

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ**

**Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ**

ΕΥΑΝΘΙΑ ΜΑΡΟΥΛΗ

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2018

**UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS**

**MASTER PROGRAM
IN
ECONOMIC AND BUSINESS STRATEGY**

**THE EFFECTIVENESS OF THE HELLENIC
COMPETITION COMMISSION**

EVANTHIA MAROULI

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economic and Business Strategy.

PIRAEUS, GREECE

JULY 2018

Στον Θεόδωρο

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Καθηγητή κύριο Γιαννέλη Δημήτριο, τόσο για την βοήθειά του κατά την αναζήτηση του θέματος της διπλωματικής μου εργασίας όσο και για την καθοδήγησή του για τη συγγραφή της.

Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

Επιτροπή Ανταγωνισμού, Νομικό πλαίσιο, Συγκεντρώσεις, Δεσπόζουσα θέση, Καρτέλ, Αποτελεσματικότητα, Ανταγωνισμός, Ανταγωνιστικότητα, Παγκόσμιο Οικονομικό Forum, Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ασφάλεια.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να διερευνήσει το πόσο αποτελεσματική είναι η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού σε σύγκριση με άλλες έξι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα βασιστεί στην εξέταση της έντασης του ανταγωνισμού στην Ελλάδα και τους παράγοντες που την επηρεάζουν. Επιπλέον μέσα από την εμπειρική αυτή ανάλυση θα εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με την αποτελεσματικότητα της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Στο πρώτο μέρος της εν λόγω εργασίας, περιγράφεται η λειτουργία, ο ρόλος, το νομικό πλαίσιο και οι αρμοδιότητες της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού, Στη συνέχεια παραθέτονται παραδείγματα παρέμβασης της καθώς και μερικές από τις σημαντικότερες πράξεις της.

Στο δεύτερο μέρος αναφέρονται το νομικό πλαίσιο, ο ρόλος και η λειτουργία των υπολοίπων επιτροπών ανταγωνισμού των χωρών μελέτης, οι οποίες αλφαβητικά είναι η Αυστρία, το Βέλγιο, η Ουγγαρία, η Πορτογαλία, η Σουηδία και η Τσεχία, οι οποίες επιλέχθηκαν λόγω του παραπλησίου πληθυσμού τους με την Ελλάδα. Αναλύονται στατιστικά στοιχεία των επιτροπών για το 2015 και το 2016 καθώς και η κατάταξη των χωρών αυτών στην έκθεση ανταγωνιστικότητας του Παγκόσμιου Οικονομικού Forum για το 2017.

THE EFFECTIVENESS OF THE HELLENIC COMPETITION COMMISSION

KEYWORDS

Competition Commission, Legal framework, Concentrations, Dominant position, Cartel, Effectiveness, Competition, Competitiveness, World Economic Forum, Organisation for Economic Co-operation and Development

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to investigate how effective the Hellenic Competition Commission is compared to six other European Union countries. It will be based on examining the intensity of competition in Greece and the factors that affect it. Furthermore, through this empirical analysis, conclusions will be drawn regarding the effectiveness of the Hellenic Competition Commission.

The first part of this paper describes the function, the role, the legal framework and the responsibilities of the Hellenic Competition Commission. Subsequently, we see examples of its intervention as well as some of its most important actions.

In the second part, we describe the legal framework, the role and function of the other competition committees in the study countries, which are alphabetically Austria, Belgium, Hungary, Portugal, Sweden and the Czech Republic, selected because of the population census with Greece. Committees' statistics for 2015 and 2016 are analyzed, as well as the ranking of these countries in the World Economic Forum's Competitiveness Report for 2017.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	ix
ABSTRACT	xi
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	1
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Η λειτουργία και ο ρόλος της Επιτροπής Ανταγωνισμού	2
1.3 Νομικό πλαίσιο λειτουργίας Επιτροπής Ανταγωνισμού	7
1.3.1 Κανονιστική ρύθμιση	8
1.3.2 Διερευνητικές εξουσίες	8
1.2.3 Διεξαγωγή ερευνών	9
1.3.4 Κανονιστική παρέμβαση σε κλάδους της οικονομίας.....	10
1.3.5 Γνωμοδοτικές αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού	11
1.3.6 Έρευνες σε κλάδους της οικονομίας ή σε τύπους συμφωνιών	11
1.3.7 Πρόστιμα	12
1.3.8 Πρόγραμμα επιείκειας.....	13
1.3.9 Έσοδα και προϋπολογισμός - Άρθρο 17 - Νόμος 3959/2011	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	17
Ο ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΣΕ ΑΝΤΙ – ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ	17
2.1 Εισαγωγή.....	17
2.2 Το Κράτος ως ρυθμιστής στην οικονομία.....	23
2.3 Διεύρυνση της αρμοδιότητας της Επιτροπής Ανταγωνισμού	29
2.4 Η διεύρυνση της Επιτροπής Ανταγωνισμού στα κρατικά μέτρα	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	36

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	36
3.1 Αγορά ζύθου.....	36
3.2 Καπνικά προϊόντα	37
3.3 ΔΕΠΑ - Φυσικό αέριο	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	40
ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΝ	40
4.1 Εισαγωγή.....	40
4.2 Σημαντικότερες πράξεις Επιτροπής Ανταγωνισμού	40
4.2.1 Ιπποδρομιακό στοίχημα - ΟΠΑΠ.....	40
4.2.2 Απόκτηση ελέγχου OPTIMA επί της εταιρίας QUALITYBRANDSINTERNATIONAL	41
4.2.3 Έγκριση συγκέντρωσης ECORECOVERY από τις εταιρίες INTERMΠΙΕΤΟΝ ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ και POLYECO	41
4.2.4 Απόκτηση ελέγχου ΙΧΘΥΤΡΟΦΕΙΑ ΣΕΛΟΝΤΑ επί της επιχείρησης ΔΙΑΣ	41
4.2.5 Συγχώνευση με απορρόφηση της εταιρίας ΜΥΘΟΣ ΖΥΘΟΠΟΙΑ από την ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ	42
4.3 Αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης των Καρτέλ από την Πολιτική Ανταγωνισμού	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	45
ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΧΩΡΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ	45
5.1. Εισαγωγή.....	45
5.2. Νομικό πλαίσιο, Ρόλος και Λειτουργία των 6 Επιτροπών Ανταγωνισμού.....	45
5.2.1 Αυστρία	45
5.2.2 Βέλγιο.....	47
5.2.3 Ουγγαρία	48
5.2.4 Πορτογαλία.....	49

5.2.5 Σουηδία.....	49
5.2.6 Τσεχία.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	51
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	51
6.1.Στοιχεία για το 2015.....	51
6.1.1 Συγκριτικές.....	51
6.1.2 Καρτέλ.....	55
6.1.3 Δεσπόμενη Θέση.....	58
6.2 Στοιχεία για το 2016.....	61
6.2.1 Ελλάδα.....	61
6.2.2 Αυστρία.....	62
6.2.3 Βέλγιο.....	62
6.2.4 Ουγγαρία.....	62
6.2.5 Πορτογαλία.....	63
6.2.6 Σουηδία.....	64
6.2.7 Τσεχία.....	64
6.2.8 Συμπεράσματα.....	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	67
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	67
7.1.Εισαγωγή.....	67
7.2.Προσδιορισμός της έννοιας του ανταγωνισμού και οφέλη.....	67
7.3 Ανταγωνιστικότητα.....	68
7.4 Η έκθεση ανταγωνιστικότητας του Παγκόσμιου Οικονομικού Forum.....	68
7.5 Κατάταξη των χωρών στην έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Forum.....	70
7.5.1 Η κατάταξη για την ένταση του τοπικού ανταγωνισμού.....	75
7.5.2 Η κατάταξη για την έκταση της δεσπόμενης θέσης στην αγορά.....	76

7.5.3 Η κατάταξη για την αποτελεσματικότητα της αντιμονοπωλιακής πολιτικής	77
7.5.4 Συμπεράσματα.....	79
7.6 Βασικές συστάσεις του ΟΟΣΑ για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8.....	83
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	83
8.1 Πως μπορούμε να μετρήσουμε την αποτελεσματικότητα της Επιτροπής Ανταγωνισμού – Συμπεράσματα.....	83
8.2 Τελικά Συμπεράσματα	85
Βιβλιογραφία.....	87

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 7.1.: Κατάταξη χωρών στην έκθεση ανταγωνιστικότητας του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ.....	71
Πίνακας 7.2.: Κατάταξη χωρών για την αποδοτικότητα της αγοράς προϊόντων.....	73

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 6.1.: Αριθμός αιτήσεων για συγχωνεύσεις ανά χώρα	51
Διάγραμμα 6.2.: Συγχωνεύσεις που απαγορεύτηκαν	52
Διάγραμμα 6.3.: Συγχωνεύσεις που εγκρίθηκαν με διορθώσεις	53
Διάγραμμα 6.4.: Μέσος χρόνος για έλεγχο συγκεντρώσεων	54
Διάγραμμα 6.5.: Πρόστιμα σε Καρτέλ	55
Διάγραμμα 6.6.: Αριθμός αιτήσεων για προγράμματα επιείκειας	56
Διάγραμμα 6.7.: Αριθμός αιφνιδιαστικών ελέγχων ανά χώρα	57
Διάγραμμα 6.8.: Μέση διάρκεια ελέγχου για Καρτέλ σε μήνες	58
Διάγραμμα 6.9.: Αριθμός ελέγχου για δεσπόζουσα θέση που ανοίχθηκαν	59
Διάγραμμα 6.10.: Αριθμός ελέγχου για δεσπόζουσα θέση που έκλεισαν	60
Διάγραμμα 6.11.: Μέση διάρκεια ελέγχου για δεσπόζουσα θέση (σε μήνες)	60
Διάγραμμα 6.12.: Μεγαλύτερη σε διάρκεια έρευνα	61
Διάγραμμα 7.1.: Δείκτης ανταγωνιστικότητας	72
Διάγραμμα 7.2.: Βαθμολογία 6 ^{ου} πυλώνα	74
Διάγραμμα 7.3.: Βαθμολογία για την ένταση του τοπικού ανταγωνισμού	76

Διάγραμμα 7.4.: Βαθμολογία για την έκταση της δεσπόζουσας θέσης στην αγορά **77**

Διάγραμμα 7.5.: Βαθμολογία για την αποτελεσματικότητα της αντιμονοπωλιακής πολιτικής
..... **79**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

1.1 Εισαγωγή

Ο ρόλος της Επιτροπής Ανταγωνισμού συνίσταται στο να εποπτεύει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και των ενώσεων επιχειρήσεων στην αγορά, ώστε να διασφαλίζει την μη παραβίαση από αυτές των διατάξεων της εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας για την προστασία του ανταγωνισμού. Η αξιολόγηση των κρατικών μέτρων βρίσκεται, κατ' αρχήν, εκτός της αρμοδιότητάς της. Ωστόσο, είναι άξιο υπόμνησης ότι, σε ολιγάριθμες μεν αλλά αρκετά τεκμηριωμένες αποφάσεις της, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν αρκέστηκε στην αξιολόγηση των αντι-ανταγωνιστικών αποτελεσμάτων των επιχειρηματικών συμπεριφορών αλλά, επιπλέον, αναρωτήθηκε για τον τρόπο που η ύπαρξη κρατικής παρέμβασης μπορεί να επηρεάσει την εφαρμογή των κανόνων για την προστασία του ανταγωνισμού σε μία αγορά.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή, με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, και εποπτεύεται από τον Υπουργό Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας. Το αποφασιστικό όργανο της Επιτροπής Ανταγωνισμού συγκροτείται από οκτώ τακτικά μέλη, τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, τέσσερις Εισηγητές - μέλη Ε.Α. και δύο μέλη μη πλήρους απασχόλησης. Στελεχώνεται από πρόσωπα αναγνωρισμένου κύρους, που διακρίνονται για την επιστημονική τους κατάρτιση και την επαγγελματική τους ικανότητα στο νομικό και οικονομικό τομέα. Τα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους δεσμεύονται μόνο από το νόμο και τη συνείδησή τους. Επιπλέον, ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος και οι Εισηγητές είναι ανώτατοι κρατικοί λειτουργοί πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης και τελούν, κατά το χρόνο που κατέχουν τη θέση τους, σε αναστολή της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού επιλέγονται από τη Βουλή, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του Άρθρου 101 Α παρ.2 του Συντάγματος, διορίζονται δε με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας. Τα λοιπά μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού, τακτικά και αναπληρωματικά, καθώς και οι Εισηγητές, επιλέγονται και διορίζονται από τον

προαναφερόμενο Υπουργό, ύστερα από γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής. Η θητεία του Προέδρου, του Αντιπροέδρου και των μελών της Επιτροπής Ανταγωνισμού, τακτικών και αναπληρωματικών, καθώς και των Εισηγητών, είναι πενταετής και μπορεί να ανανεωθεί μόνο για μία επιπλέον θητεία.

Ο Πρόεδρος, ύστερα από εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού, εισάγει ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού τις υποθέσεις που πληρούν τα κριτήρια της κατά προτεραιότητα εξέτασης. Αμέσως μετά την προτεραιοποίηση μιας υπόθεσης, αυτή ανατίθεται από την Ολομέλεια της Επιτροπής Ανταγωνισμού, μετά από κλήρωση, σε έναν από τους Εισηγητές. Σε περίπτωση που η υπόθεση εισάγεται σε Τμήμα ορίζονται, επίσης μετά από κλήρωση, τα τακτικά μέλη της Επιτροπής, πλην των Εισηγητών, που θα απαρτίσουν τη σύνθεση του Τμήματος που θα αναλάβει την υπόθεση. Ο Εισηγητής, στον οποίο ανατίθεται υπόθεση, συνεπικουρείται από υπαλλήλους της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού.

Η Ε.Α. συνεδριάζει κατά τακτά χρονικά διαστήματα σε Ολομέλεια ή σε Τμήματα. Η ημερήσια διάταξη των συνεδριάσεων δημοσιεύεται στο δικτυακό της τόπο. Οι Αποφάσεις και οι Γνωμοδοτήσεις της Ε.Α. δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα της και στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού είναι ο ανώτερος διοικητικός προϊστάμενος του προσωπικού των οργανικών μονάδων της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Εκπροσωπεί, επίσης, την Επιτροπή Ανταγωνισμού στις Επιτροπές και Ομάδες, συνεδριάσεις και Συνόδους στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) και άλλων διεθνών οργανισμών, δυνάμενος να εξουσιοδοτεί προς τούτο τον Αντιπρόεδρο ή άλλα στελέχη της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

1.2 Η λειτουργία και ο ρόλος της Επιτροπής Ανταγωνισμού

Η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού διασφαλίζεται στην ελληνική έννομη τάξη από το πλέγμα των εθνικών και ενωσιακών κανόνων ανταγωνισμού, για τη συγκεκριμένη εφαρμογή των οποίων υπεύθυνη είναι η Επιτροπή Ανταγωνισμού. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού άρχισε να λειτουργεί το 1979 και επιφορτίστηκε με την εφαρμογή της νομοθεσίας για τη διασφάλιση του ελεύθερου ανταγωνισμού στην Ελλάδα, δηλ. κυρίως με το να εφαρμόζει τον νόμο 703/77. Στις 20 Απριλίου 2011 δημοσιεύτηκε και τέθηκε σε ισχύ ο νόμος 3959/2011 περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, ο οποίος αντικατέστησε τον νόμο 703/1977 που ρύθμιζε τα ίδια θέματα. Η αντικατάσταση κατά τρόπο γενικό του παλαιότερου

νομοθετήματος, το οποίο, παρά το γεγονός ότι είχε υποστεί αλληπάλληλες τροποποιήσεις απολάμβανε σημαντικής αποδοχής, προκρίθηκε προκειμένου να υπάρξει μια «συνολική αναμόρφωση» του κειμένου και να καταστρωθεί ένα «συστηματικό νομοθέτημα», χωρίς την ύπαρξη αλληλοσυγκρουόμενων διατάξεων και αβλεψιών¹. Περαιτέρω, με τον νέο νόμο εναρμονίζεται η εσωτερική νομοθεσία προς τις διατάξεις του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2002 του Συμβουλίου² σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ και του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου της 20^{ης} Ιανουαρίου 2004³ για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ των επιχειρήσεων.

Ο νέος νόμος δεν αλλάζει την κεντρική δομή του παλαιότερου ούτε επιφέρει αξιοσημείωτες αλλαγές στις δύο πρώτες ουσιαστικού δικαίου διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του ν. 703/1977 περί απαγόρευσης συμπράξεων που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και περί απαγόρευσης κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης μιας επιχείρησης αντίστοιχα, διατάξεις που εμπεριέχονται πλέον στα άρθρα 1 και 2 του ν. 3959/2011. Συγκεκριμένα, το άρθρο 1 του νόμου αυτού προβλέπει τα εξής: «Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων και όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στην Ελληνική Επικράτεια, και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται:

α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διάθεσης, της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων γ) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού δ) στην εφαρμογή στο εμπόριο άνισων όρων για ισοδύναμες παροχές, ιδίως στην αδικαιολόγητη άρνηση πώλησης, αγοράς ή άλλης συναλλαγής, κατά τρόπο που δυσχεραίνει τη λειτουργία του ανταγωνισμού ε) στην εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσόμενων, πρόσθετων παροχών, οι οποίες από τη φύση

¹ Ε. Τρούλη, «Ο νεοψηφισθείς ν.3959/2011 που αντικατέστησε το ν. 703/1977 για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού: βασικές αλλαγές και πρώτες εντυπώσεις», ΕΕμπΔ 2011, σελ. 743 επ.

²Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ L 1 της 4.1.2003, σελ. 1 έως 25.

³Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου, της 20ής Ιανουαρίου 2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων ("Κοινοτικός κανονισμός συγκεντρώσεων"), ΕΕ L 24 της 29.1.2004, σελ. 1 έως 22.

τους ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν συνδέονται με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών. Συμφωνίες και αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων που εμπίπτουν στην παράγραφο 1 και στις οποίες δεν εφαρμόζεται η παράγραφος 3 είναι αυτοδικαίως άκυρες. Η παράγραφος 3 του άρθρου 1 προβλέπει τη δυνατότητα εξαίρεσης ορισμένων συμφωνιών επιχειρήσεων ή αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων από την απαγόρευση της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Περαιτέρω, με το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 3959/2011 ορίζεται ότι «Απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης στο σύνολο ή μέρος της αγοράς της Ελληνικής Επικράτειας». Σημειώνεται ότι το άρθρο 2 δεν παρέχει δυνατότητα σε επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση είτε στο σύνολο είτε σε τμήμα της αγοράς εντός της ελληνικής επικράτειας να ζητούν τη χορήγηση εξαίρεσης, δοθέντος ότι η λειτουργία της αγοράς οδηγεί στην περίπτωση αυτή σε συνθήκες ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού⁴. Ο *ex post* έλεγχος των συμπράξεων και της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης μιας επιχείρησης αποτελεί την πιο κρίσιμη αρμοδιότητα της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατά την άσκηση της οποίας έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση των ευρειών εξουσιών που της χορηγεί ο νόμος 3959/2011, ιδίως στα άρθρα 38 και 39 αυτού⁵. Στην περίπτωση δε που διαπιστώσει συναφή παράβαση, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να λάβει μία σειρά από μέτρα που κυμαίνονται από απλή σύσταση μέχρι βαριά πρόστιμα και περιγράφονται αναλυτικά στο άρθρο 25 του ν. 3959/2011. Εκτός από τον *ex post* έλεγχο των συμπράξεων και της καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης, στις αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού συμπεριλαμβάνεται ο προληπτικός έλεγχος των συγκεντρώσεων, όπως αυτός καταστρώνεται στα άρθρα 5 έως 10 του νόμου 3959/2011, καθώς επίσης και η δυνατότητα κανονιστικής παρέμβασης σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας για τη δημιουργία συνθηκών «αποτελεσματικού ανταγωνισμού», που προβλέπεται στο άρθρο 11 του ν. 3959/2011.

Τέλος, το άρθρο 14 παρ. 1 του ίδιου νόμου διαλαμβάνει τα εξής: «Με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων άλλων αρχών που ορίζονται με σχετική διάταξη νόμου, η Επιτροπή

⁴Αιτιολογική έκθεση επί του νομοσχεδίου «Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού», σελ. 7.

Η αιτιολογική αυτή έκθεση μπορείτε να αναζητηθεί στον ιστότοπο του ελληνικού Κοινοβουλίου: www.hellenicparliament.gr

⁵Για μία αναλυτική παρουσίαση των εξουσιών που διαθέτει η Επιτροπή Ανταγωνισμού για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της βλ. Γ.Δελλής, «Η Επιτροπή Ανταγωνισμού: οργάνωση, διαδικασία, δικαστικός έλεγχος» σε: Δ. Τζουγανάτος, (επιμ.), «Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού», Νομική Βιβλιοθήκη, 2013, σελ.926επ.

Ανταγωνισμού είναι αρμόδια για την τήρηση των διατάξεων του παρόντος νόμου και των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Στα πλαίσια δε της εφαρμογής των ενωσιακών κανόνων ανταγωνισμού, ο νόμος προβλέπει ειδικά καθήκοντα για την Επιτροπή Ανταγωνισμού, καθώς ορίζει πως η τελευταία, υπό την ιδιότητά της ως Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού, είναι αρμόδια για τη συνεργασία α) με τις αρχές ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την παροχή στα εντεταλμένα όργανα αυτής της απαραίτητης συνδρομής για την πραγματοποίηση των ελέγχων, που προβλέπονται από διατάξεις του ενωσιακού δικαίου και β) με τις Αρχές Ανταγωνισμού άλλων χωρών⁶.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, από το 1979 που άρχισε να λειτουργεί έως το 1995, ήταν ενταγμένη στο Υπουργείο Εμπορίου και λειτουργούσε ως όργανο του εν λόγω Υπουργείου. Με τον νόμο 2295/1999, απέκτησε τη μορφή ανεξάρτητης διοικητικής αρχής με διοικητική αυτοτέλεια. Με τον νόμο 2837/2000 απέκτησε και οικονομική αυτοτέλεια. Η Επιτροπή είναι οκταμελής, απαρτίζεται από άτομα που έχουν γνώση και εμπειρία σε θέματα ανταγωνισμού⁷ και τα μέλη της διορίζονται κατά ρητή διατύπωση του άρθρου 12 του νόμου 3959/2011 από τον Υπουργό Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας⁸ για πενταετή θητεία. Ειδικότερα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποτελείται έναν Πρόεδρο, έναν Αντιπρόεδρο, τέσσερεις εισηγητές και δύο απλά μέλη. Σύμφωνα δε με την παράγραφο 1 του προαναφερθέντος άρθρου: «Τα μέλη της απολαμβάνουν λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας και κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους δεσμεύονται μόνο από το νόμο και τη συνείδησή τους». Μάλιστα, κατά τη διάταξη της παρ. 3 του ίδιου άρθρου: «Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού επιλέγονται από τη Βουλή, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 101 Α παρ. 2 του Συντάγματος...». Περαιτέρω, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει κανονισμό λειτουργίας και οικονομικής διαχείρισης και υφίσταται έλεγχο από ορκωτούς ελεγκτές και από το Ελεγκτικό Συνέδριο κάθε δύο χρόνια.

Σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 1 του νόμου 3959/2011, η Επιτροπή Ανταγωνισμού λειτουργεί ως «ανεξάρτητη αρχή»⁹. Με τον νόμο 3373/2005 είχε καταστεί η πρώτη

⁶Άρθρο 28 παρ. 1 του νόμου 3959/2011.

⁷Άρθρο 12 παρ. 2 του νόμου 3959/2011.

⁸Η αρμοδιότητα αυτή θα πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει πλέον περιέλθει στον Υπουργό Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού.

⁹βλ. Χ. Δετσαρίδης, «Οι ανεξάρτητες αρχές και η τυπική διάκριση των λειτουργιών», ΔτΑ 2009, σελ.99επ, Α. Παπανικολάου, «Οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές ως θεσμός επαύξησης και εγγύησης των δικαιωμάτων, Εφαρμογές ΔΔ (Ειδικό Τεύχος: Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές) 2004, σελ. 47 επ., Β.

ανεξάρτητη αρχή στην Ελλάδα με διακριτή από το Κράτος νομική προσωπικότητα. Ωστόσο, ο νόμος 3959/2011 αφαιρέσε αρχικά τη νομική προσωπικότητα της Επιτροπής Ανταγωνισμού, χωρίς αυτό να σημαίνει αναγκαστικά ότι αποδυνάμωσε και τη νομική κατοχύρωση της ανεξαρτησίας της. Εν τέλει, η νομική προσωπικότητα της αποδόθηκε εκ νέου με τον νόμο 4013/2011, ο οποίος τροποποίησε το άρθρο 12 του νόμου 3959/2011.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποτελεί βέβαια ανεξάρτητη αρχή, αλλά δεν συμπεριλαμβάνεται στις συνταγματικά προβλεπόμενες ανεξάρτητες αρχές (101^ΑΣ). Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι το καθεστώς της, συμπεριλαμβανομένων των εγγυήσεων ανεξαρτησίας της, μπορεί να μεταβληθεί με απλή πρωτοβουλία του νομοθέτη. Υπό αυτή την έννοια, θα ήταν σκόπιμο σε μία επόμενη αναθεώρηση, η Επιτροπή Ανταγωνισμού να κατοχυρωθεί συνταγματικά, κατά προτίμηση στο άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος, όπου και εδράζεται ο ρυθμιστικός και οργανωτικός ρόλος του Κράτους στην οικονομία χάριν του γενικού συμφέροντος¹⁰.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, με σαφήνεια προκύπτει ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει αρμοδιότητα να εφαρμόζει μόνο την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία που ισχύει σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο και να ελέγχει μόνο συμπεριφορές επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων. Αντίθετα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν έχει αρμοδιότητα να ελέγχει τη διαπλοκή, τις περιπτώσεις, δηλαδή, έμμεσου επηρεασμού του ανταγωνισμού από την κρατική παρέμβαση, όταν π.χ. ευνοεί μια επιχείρηση, ώστε αυτή να αποκτήσει δεσπόζουσα θέση σε μία αγορά ή όταν εισάγει νομικά εμπόδια εισόδου άλλων ανταγωνιστών σε μια αγορά επ' ωφελεία της επιχείρησης αυτής¹¹. Στην πράξη, όμως, πολύ γρήγορα η Επιτροπή Ανταγωνισμού ήρθε αντιμέτωπη με την αναγκαιότητα να ασχοληθεί και να αξιολογήσει τις επιπτώσεις της πολύμορφης παρέμβασης των δημοσίων αρχών στον οικονομικό χώρο, χωρίς, ωστόσο, να διαθέτει το απαραίτητο νομικό οπλοστάσιο για ένα τέτοιο έλεγχο.

Σωτηρόπουλος, «Η διαδικασία ενώπιον των ανεξάρτητων αρχών», Εφαρμογές ΔΔ-(Ειδικό Τεύχος: Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές,) 2004, σελ. 47 επ, Ευ. Βενιζέλος, «Οι ανεξάρτητες αρχές στο σχέδιο της επιτροπής αναθεώρησης του Συντάγματος το 2001»

¹⁰Γ. Δελλής, «Και όμως υπάρχει: Η αρχή σεβασμού του Ελεύθερου Ανταγωνισμού στο Δημόσιο Δίκαιο», Εφαρμογές ΔΔ 2008, σελ. 865 επ.

¹¹Δ. Τζουγανάτος, «Η Επιτροπή Ανταγωνισμού» σε: Φ.Ι. Κοζύρης, Σ. Μεγγλίδου, (επιμ.) «Η ανεξαρτησία των ανεξάρτητων αρχών. Προβληματισμοί και ελπίδες ενός νέου θεσμού». Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002», Α.Σάκκουλας, 2003, σελ. 73 επ.

1.3 Νομικό πλαίσιο λειτουργίας Επιτροπής Ανταγωνισμού

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού λειτουργεί από το 1977 ως το ανώτατο όργανο εφαρμογής του ν. 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού», μέχρι που ο νόμος αυτός αντικαταστάθηκε από το ν. 3959/2011 «Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού», και ισχύει μέχρι σήμερα, κατόπιν τροποποιήσεων (4013/2011 και 4072/2012). Το 2003 επήλθε μία διεύρυνση εξουσιών και αρμοδιοτήτων για την Επιτροπή Ανταγωνισμού και έκτοτε αυτές εμπεριέχουν και την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρα 101 και 102 Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης), συμμορφώνοντας την εθνική νομοθεσία με τις διατάξεις του Κανονισμού (ΕΚ) 1/2003.

Όσον αφορά στην αυτοτέλειά της, με το ν. 2296/1995, πήρε τη μορφή Ανεξάρτητης Αρχής με διοικητική αυτοτέλεια, ενώ το 2000 ακολούθησε και η οικονομική αυτοτέλεια της (ν. 2837/2000). Η νομική της μορφή, ήρθε με το ν. 3373/2005, και έκτοτε μπορεί να παρίσταται αυτοτελώς σε κάθε είδους δίκες που έχουν ως αντικείμενο πράξεις ή παραλείψεις της. Ταυτόχρονα, απέκτησε και αρμοδιότητα κανονιστικής παρέμβασης σε οικονομικούς κλάδους (άρθρο 11 του ν. 3959/2011). Η διεύρυνση επηρέασε και τις ελεγκτικές της εξουσίες και αρμοδιότητές, σε σχέση με την εφαρμογή κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ, όπως αυτοί προβλέπονται από τον Κανονισμό της (ΕΚ) 1/2003.

Ακόμη, ο ν. 3592/2007 σχετικά με τις συγκεντρώσεις στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ), σύμφωνα με τον οποίο καθορίστηκαν οι ειδικές προϋποθέσεις που θα πρέπει να τηρούνται σε περίπτωση συγχωνεύσεων και εξαγορών στον χώρο, όρισε την Επιτροπή Ανταγωνισμού ως τον αρμόδιο φορέα που θα ελέγχει αν υπάρχει συγκέντρωση εξουσιών, θα λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα και τα επιβάλλει τις σχετικές κυρώσεις.

Εσωτερικά, η λειτουργία της Επιτροπής και η οικονομική της διαχείριση ρυθμίζονται από το ν. 3959/2011 και τον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισής της (ΚΥΑ 117/2013, ΦΕΚ Β΄ 54/16-1-2013). Αντίστοιχα, η οργάνωση και στελέχωσή της πέρασε πια στον Οργανισμό της Επιτροπής Ανταγωνισμού (Π.Δ. 76/2012, το οποίο αντικατέστησε το ΠΔ 31/2006). Ακόμη, η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξέδωσε μία ακολουθία κανονιστικών αποφάσεων σχετικά με την προτεραιοποίηση και τον χειρισμό των υποθέσεων που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της, βασιζόμενη στον ν. 3959/2011. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως οι αποφάσεις της Αρχής και τα κανονιστικά κείμενα που διέπουν τη λειτουργία της είναι

προσβάσιμα στο ευρύ κοινό στην ιστοσελίδα της (www.epant.gr) και στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

1.3.1 Κανονιστική ρύθμιση

Όπως ήδη αναφέραμε, η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποτελεί μια ανεξάρτητη αρχή με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Κατ' επέκταση, τα μέλη της Επιτροπής, διακρίνονται από προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία. Η μόνη τους δέσμευση δηλαδή κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, αφορά τον νόμο και τη συνείδησή τους. Η σύσταση της αφορά σε οκτώ τακτικά μέλη: τον Πρόεδρό της, τον Αντιπρόεδρο και τους τέσσερις Εισηγητές, όλοι εκ των οποίων είναι πρόσωπα αναγνωρισμένου κύρους που ξεχωρίζουν για την επιστημονική τους κατάρτιση και την επαγγελματική τους δεινότητα στο νομικό και στον οικονομικό τομέα, και ειδικότερα σε θέματα που άπτονται του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Επιτροπής περιλαμβάνει τέσσερις Διευθύνσεις και ένα αυτοτελές Τμήμα Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης:

- Νομικής Τεκμηρίωσης (1)
- Οικονομικής Τεκμηρίωσης (2)
- Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης (1)

1.3.2 Διερευνητικές εξουσίες

Εφόσον κριθεί αναγκαίο, ο Πρόεδρος της Επιτροπής έχει τη δυνατότητα να ζητά εγγράφως διάφορες πληροφορίες από όλους όσους δραστηριοποιούνται στον οικονομικό χώρο (επιχειρήσεις, ενώσεις επιχειρήσεων ή άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή δημόσιες ή άλλες αρχές). Το αίτημα περιλαμβάνει τις σχετικές διατάξεις του νόμου, τον σκοπό, τη προθεσμία για την παροχή των πληροφοριών, καθώς και τις σχετικές κυρώσεις που επέκινται σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Αντίστοιχα, οι παραλήπτες του αιτήματος, υποχρεούνται σε άμεση παροχή των πληροφοριών αυτών. Νομικά, οι δημόσιες αρχές χωρίς καμία εξαίρεση, έχουν υποχρέωση να συνεργάζονται με την Επιτροπή Ανταγωνισμού στην εκτέλεση των καθηκόντων τους, είτε παρέχοντας σχετική πληροφόρηση, είτε με όποιον άλλον τρόπο τους ζητηθεί. Αντίθετα, σε περίπτωση άρνησης ή καθυστέρησης παροχής πληροφοριών ή σε περίπτωση παροχής πληροφοριών ανακριβών ή ελλιπών, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να επιβάλλει κυρώσεις ως εξής:

α) σε επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, διευθυντές και υπαλλήλους τους, όπως και ιδιώτες ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, επιβάλλει πρόστιμο δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) ευρώ με ανώτατο όριο το 1% του κύκλου εργασιών στο καθένα από τα πρόσωπα και για κάθε παράβαση, ενώ

β) σε δημόσιους υπαλλήλους ή υπαλλήλους νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου οι πιο πάνω παραβάσεις συνιστούν πειθαρχικό παράπτωμα.

1.2.3 Διεξαγωγή ερευνών

Οι εξουσίες των εντεταλμένων υπαλλήλων της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού, είναι ίδιες με αυτές ενός φορολογικού ελεγκτή. Ειδικότερα, μπορούν να προβούν στις παρακάτω πράξεις:

- Έλεγχος κάθε είδους και κατηγορίας βιβλία, στοιχεία και λοιπά έγγραφα των επιχειρήσεων, καθώς και την ηλεκτρονική αλληλογραφία των επιχειρηματιών και γενικά εντεταλμένων τη διοίκηση προσώπων, καθώς και του προσωπικού των επιχειρήσεων, οπουδήποτε και εάν αυτά φυλάσσονται και να λαμβάνουν αντίγραφα τους
- Κατάσχουν βιβλία, έγγραφα και λοιπά στοιχεία, όπως και ηλεκτρονικά μέσα αποθήκευσης δεδομένων
- Συλλογή και έλεγχος πληροφοριών και δεδομένων κινητών τερματικών, φορητών συσκευών, καθώς και των εξυπηρετητών τους σε συνεργασία με τις αρμόδιες κατά περίπτωση αρχές, που βρίσκονται μέσα ή έξω από τις κτιριακές εγκαταστάσεις των ελεγχόμενων επιχειρήσεων
- Έρευνα στα γραφεία και τους λοιπούς χώρους και τα μεταφορικά μέσα των επιχειρήσεων
- Σφράγισμα επιχείρησης, επαγγελματικού χώρου, βιβλίων ή εγγραφών, για όσο καιρό διενεργείται έλεγχος από μέρος της
- Έρευνα σε κατοικίες επιχειρηματιών και γενικά εντεταλμένων τη διοίκηση ή προσώπων, του προσωπικού των επιχειρήσεων, εφόσον υπάρχουν εύλογες υπόνοιες, πως υπάρχει εκεί υλικό σε άμεση σχέση με το αντικείμενο του ελέγχου

- Λήψη καταθέσεων και επεξηγήσεων από κάθε μέλος του προσωπικού της επιχείρησης, σχετικά με γεγονότα / έγγραφα που σχετίζονται με το αντικείμενο και το σκοπό του ελέγχου.

Κατόπιν των ελέγχων και των ερευνών, συντάσσεται έκθεση από τον αρμόδιο υπάλληλο, αντίγραφο της οποίας κοινοποιείται στους ενδιαφερόμενους, δηλαδή στις οικείες επιχειρήσεις και τις ενώσεις επιχειρήσεων.

Όπως αναφέραμε παραπάνω, με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, επιβάλλονται κυρώσεις σε αυτούς που κατά οποιονδήποτε τρόπο παρεμποδίζουν τις έρευνες ή που αρνούνται να υποβληθούν στις έρευνες, να επιδείξουν τα αιτούμενα βιβλία, στοιχεία και λοιπά έγγραφα και να χορηγήσουν αντίγραφα. Το πρόστιμο αφορά κατ' ελάχιστον 15.000 ευρώ με ανώτατο όριο το 1% του κύκλου εργασιών της προηγούμενης χρήσης, για το κάθε ένα από τα πρόσωπα και για κάθε μια παράβαση. Την επιμέτρηση του προστίμου, επηρεάζει η σοβαρότητα της εξεταζόμενης υπόθεσης, η απαξία των πράξεων και η επίπτωση τους στην έκβαση της έρευνας.

Ακόμη, σε περίπτωση άρνησης ή παρεμπόδισης με οποιονδήποτε τρόπο των υπαλλήλων της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού ή των εντεταλμένων οργάνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά την άσκηση των σχετικών καθηκόντων τους, διαθέτουν το δικαίωμα εισαγγελικής παρέμβασης ή άλλης αρμόδιας αρχής.

1.3.4 Κανονιστική παρέμβαση σε κλάδους της οικονομίας

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού δύναται να εξετάσει έναν ολόκληρο κλάδο της οικονομίας της χώρας, κατόπιν αιτήματος του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας. Ο κλάδος αυτός, θα πρέπει να υπάγεται στην αρμοδιότητά της. Με το πέρας του ελέγχου που διενεργείται, και εάν κριθεί πως στον κλάδο δεν τηρούνται οι αναγκαίες συνθήκες αποτελεσματικού ανταγωνισμού, η Επιτροπή εκδίδει αιτιολογημένη απόφαση και κατόπιν παίρνει μέτρα για τη δημιουργία συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού στον κλάδο. Η αιτιολογημένη αυτή απόφαση που εκδίδει, δημοσιοποιείται και στην απόφαση αυτή, ορίζονται και οι επιμέρους αγορές από τις οποίες αποτελείται ο οικονομικός κλάδος υπό εξέταση.

Η εν λόγω δημοσιοποίηση θέτει τις κρίσεις της Επιτροπής σε δημόσια διαβούλευση με διάρκεια κατ' ελάχιστον τις τριάντα ημέρες. Με την ολοκλήρωση της δημόσιας διαβούλευσης και εάν η Επιτροπή Ανταγωνισμού εντοπίσει πως στον κλάδο αυτό ακόμη δεν επικρατούν συνθήκες αποτελεσματικού ανταγωνισμού, προβαίνει σε ανακοίνωση μέτρων που κρίνει ως αναγκαία για τη δημιουργία συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού, σε αρμονία με τις κοινοτικές διατάξεις.

Ειδικότερα, εφόσον η επιτροπή ανταγωνισμού διαπιστώσει πως η έλλειψη συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού βασίζεται (και) σε πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, έρχεται να γνωμοδοτήσει για την κατάργηση ή τροποποίηση τους. Η γνωμοδότηση αυτή φτάνει στον αρμόδιο για τον κλάδο υπουργό, με ταυτόχρονη κοινοποίηση του υπουργού οικονομίας, ανταγωνιστικότητας και ναυτιλίας.

Ο χρόνος που δίνεται από την έκδοση της απόφασης έως την εκκίνηση της διαδικασίας εξέτασης του κλάδου από την Επιτροπή και την αξιολόγηση του εάν έχουν αποκατασταθεί οι συνθήκες αποτελεσματικού ανταγωνισμού ή εάν παραμένει ακόμη αναγκαίο να τροποποιηθούν τα μέτρα τα οποία έχει λάβει και να επιβληθούν μέτρα ελαφρύτερα ή βαρύτερα, όπως αυτά αναφέρθηκαν παραπάνω, ορίζονται ως τα δύο έτη το περισσότερο.

1.3.5 Γνωμοδοτικές αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού

Στις αρμοδιότητές της, εμπίπτει και η διατύπωση γνώμης από μέρους της Επιτροπής σε σχέση με σχέδια νόμων και λοιπές κανονιστικές ρυθμίσεις που ενδεχομένως να καταστήσουν προβληματική τη λειτουργία της λογικής του ελεύθερου ανταγωνισμού στον κλάδο. Και σε αυτήν την περίπτωση, ισχύει η προαναφερθείσα διαδικασία κατά την οποία η γνωμοδότηση φτάνει στον αρμόδιο για τον κλάδο υπουργό, με ταυτόχρονη κοινοποίηση του υπουργού οικονομίας, ανταγωνιστικότητας και ναυτιλίας.

1.3.6 Έρευνες σε κλάδους της οικονομίας ή σε τύπους συμφωνιών

Το πιο συνηθισμένο ίσως παράδειγμα αφορμής για διεξαγωγή έρευνας από μέρους της Επιτροπής, είναι η διαμόρφωση των τιμών. Εάν διαπιστωθεί πως για τον οποιονδήποτε λόγο, ενδεχομένως να περιορίζεται ο υγιής ανταγωνισμός, τότε η Επιτροπή δύναται να διεξαγάγει έρευνα στον κλάδο και κατόπιν να δημοσιεύσει έκθεση απολογιστική των ερευνών της που αφορούν είτε σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας ή σε συγκεκριμένους τύπους

συμφωνιών σε διάφορους κλάδους και να ζητήσει ακολούθως από τους ενδιαφερόμενους να διατυπώσουν παρατηρήσεις.

1.3.7 Πρόστιμα

Αν και αναφερθήκαμε σε αυτά σύντομα σε προηγούμενη ενότητα της παρούσης εργασίας, αξίζει να αναλύσουμε τα πρόστιμα ανάλογα με την κατηγοριοποίησή τους. Έτσι, σε περίπτωση παράβασης επί συγκεντρώσεων, η επιτροπή ανταγωνισμού επιβάλλει στον καθένα από τους εμπλεκόμενους πρόστιμο ύψους που δεν υπερβαίνει το δέκα τοις εκατό (10%) του συνολικού κύκλου εργασιών και επιπλέον πρόστιμο ύψους δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ, για κάθε ημέρα που παρέρχεται χωρίς συμμόρφωση. Στην επιμέτρηση του προστίμου, παράγοντες επιρροής του ύψους τους, θεωρούνται η οικονομική ισχύς των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση, το πλήθος των επηρεαζόμενων αγορών και το επίπεδο του ανταγωνισμού σε αυτές, καθώς και η εκτιμώμενη επίδραση της συγκέντρωσης στον ανταγωνισμό.

Αναλυτικότερα, ως συνολικός κύκλος εργασιών ορίζεται το ποσό της πώλησης προϊόντων και της παροχής υπηρεσιών κατά τη διάρκεια της τελευταίας χρήσης και αντιστοιχούν στις συνήθεις δραστηριότητες τους, αφού όμως πρώτα αφαιρεθούν οι νόμιμες εκπτώσεις επί των πωλήσεων, καθώς και ο φόρος προστιθέμενης αξίας και άλλοι φόροι που συνδέονται άμεσα με τον κύκλο εργασιών.

Όποιος συνάπτει συμφωνία, λαμβάνει απόφαση ή εφαρμόζει εναρμονισμένη πρακτική κατά παράβαση του νόμου 3959/2011 ή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τιμωρείται με χρηματική ποινή που ξεκινά από δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) ευρώ και φτάνει έως τα εκατόν πενήντα χιλιάδες (150.000) ευρώ. Ακόμη, αξίζει να σημειώσουμε στο σημείο αυτό, πως εάν οι πράξεις αυτές αφορούν σε επιχειρήσεις που είναι μεταξύ τους πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές, επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών και χρηματική ποινή από εκατό χιλιάδες (100.000) μέχρι ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ. Τέλος, όποιος προβαίνει σε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά, τιμωρείται με χρηματική ποινή από τριάντα χιλιάδες (30.000) μέχρι τριακόσιες χιλιάδες (300.000) ευρώ.

Στην περίπτωση που μια επιχείρηση υπαχθεί στο πρόγραμμα επιείκειας και ύστερα όμως απαλλαγεί πλήρως από την επιβολή προστίμου, τότε και οι υπαίτιοι των πράξεων

απαλλάσσονται από κάθε ποινή που τους είχε επιβληθεί. Η υπαγωγή στο πρόγραμμα επιείκειας, βάσει της οποίας επιβλήθηκε το μειωμένο πρόστιμο, κρίνεται ως ελαφρυντική περίπτωση και κατ' επέκταση ευνοεί και τους δράστες των πράξεων, στους οποίους και η ποινή που επιβάλλεται είναι σημαντικά μειωμένη.

Οι μετέχοντες μπορούν ακόμη και να μείνουν εντελώς ατιμώρητοι, στην περίπτωση που αυτοβούλως, καταγγείλουν τις πράξεις τους στον εισαγγελέα πλημμελειοδικών στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, προσκομίζοντας ταυτόχρονα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία. Για όλες τις άλλες περιστάσεις, τυχόν συμβολή τους στην αποκάλυψη της συμμετοχής στις πράξεις αυτές, πάντα με ταυτόχρονη προσκόμιση στοιχείων στις αρχές, κρίνεται ως απλώς ελαφρυντική περίπτωση.

Με φυλάκιση τουλάχιστον έξι (6) μηνών τιμωρούνται:

α) Όποιος παρεμποδίζει με οποιονδήποτε τρόπο την διεξαγωγή από μέρους των αρμοδίων οργάνων, ιδίως με την απόκρυψη στοιχείων.

β) Όποιος αρνείται την παροχή.

γ) Όποιος παρέχει ψευδείς πληροφορίες ή αποκρύπτει στοιχεία.

δ) Όποιος αρνείται, αν και έχει κληθεί να προβεί σε κατάθεση καθώς και όποιος, κατά τη διάρκεια της κατάθεσης του, καταθέτει ψευδή στοιχεία.

1.3.8 Πρόγραμμα επιείκειας

Ο στόχος του προγράμματος επιείκειας είναι η αποτροπή συμμετοχής των οικονομικών φορέων σε καρτέλ. Η έρευνα από μέρους της Επιτροπής, συνήθως δεν επαρκεί από μόνη της στην περίπτωση των καρτέλ. Ως εκ τούτου και ακολουθώντας τα Ευρωπαϊκά πρότυπα, η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού, αξιοποιεί τις δυνατότητες του προγράμματος επιείκειας με τελικό στόχο την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση μυστικών οριζόντιων συμπράξεων (καρτελοποίηση οικονομικού χώρου) που ως στόχο έχει τον καθορισμό τιμών ή ποσοστώσεις παραγωγής / πώλησης / κατανομή αγορών.

Οι παράνομες αυτές πρακτικές, είναι και η μεγαλύτερη απειλή κατά του ανταγωνισμού. Επικρατεί η αντίληψη πως οι επιχειρήσεις που παίρνουν μέρος σε μυστικές οριζόντιες συμπράξεις, θα μπορούσαν να διακόψουν τη συμμετοχή τους ωστόσο η επιβολή ενός υψηλού προστίμου λειτουργεί αποτρεπτικά ως προς τη τελική τους απόφαση να καταδώσουν την ύπαρξη του καρτέλ. Με την πάροδο του χρόνου, τα μέσα συγκάλυψης των καρτέλ

καθίστανται ολοένα και πιο αποτελεσματικά, δυσχεραίνοντας την προσπάθεια των ελεγκτικών μηχανισμών να τα ελέγξουν.

Η Επιτροπή κρίνει πως η συνεργασία μιας επιχείρησης στη αποκάλυψη μιας τέτοιας σύμπραξης, έχει ουσιαστική αξία καθώς η συμβολή της στην έναρξη έρευνας ή στον εντοπισμό και την απόδειξη μιας παράβασης, λειτουργεί αποτελεσματικά, «αξίζοντας» τη χορήγηση απαλλαγής από την επιβολή προστίμου στην επιχείρηση αυτή.

Οι περιστάσεις υπό τις οποίες η Επιτροπή Ανταγωνισμού χορηγεί σε μια επιχείρηση απαλλαγή από επαπειλούμενο πρόστιμο αφορούν τις εξής:

α) η επιχείρηση παρουσιάσει πρώτη αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία είναι επαρκή για την κίνηση της διαδικασίας έρευνας. Η απαλλαγή από τα πρόστιμα χορηγείται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι οι υπηρεσίες της Επιτροπής Ανταγωνισμού δεν είχαν, κατά τη χρονική στιγμή της υποβολής, επαρκή στοιχεία για την κίνηση της διαδικασίας έρευνας σε σχέση με την πιθανολογούμενη παράβαση.

ή

β) η επιχείρηση παρουσιάσει πρώτη αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία επιτρέπουν στην Επιτροπή Ανταγωνισμού να διαπιστώσει μια σοβαρή παράβαση. Η απαλλαγή χορηγείται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι οι υπηρεσίες της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατά τη χρονική στιγμή της υποβολής, δεν διέθεταν επαρκείς αποδείξεις για τη διαπίστωση μίας καθώς και ότι σε καμία επιχείρηση δεν είχε χορηγηθεί απαλλαγή υπό όρους από πρόστιμα σε σχέση με την πιθανολογούμενη παράβαση.

Συμπληρωματικά προς τια παραπάνω προϋποθέσεις, θα πρέπει πάντα να τηρούνται και τα παρακάτω ώστε να απαλλαχθεί μια επιχείρηση από το πρόστιμο:

α) Η επιχείρηση πρέπει να συνεργάζεται πλήρως μέχρι το τέλος της διαδικασίας και να παρέχει όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει στην κατοχή.

β) Η επιχείρηση πρέπει να τερματίσει την ανάμειξή της στην πιθανολογούμενη παράβαση το αργότερο κατά τη χρονική στιγμή, κατά την οποία υποβάλλει τα αποδεικτικά στοιχεία.

γ) Η επιχείρηση δεν πρέπει να έχει προτρέψει άλλες επιχειρήσεις να συμμετάσχουν στην παράβαση.

δ) Η επιχείρηση πρέπει να τηρήσει εμπιστευτικό το γεγονός ότι υπέβαλε αίτηση υπαγωγής στο πρόγραμμα επιείκειας.

ε) Η επιχείρηση δεν πρέπει να έχει συμμετάσχει στο παρελθόν σε απαγορευμένη σύμπραξη επί της οποίας εκδόθηκε απόφαση εθνικής αρχής ανταγωνισμού ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Στατιστικά, με βάση τις διαπιστώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, δέχεται κατά μέσο όρο δύο αιτήσεις «ασυλίας» ανά μήνα. Ταυτόχρονα, μόνο μία αίτηση επιείκειας κατατέθηκε στην Ελλάδα, η οποία μάλιστα δεν ευόδωσε επειδή ήδη είχε ξεκινήσει η αυτεπάγγελτη έρευνα από μέρους των αρχών και ακόμη, η αιτούσα επιχείρηση δεν κράτησε μυστική την αίτηση υπαγωγής, όπως αναφέραμε προηγούμενα στις προϋποθέσεις.

Η επιχείρηση που υπέβαλε την αίτηση, επανυπέβαλε νέα αίτηση για μείωση του προστίμου χωρίς να προσφέρει εμπιστευτική πληροφορία, και τέλος ανακάλεσε την αίτηση της για μείωση προστίμου όπως και τα αποδεικτικά στοιχεία που κατέθεσε. Η Επιτροπή αποδέχτηκε την ανάκληση της αίτησης για μείωση του προστίμου και απέρριψε την αίτηση για ανάκληση των αποδεικτικών στοιχείων με βάση την απόφαση 299/V/2006 η οποία δεν προβλέπει την ανάκληση πληροφοριών που υποβάλλονται με σκοπό τη μείωση προστίμων.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε πως από την έναρξη του προγράμματος επιείκειας (Μάρτιος 2006) δεν έχει αποδοθεί σε καμία επιχείρηση ασυλία ή μείωση προστίμου στην χώρα μας.

Αντίθετα, οι όποιες συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων που προχώρησαν κατά το έτος 2015, πήραν έγκριση από την Επιτροπή, μετά από διερεύνησή της και με αποτέλεσμα κρίσης πως οι συγχωνεύσεις αυτές δεν αποτέλεσαν απειλή ως προς το πνεύμα του ανταγωνισμού. Αξίζει να σημειωθεί πως στον έλεγχο σε επίπεδο πρόληψης και σε προηγούμενη έγκριση από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, υπόκεινται μόνον μερικές από τις συγχωνεύσεις που λαμβάνουν χώρα και αφορούν σε μεγάλα σχήματα και εξαγορές επιχειρήσεων. Τα κριτήρια αφορούν τον κύκλο εργασιών τους στην ελληνική και παγκόσμια αγορά, ενώ θα πρέπει να συντρέχει και ο παράγοντας της μη ένταξής τους στις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (σύμφωνα με τα κριτήρια του Κανονισμού 139/2004).

1.3.9 Έσοδα και προϋπολογισμός - Άρθρο 17 - Νόμος 3959/2011

Στις ανώνυμες εταιρίες που ιδρύονται ή αυξάνουν το μετοχικό τους κεφάλαιο επιβάλλεται τέλος ύψους ένα τοις χιλίοις (1%), υπολογιζόμενο επί του μετοχικού κεφαλαίου ή επί του

ποσού της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου αντιστοίχως υπέρ της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Τα έσοδα αυτά εισπράττονται στο όνομα και για λογαριασμό της Επιτροπής Ανταγωνισμού και κατατίθενται σε ειδικό τραπεζικό λογαριασμό, τη διαχείριση του οποίου έχει η Επιτροπή Ανταγωνισμού, σύμφωνα με τον Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισής της. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και Οικονομικών, κατόπιν εισήγησης της Επιτροπής Ανταγωνισμού, καθορίζονται τα όργανα, ο τρόπος και η διαδικασία είσπραξης των πιο πάνω χρηματικών ποσών.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει υποχρέωση να τηρεί λογαριασμούς και αρχεία, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα αποτελέσματα χρήσης και ο ισολογισμός, σύμφωνα με τις διατάξεις του δημοσίου λογιστικού και όπως ειδικότερα ορίζεται στον Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισης. Ο έλεγχος των οικονομικών στοιχείων και των ετήσιων λογαριασμών και οικονομικών καταστάσεων γίνεται από δύο ορκωτούς λογιστές. Τα στοιχεία αυτά και οι οικονομικές καταστάσεις δημοσιεύονται στο διαδικτυακό τόπο της Επιτροπής και στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και υποβάλλονται στον Πρόεδρο της Βουλής μαζί με την ετήσια έκθεση του άρθρου 29 και τον προϋπολογισμό του επόμενου έτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΣΕ ΑΝΤΙ – ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

2.1 Εισαγωγή

Σε ένα πρώτο στάδιο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού ασχολήθηκε με το ζήτημα της κρατικής παρέμβασης στον οικονομικό χώρο, προκειμένου να δικαιολογήσει τυχόν παρεκκλίσεις από τις υποχρεώσεις που επέβαλλε η νομοθεσία περί ελεύθερου ανταγωνισμού. Φυσικά, το ζήτημα αυτό τέθηκε για πρώτη φορά σε περιπτώσεις που ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού (πλέον ενωσιακού) δικαίου, όπου η υποχρέωση τήρησης εθνικών-προστατευτικών του δημοσίου συμφέροντος-διατάξεων ήρθε σε σύγκρουση με το καθήκον των επιχειρήσεων να μην παραβιάζουν τα άρθρα 81 και 82 ΣυνθΕΚ (ήδη 101 και 102 ΣΛΕΕ).

Προνομιακό πεδίο εκδήλωσης της σύγκρουσης αυτής αναδείχτηκε η αγορά φαρμακευτικών σκευασμάτων, καθώς η φαρμακευτική νομοθεσία επιβάλλει δραστικότερους περιορισμούς στην ελευθερία ανταγωνισμού και στη συμβατική ελευθερία, όπως π.χ. ότι η διακίνηση φαρμακευτικών προϊόντων επιτρέπεται μεταξύ προσώπων τα οποία ορίζει η νομοθεσία, ότι οι ανώτατες τιμές των προϊόντων αυτών καθορίζονται διοικητικά, ότι κάθε δικαιούχος άδειας κυκλοφορίας φαρμακευτικών προϊόντων έχει υποχρέωση να διατηρεί αποθέματα για τον εφοδιασμό της αγοράς κτλ.

Στην απόφαση 229/III/2003¹² της Επιτροπής Ανταγωνισμού τέθηκαν, με ιδιαίτερη γλαφυρότητα, τα κυριότερα ερωτήματα που αφορούν την αναγκαιότητα τήρησης των υποχρεώσεων της φαρμακευτικής νομοθεσίας σε συνδυασμό με τη διατήρηση ενός καθεστώτος κατά το δυνατόν ανόθευτου ανταγωνισμού στην ίδια αγορά. Στην απόφαση αυτή, η Επιτροπή Ανταγωνισμού ανέδειξε την ιδιαιτερότητα της αγοράς φαρμάκων, η οποία

¹²Η απόφαση αυτή μπορεί να αναζητηθεί στον ιστότοπο της Επιτροπής Ανταγωνισμού (<http://www.epant.gr/main.php?Lang=gr>) όπου βρίσκονται αναρτημένες όλες οι αποφάσεις και οι γνωμοδοτήσεις της αρχής αυτής.

δικαιολογεί την ύπαρξη έντονου κρατικού παρεμβατισμού. Ο παρεμβατισμός αυτός που, εν προκειμένω, εκδηλώνεται με την κρατική ρύθμιση των τιμών των φαρμάκων και τον αυστηρό αγορανομικό έλεγχο εφαρμογής τους, συνέχεται με την ανάγκη αποφυγής της υπέρμετρης επιβάρυνσης των διάφορων ασφαλιστικών ταμείων. Η Επιτροπή παρατήρησε, μάλιστα, ότι το μεικτό καθεστώς που επικρατεί στην αγορά φαρμάκων δυσχεραίνει την ορθή εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτήν κι έχει ως αποτέλεσμα να ευνοούνται ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων σε βάρος άλλων. Υπό το βάρος των παραδοχών αυτών, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν δίστασε να υποβάλει ερώτημα προς το ΔΕΚ (ήδη ΔΕΕ), σύμφωνα με το οποίο: «Επηρεάζεται η απάντηση στο ανωτέρω ερώτημα από το γεγονός ότι το παράλληλο εμπόριο καθίσταται ιδιαίτερος επικερδής για τους χονδρεμπόρους, εξαιτίας των διαμορφούμενων με κρατική παρέμβαση διαφορετικών τιμών στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλ. από το γεγονός ότι στην αγορά φαρμάκων δεν επικρατούν αμιγώς συνθήκες ανταγωνισμού αλλά ένα καθεστώς που διέπεται σε μεγάλο βαθμό από κρατικό παρεμβατισμό; Είναι, εν τέλει, καθήκον μιας Εθνικής Αρχής Ανταγωνισμού να εφαρμόζει τους κοινοτικούς κανόνες ανταγωνισμού με τον ίδιο τρόπο σε αγορές, οι οποίες λειτουργούν ανταγωνιστικά, και σε εκείνες, στις οποίες ο ανταγωνισμός στρεβλώνεται από κρατικές παρεμβάσεις;».

Πράγματι, με την απόφασή της αυτή, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έθεσε το γενικότερο ζήτημα του τρόπου με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί μία κατάσταση κατά την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέχεται μεν την ύπαρξη μιας κρατικά ρυθμιζόμενης εθνικής αγοράς, εν προκειμένω των φαρμάκων, στην οποία δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την ορθή λειτουργία του ανταγωνισμού, χωρίς, όμως, να έχει προωθήσει ικανοποιητικά τη δημιουργία μιας ενιαίας φαρμακευτικής αγοράς σε ενωσιακό επίπεδο. Πέραν από την εφαρμογή και διαφύλαξη των θεμελιωδών ελευθεριών, ερευνητέο είναι αν θα ισχύσουν απαρέγκλιτα και οι διατάξεις των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ που προστατεύουν τον ανταγωνισμό. Κατ' αρχάς, θα μπορούσε να επισημάνει κανείς ότι δεν είναι ούτε επιεικές ούτε σκόπιμο να μετατίθεται η ευθύνη για τη μη εναρμόνιση του ενωσιακού δικαίου αναφορικά με την αγορά φαρμάκων στις φαρμακευτικές βιομηχανίες, μέσω της άτεγκτης εφαρμογής των κανόνων των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, καθώς οι κανόνες αυτοί έχουν ως βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή τους την ελεύθερη λειτουργία της αγοράς και όχι την ισχύ περιοριστικών για τον ανταγωνισμό διατάξεων των εθνικών νομοθεσιών. Ωστόσο, το ΔΕΚ (ήδη ΔΕΕ) αρνήθηκε να απαντήσει στα ανωτέρω προδικαστικά ερωτήματα κρίνοντας ότι είναι αναρμόδιο να

αποφανθεί, με την αιτιολογία ότι η ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν έχει την εξουσία να υποβάλλει προδικαστικά ερωτήματα. Η εξέλιξη αυτή, βέβαια, δεν απομειώνει τη σημασία του γεγονότος ότι για πρώτη φορά τέθηκε επί της αρχής το ερώτημα της επίδρασης της κρατικής παρέμβασης στον τρόπο που διαμορφώνονται οι σχέσεις μεταξύ των οικονομικών φορέων στην αγορά.

Εν συνεχεία, σε δύο μεταγενέστερες αποφάσεις της, η Επιτροπή Ανταγωνισμού είχε τη δυνατότητα να αναλύσει με περισσότερη σαφήνεια τον τρόπο επίδρασης της δημόσιας οικονομικής παρέμβασης στην εφαρμογή του δικαίου για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, στην απόφαση 277/IV/2005 της Επιτροπής Ανταγωνισμού¹³ κρίθηκε το ζήτημα της κατάρτισης από το ΔΣ του ΣΕΣΜΕ (Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Σούπερ Μάρκετ Ελλάδος) ενός πίνακα καθορισμού ενιαίων ποσοστών παροχών και εκπτώσεων που παρέχονται από τους προμηθευτές στις αλυσίδες λιανικής πώλησης και πρέπει να μεταφέρονται επί του τιμολογίου. Στόχος του πίνακα αυτού υπήρξε η ενιαία εφαρμογή του νόμου 2941/2001¹⁴ που απαγόρευε τις πωλήσεις κάτω του κόστους και η συρρίκνωση της πρακτικής ορισμένων επιχειρήσεων να πωλούν κάτω του τιμολογιακού κόστους, εκμεταλλευόμενες το γεγονός ότι, λόγω π.χ. εκπτώσεων όγκου, το πραγματικό κόστος ήταν για αυτές πολύ χαμηλότερο. Η συμπεριφορά αυτή κρίθηκε από την Επιτροπή Ανταγωνισμού ότι παραβιάζει το άρθρο 1 του νόμου 703/77 (ήδη άρθρο 1 του νόμου 3959/2011), καθώς συνιστούσε εναρμονισμένη πρακτική.

Ειδικότερα, σε σχέση με το επιχείρημα των εμπλεκόμενων στην καταγγελία επιχειρήσεων ότι η παραβιάζουσα τις διατάξεις περί ελεύθερου ανταγωνισμού επιχειρηματική συμπεριφορά ήταν απαραίτητη για την συμμόρφωσή τους στην ανωτέρω κανονιστική ρύθμιση, η Επιτροπή έκρινε ότι για να εξετασθεί αυτό και να γίνει δεκτό, «πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις: α) η εν λόγω συμπεριφορά να επιβάλλεται ρητώς από το νόμο, και β) οι επιχειρήσεις να μην έχουν κανένα απολύτως περιθώριο παρέκκλισης και ανάπτυξης αυτόνομης επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Απλή πεποίθηση των επιχειρήσεων ότι ενεργούν σύμφωνα με το πνεύμα του νόμου, δεν αρκεί».

Η ανωτέρω τοποθέτηση της Επιτροπής Ανταγωνισμού αντανακλά νομολογία του ΔΕΚ (ήδη ΔΕΕ) που προϋποθέτει για την ύπαρξη και την κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης μιας

¹³ΔΕΕ 2005, σελ. 677 με παρατηρήσεις Ι. Κόκκορη.

¹⁴Το άρθρο 24 του νόμου 2941/2001, όπως ίσχυε τότε, όριζε: «Απαγορεύεται η πώληση εμπορευμάτων σε τιμές κάτω του κόστους αγοράς, όταν αυτή θέτει υπό διακινδύνευση ορισμένη αγορά ή θίγει κατά τρόπο ουσιώδη τις αρχές του ανταγωνισμού και τα συμφέροντα των καταναλωτών.»

επιχείρησης, τη δυνατότητα ανεξάρτητης συμπεριφοράς εκ μέρους της. Πράγματι, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ δεν αφορούν παρά αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορές, που υιοθετούν οι επιχειρήσεις με δική τους πρωτοβουλία. Αν η αντι-ανταγωνιστική συμπεριφορά επιβάλλεται στις επιχειρήσεις από εθνική νομοθεσία ή αν η νομοθεσία αυτή διαμορφώνει ένα νομικό πλαίσιο το οποίο, από μόνο του, αποκλείει κάθε δυνατότητα ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων, τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ δεν έχουν εφαρμογή. Στην περίπτωση αυτή, ο περιορισμός του ανταγωνισμού δεν οφείλεται, όπως προϋποθέτουν οι διατάξεις αυτές, σε αυτοτελείς συμπεριφορές των επιχειρήσεων.

Την ίδια θέση, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, επανέλαβε και στη μεταγενέστερη απόφασή της 312/V/2006 «Ένωση Κονσερβοποιών Μεταποιητών Αγροτικών Προϊόντων Ελλάδος», όπου ερευνήθηκε, αυτεπάγγελτα, η τυχόν παράβαση από την ανωτέρω επαγγελματική ένωση της διάταξης του άρθρου 1 του ν. 703/1977 (ήδη άρθρο 1 του νόμου 3959/2011), προκειμένου για τον καθορισμό ενιαίας τιμής πώλησης του ροδάκινου προς μεταποίηση. Η πρόσθετη αξία της απόφασης αυτής είναι ότι όρισε αρνητικά το πεδίο εφαρμογής της προαναφερθείσας νομολογιακής θέσης, υπογραμμίζοντας ότι η κρατική παρέμβαση δεν μπορεί να λειτουργήσει απαλλακτικά, όταν η παρέμβαση της Πολιτείας στη διαδικασία διαπραγμάτευσης γίνεται επικουρικά και καταδεικνύει την απόλυτη αδυναμία των φορέων να προχωρήσουν σε ελεύθερη διαπραγμάτευση και ελεύθερο καθορισμό των όρων της αγοράς υπό συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού. Ο εξαναγκασμός σε ορισμένη επιχειρηματική συμπεριφορά εκ μέρους της κρατικής ρύθμισης θα πρέπει να είναι απόλυτος. Απλή ενθάρρυνση εκ μέρους των εθνικών αρχών σε ορισμένη επιχειρηματική συμπεριφορά, όπως συνέβη εν προκειμένω με την παρέμβαση δημόσιων φορέων στις διαπραγματεύσεις, δεν θέτει τη συγκεκριμένη συμπεριφορά εκτός του πεδίου εφαρμογής των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ. Ούτε καν μία εθνική νομοθεσία που καθιστά δυσχερή τη συμμόρφωση με το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού θα συνιστούσε απαλλακτική περίπτωση. Ωστόσο, ένα τέτοιο κανονιστικό πλαίσιο θα αποτελούσε οπωσδήποτε μία παράμετρο που η Επιτροπή Ανταγωνισμού θα όφειλε να λάβει υπόψη της κατά την επιμέτρηση του σχετικού προστίμου¹⁵. Οι ανωτέρω αποφάσεις έδωσαν το έναυσμα ώστε η Επιτροπή Ανταγωνισμού να αποφανθεί, σε πολλές άλλες περιπτώσεις, ορισμένες εκ των οποίων θα εξετάσουμε στη

¹⁵ D. Jowell, “Commission and France v. Ladbrooke Racing Limited (PMU)-Joined Cases C-359 and 379/95 P”, ο.π., σελ. 304

συνέχεια, σε σχέση με τον τρόπο που η κρατική παρέμβαση στρεβλώνει το καθεστώς του ελεύθερου ανταγωνισμού και επηρεάζει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Κρίνοντας, για παράδειγμα, το καθεστώς των αδειών σκοπιμότητας, όπως είχε διαμορφωθεί με το π.δ. 684/76, για τη δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων στο χώρο της ναυτιλίας, η Επιτροπή αποφάνθηκε ως εξής: « η κρατική παρέμβαση στη λειτουργία της αγοράς ακτοπλοΐας, μπορεί μεν να δημιουργεί στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό, όμως, δεν αποκλείει τη δυνατότητα ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο χώρο και, κατ' επέκταση, δεν αποκλείει την ύπαρξη αρνητικών επιπτώσεων ως αποτέλεσμα συγκεντρώσεων επιχειρήσεων¹⁶». Μάλιστα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν δίστασε κάποτε να απαλλάξει τις εμπλεκόμενες σε καταγγελία για εναρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεις, αξιολογώντας τις επιπτώσεις που συνεπάγεται για τη λειτουργία μιας αγοράς, το γεγονός ότι αυτή επί μακρό χρονικό διάστημα τελούσε υπό κρατική ρύθμιση. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το λεκτικό της απόφασης αυτής, που αφορούσε την ύπαρξη τυχόν εναρμονισμένης πρακτικής μεταξύ των αρτοποιιών του νομού Καβάλας, αναφορικά με την τιμή του άρτου, κρίθηκε ότι: «Επειδή όμως η σχετική αγορά χαρακτηρίζεται από μεγάλη ομοιογένεια του παραγομένου προϊόντος και από ιδιαίτερα συμπιεσμένο περιθώριο κέρδους, λόγω του έντονου ανταγωνισμού και του προϋπάρχοντος καθεστώτος αγορανομικού ελέγχου, κρίνεται ότι δεν προκύπτει ύπαρξη ενσυνείδητης πρακτικής συνεργασίας μεταξύ τους». Ενόψει αυτών των σκέψεων, η Επιτροπή Ανταγωνισμού απήλλαξε τις ελεγχόμενες επιχειρήσεις από την καταγγελία για απαγορευμένη σύμπραξη του άρθρου 1 παρ. 1 του νόμου 703/1977 (ήδη 1 παρ.1 του ν. 3959/2011)¹⁷.

Οι αποφάσεις αυτές της Επιτροπής Ανταγωνισμού είναι πολύ σημαντικές για την προστασία του ανταγωνισμού σε επίπεδο εθνικού δικαίου, καθώς η άποψη σύμφωνα με την οποία η αξιολόγηση του ρυθμιστικού πλαισίου που λειτουργεί σε μια αγορά επηρεάζει τους όρους του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτήν και κατά συνέπεια, μπορεί να μετριάσει και τις κυρώσεις που προβλέπονται στο δίκαιο του ανταγωνισμού, δεν είχε βρει παρά περιορισμένη απήχηση. Ορισμένες πολύ ενδιαφέρουσες σκέψεις βρίσκουμε στην απόφαση 7770/2007 του Εφετείου Αθηνών, το οποίο έκρινε ότι «σε περίπτωση κρατικών περιορισμών του ανταγωνισμού, όπως συμβαίνει στην προκείμενη περίπτωση της ειδικής αγοράς των φαρμακευτικών προϊόντων, δεν εφαρμόζονται

¹⁶Επ.Αντ. 210/III/2002 (η απόφαση μπορεί να αναζητηθεί στον ιστότοπο της Επιτροπής Ανταγωνισμού: <http://www.epant.gr/main.php?Lang=gr>)

¹⁷Επ.Αντ. 42/1996 (η απόφαση μπορεί να αναζητηθεί στον ιστότοπο της Επιτροπής Ανταγωνισμού: <http://www.epant.gr/main.php?Lang=gr>)

απαρέγκλιτα οι κανόνες του Ν 703/1977 ...». Το γεγονός ότι η κατάφαση αυτή βρήκε αποτύπωση σε απόφαση εθνικού δικαστηρίου και σε ορισμένες αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού έχει πολυεπίπεδη σημασία. Από τη μία πλευρά, η θεσμική αποτύπωση της άποψης ότι η κρατική ρυθμιστική παρέμβαση σε μία αγορά μπορεί να δρα απαλλακτικά για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτήν από την άποψη του δικαίου του ανταγωνισμού είναι κρίσιμη, γιατί επιβραβεύει μια τοποθέτηση που είχε διατυπωθεί μόνο στη θεωρία. Πράγματι, η απαγόρευση των περιοριστικών για τον ανταγωνισμό επιχειρηματικών πρακτικών από την εθνική νομοθεσία προϋποθέτει τη δυνατότητα ανταγωνισμού και το περιθώριο επηρεασμού του, περιθωρίου που εκλείπει στις ειδικές αγορές φαρμάκων ή άλλων προϊόντων ή υπηρεσιών, οι οποίες διέπονται από πλέγμα διατάξεων αγορανομικής φύσης. Στις αγορές αυτές δεν υπάρχει καν η δυνατότητα ανάπτυξης ανταγωνισμού σε μία ή σε όλες τις εκφάνσεις του π.χ. σε επίπεδο τιμών, ποιότητας, διαφήμισης κ.τ.λ. Τέτοιες διατάξεις εξαφανίζουν το περιθώριο επιχειρηματικής ελευθερίας, αλλά και τη δυνατότητα διαφοροποίησης της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων σε ορισμένα προϊόντα, υπηρεσίες ή κλάδους για λόγους φορολογικής ή κοινωνικής πολιτικής. Στις περιπτώσεις αυτές, η κρατική νομοθεσία και το γενικότερο κανονιστικό πλαίσιο άσκησης μιας οικονομικής δραστηριότητας δεν αποτελούν απλά μία παράμετρο, ανάμεσα σε πολλές άλλες, που λαμβάνεται υπόψη από τις επιχειρήσεις για τη διαμόρφωση της συμπεριφοράς τους, αλλά, συνιστούν, κατ' ουσίαν, τη μοναδική παράμετρο που υπαγορεύει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων, χωρίς να επιτρέπουν για το ζήτημα που ρυθμίζουν δυνατότητα απόκλισης¹⁸. Συναφώς, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οι έννοιες της «συμφωνίας», της «εναρμονισμένης πρακτικής και της «κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης», όπως εμφανίζονται και χρησιμοποιούνται στην εθνική νομοθεσία για την προστασία του ανταγωνισμού, εισάγουν αναμφισβήτητα ένα βουλευτικό στοιχείο, ένα στοιχείο ελευθερίας δράσης από το μέρος της εμπλεκόμενης επιχείρησης¹⁹, το οποίο δεν πληρούται στις περιπτώσεις που μια επιχείρηση αναγκάζεται να συμμορφωθεί σε κανονιστική ρύθμιση. Από την άλλη πλευρά, όλες οι αναλύσεις που προηγήθηκαν για τη σημασία της κρατικής ρυθμιστικής παρέμβασης, μπορούν να δώσουν το έναυσμα στον δικαστή να μετατοπίσει το κέντρο βάρους του ενδιαφέροντός του και να προχωρήσει σε έναν

¹⁸Μ.-Θ. Μαρίνος, «Εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής του ν. 703/1977» σε: Ι. Σχινάς «Η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού. Η πρακτική της ΕΠΑ/ΕΑ», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1992, σελ. 283 επ.

¹⁹Για το βουλευτικό στοιχείο στο ελληνικό δίκαιο βλ. Γ. Τριανταφυλλάκης, «Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού», ο.π., σελ. 128 επ.

ενδεδειγμένο έλεγχο των κρατικών μέτρων, νομοθετικών και διοικητικών, εκτιμώντας, πλέον, με κριτήριο τους κανόνες του ανταγωνισμού, τα τυχόν περιοριστικά για τον ανταγωνισμό αποτελέσματά τους. Η ανάγκη αυτή επισημάνθηκε αρκετές φορές από την Επιτροπή Ανταγωνισμού όταν ήρθε αντιμέτωπη με καταγγελίες που κατ' επίφαση μόνο αφορούσαν επιχειρήσεις ενώ, κατ' ουσίαν στρεφόταν κατά νομοθετικών κειμένων ή διοικητικών αποφάσεων.

2.2 Το Κράτος ως ρυθμιστής στην οικονομία

Είναι γεγονός ότι το Κράτος δεν έχει πλέον τα οικονομικά μέσα για να μετέχει το ίδιο στην οικονομική διαδικασία παρέχοντας αγαθά και υπηρεσίες²⁰. Άλλωστε, η μέχρι σήμερα εμπειρία καταδεικνύει πως η διαδεδομένη -ομολογουμένως -θέση ότι οι βασικές εκφάνσεις του δημοσίου συμφέροντος και της κοινής ωφέλειας δε θα πρέπει να ανοιχθούν σε ιδιώτες, προκειμένου να αποφευχθούν οι αδυναμίες ή η αποτυχία του μηχανισμού της αγοράς (marketfailure), δεν φαίνεται από ιδεολογική-πολιτική άποψη πειστική²¹. Περαιτέρω, το ενωσιακό και το διεθνές περιβάλλον που προωθούν την παγκοσμιοποίηση και τον ελεύθερο ανταγωνισμό δεν ευνοούν τις παραδοσιακές παρεμβατικές μεθόδους²². Πράγματι, η παρέμβαση του Κράτους στον τομέα της οικονομίας δεν πραγματοποιείται πλέον μέσω της ύπαρξης και της δραστηριότητας των δημόσιων επιχειρήσεων για τον πρόσθετο λόγο ότι η ιστορική εμπειρία απέδειξε ότι το Κράτος δεν μπορεί με επιτυχία να ασκεί εμπορική δραστηριότητα. Ενόψει όλων αυτών των δεδομένων, η κρατική παρέμβαση για την προμήθεια της ολότητας με ορισμένα βασικά αγαθά (ενέργεια, μεταφορικές υπηρεσίες, τηλεπικοινωνίες) μετατοπίζεται από την παροχή τους στην ανάληψη «εγγυητικής ευθύνης»²³.

Το άνοιγμα στον ανταγωνισμό οικονομικών δραστηριοτήτων που στο παρελθόν τελούσαν υπό τον άμεσο έλεγχο του Κράτους και η υποχρέωση να ληφθούν εγγυήσεις για την επίτευξη μη οικονομικών στόχων στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον οδήγησαν στην εμφάνιση και στη διάδοση της «ρύθμισης», ως της πλέον σύγχρονης μορφής της πάγιας οικονομικής

²⁰Για την εννοιολογική οριοθέτηση και τη νομομοποιητική βάση της παροχικής διοίκησης βλ. Π. Δαγτόγλου, «Γενικό διοικητικό δίκαιο», ο.π., σελ. 9

²¹Μ.-Θ. Μαρίνος, «Αλληλοεπίδραση δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου στην απελευθέρωση αγορών», ΔΕΕ 2007, σελ. 655.

²²S. Nicinski, “Le mode de régulation”, RFDA 2010, σελ. 738.

²³Μ.-Θ. Μαρίνος, «Αλληλοεπίδραση δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου στην απελευθέρωση αγορών», ο.π., σελ. 654.

λειτουργίας του Κράτους²⁴. Οι εξελίξεις αυτές είχαν πράγματι ως αποτέλεσμα να εμφανιστεί ένας νέος τρόπος διοικητικής δράσης προκειμένου να υλοποιηθεί η δημόσια παρέμβαση στον οικονομικό χώρο. Κατά συνέπεια, πέρα από την παροχική και την περιοριστική Διοίκηση, διαμορφώθηκε και κερδίζει, συνεχώς, έδαφος σε όλα τα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης η «ρυθμιστική Διοίκηση». Παρά τη μεγάλη ποικιλία των θεσμών που συναντώνται στα Κράτη μέλη για την υλοποίηση της ρυθμιστικής λειτουργίας του Κράτους, μπορεί να ανευρεθεί ένας κοινός εννοιολογικός πυρήνας, σύμφωνα με τον οποίο ως ρυθμιστική Διοίκηση ορίζεται η διοικητική δραστηριότητα που προσπαθεί να εγκαθιδρύσει ένα συμβιβασμό ανάμεσα στους στόχους και τις αξίες οικονομικής και μη οικονομικής φύσης, οι οποίες συνυπάρχουν σε μία αγορά. Με άλλα λόγια, πρόκειται για μία λειτουργία της δημόσιας εξουσίας, η οποία, χρησιμοποιώντας νομικά μέσα και εργαλεία, υποχρεώνει τα οικονομικά υποκείμενα σε μία αγορά να λάβουν μέριμνα για την ικανοποίηση συλλογικών αναγκών διαμέσου των οικονομικών δραστηριοτήτων τους σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Με αναφορά λοιπόν στο αντικείμενό του, το δίκαιο της ρύθμισης έχει ως στόχο να εκφράσει μία καινούρια σχέση ανάμεσα στο δίκαιο και την οικονομία, ταυτόχρονα δε και μία σχέση οργάνωσης και εξουσίωσης του οικονομικού χώρου, όπου η παροχή αγαθών και υπηρεσιών και μάλιστα αυτών που κρίνονται θεμελιώδη για την κοινωνική συμβίωση δεν λαμβάνει χώρα απαραίτητα διαμέσου του Κράτους και της διοικητικής του οργάνωσης. Πράγματι, η ρυθμιστική Διοίκηση συνδέεται με την εξέλιξη του σύγχρονου Κράτους, όπου οι παρεμβάσεις του στην οικονομία γίνονται με τον προσανατολισμό, την ενθάρρυνση και την καθοδήγηση των ιδιωτικών δραστηριοτήτων, όταν εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον²⁵.

Αξίζει στο σημείο αυτό να επισημανθεί πως η άποψη ότι η ρύθμιση είναι η λειτουργία που έχει ως στόχο τη δημιουργία αγοράς σε τομείς που προηγουμένως ήταν οργανωμένοι σε κρατικά μονοπώλια και στους οποίους οι δημόσιες αρχές προσπαθούν να εξαναγκάσουν τον τέως μονοπωλιακό (συνήθως δημόσιο) πάροχο να εγκαταλείψει ένα τμήμα της οικείας αγοράς στην οποία δεσπόζει, δεν είναι πειστική. Αυτή η λειτουργία υπάρχει βέβαια, αλλά δεν αποτελεί το μόνο θεμέλιο της ρύθμισης, παρά μόνο κατά τη μεταβατική περίοδο δημιουργίας μιας αγοράς. Αντίθετα, ως ισότιμος στόχος της ρύθμισης αναδεικνύεται η ασφαλής αγορά καθώς και άλλες γενικότερες στοχεύσεις δημοσίου συμφέροντος κατά την ενεργοποίηση των

²⁴ G. Marcou, “La notion juridique de régulation”, AJDA 2006, σελ. 348.

²⁵ Ευ. Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Πρόσθετοι ή παρεπόμενοι ορισμοί στη διοικητική πράξη», Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1993, σελ.153, M.–A.Frison-Roche, “Le droit de régulation”, ο.π., σελ. 611, I. Αναστόπουλος, «Οι δημόσιες ενισχύσεις της οικονομίας», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα,

οικονομικών φορέων μέσα σε αυτήν, δεύτερο στοιχείο που γεμίζει με περιεχόμενο την έννοια της ρύθμισης. Η λειτουργία της ρύθμισης έχει ως στόχο να επιβάλει την αποφυγή διακρίσεων, να προασπίσει και να προωθήσει το άνοιγμα σε έναν πραγματικό και όχι πλασματικό ανταγωνισμό και να συμβάλει στην αποτελεσματική λειτουργία των αγορών που άπτονται της ρύθμισης, εξασφαλίζοντας, παράλληλα, μια σε βάθος χρόνου αποτελεσματική και λειτουργική δικτυακή υποδομή (infrastructure)²⁶.

Σε σχέση με τα μέσα που χρησιμοποιεί, η ρυθμιστική διοικητική δραστηριότητα συνδυάζει σε μεγάλο βαθμό τις μεθόδους και τους σκοπούς της περιοριστικής και της παροχικής Διοικήσεως, ενώ, ταυτόχρονα, μπορεί να έχει και προγραμματικό, κατευθυντήριο και διαπλαστικό χαρακτήρα. Στο πλαίσιο της ρυθμιστικής Διοίκησης υπάρχουν κατηγορίες ρυθμίσεων που συνίστανται στην επιβολή περιορισμών ή στη θέσπιση επιτακτικών κανόνων και την απειλή δυσμενών συνεπειών για την περίπτωση συμμόρφωσης ή μη των αποδεκτών τους²⁷. Περαιτέρω, στη ρυθμιστική παρέμβαση εντάσσονται και οι σχέσεις Διοίκησης και ιδιωτών που προκύπτουν τόσο από τον προγραμματισμό, τον συντονισμό, τη συνεννόηση και τη σύμπραξη, όσο και από την παροχή οικονομικών πλεονεκτημάτων στους ιδιώτες φορείς οικονομικών δραστηριοτήτων κατά την επιδίωξη σκοπών γενικότερου συμφέροντος²⁸. Ειδικότερα, η ενθάρρυνση των ιδιωτικών δραστηριοτήτων που ενδιαφέρουν το δημόσιο συμφέρον υλοποιείται με την παροχή ενισχύσεων και κινήτρων αλλά, παράλληλα, συνοδεύεται και από την επιβολή ποικίλων υποχρεώσεων γύρω από τις οποίες οργανώνεται ο κρατικός έλεγχος στην ενισχυόμενη ιδιωτική δραστηριότητα. Με τον τρόπο αυτό, όπως εύστοχα παρατηρεί η Καθηγήτρια Ευ. Κουτούπα, η ρυθμιστική Διοίκηση καταφέρνει να ισοσκελίσει τις ευμενείς και δυσμενείς επιπτώσεις μιας συγκεκριμένης παρέμβασης²⁹. Με άλλη διατύπωση, στο πεδίο των οικονομικών σχέσεων, η Διοίκηση εκδίδει μικτού τύπου νομικές πράξεις, συνδυάζοντας εξουσιαστικές και παροχικές μεθόδους προκειμένου να είναι «λειτουργικά» ρυθμιστική³⁰.

Μεταξύ των ρυθμιστικών πράξεων περιλαμβάνονται οι κανόνες που διέπουν τη συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα, διοικητικές άδειες και κυρώσεις, δημόσιοι

²⁶Μ.-Θ.Μαρίνος, «Αλληλεπίδραση δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου στην απελευθέρωση αγορών», ο.π., σελ. 655.

²⁷Π.Δαγτόγλου, «Γενικό διοικητικό δίκαιο», ο.π.,σελ.11επ.

²⁸Ι. Αναστόπουλος, «Οι δημόσιες ενισχύσεις της οικονομίας», ο.π., σελ. 99.

²⁹Ευ. Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Πρόσθετοι ή παρεπόμενοι ορισμοί στην διοικητική πράξη», ο.π., σελ. 153 επ.

³⁰Α.Τσιφινάς, «Αποκρατικοποιήσεις», ο.π., σελ.65, Ευ.Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Πρόσθετοι ή παρεπόμενοι ορισμοί στην διοικητική πράξη», ο.π. σελ. 156.

διαγωνισμοί και συμβάσεις, πράξεις των τομεακών ρυθμιστικών αρχών, προγράμματα, μελέτες, εκθέσεις πεπραγμένων, μοντέλα εθελοντικής αυτορρύθμισης αλλά και κείμενα “softlaw” όπως ανακοινώσεις και εγκύκλιοι, διαιτητικές αποφάσεις και αποφάσεις επίλυσης διαφορών. Η ρύθμιση υπεισέρχεται σε όλους τους τομείς της οικονομικής ζωής: είσοδο στην αγορά, δομή της αγοράς, έλεγχος της λειτουργίας της αγοράς και συμπεριφορά των οικονομικών φορέων. Ο νεωτερισμός συνίσταται στο γεγονός ότι η ρύθμιση είναι μεν διαρκής, αλλά τα μέσα είναι τα απολύτως αναγκαία και ανάλογα. Το γεγονός ότι η ρυθμιστική Διοίκηση μετέχει και της περιοριστικής και της παροχικής Διοίκησης δε σημαίνει ότι δεν πρέπει να θεωρηθεί ιδιαίτερη τρίτη μορφή Διοίκησης, με τα δικά της χαρακτηριστικά και τη δική της φυσιογνωμία. Αντίθετα, αυτό που η ρυθμιστική Διοίκηση χάνει σε δογματική καθαρότητα το κερδίζει σε πρακτική σημασία, επεκτεινόμενη σε ολόένα και περισσότερους νέους τομείς.

Το γεγονός βέβαια ότι η ρύθμιση δεν συνίσταται στην παροχή κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών δεν σημαίνει ότι δεν έχει παρεμβατικό χαρακτήρα. Η ρύθμιση συνιστά παρέμβαση καθώς η Διοίκηση αποβλέπει στη διαπλαστική διαρρύθμιση ή κατεύθυνση των ιδιωτικών δραστηριοτήτων σύμφωνα με τους σκοπούς του δημοσίου συμφέροντος. Ειδικότερα, η λειτουργία της ρύθμισης εξυπηρετεί κατ’ αρχάς τον στόχο του ελέγχου του σεβασμού των οικονομικών ελευθεριών, έτσι ώστε η αγορά να μπορέσει να παράξει τα αποτελέσματα τα οποία αναμένονται από αυτήν, και, κατά δεύτερο λόγο, τον στόχο της εγκαθίδρυσης της ισορροπίας των οικονομικών δυνάμεων στην αγορά, είτε με προληπτικές παρεμβάσεις είτε με την εφαρμογή ενός κατασταλτικού μηχανισμού. Περαιτέρω, το Κράτος επιβάλλει με ποικίλους τρόπους τη λήψη υπόψη και συλλογικών στοχεύσεων κατά την εξέλιξη της οικονομικής διαδικασίας. Το Κράτος, δηλαδή, παρεμβαίνει σε όλα τα στάδια της οικονομικής διαδικασίας (είσοδος στην αγορά, ρύθμιση των σχέσεων των οικονομικών φορέων, ρύθμιση των όρων ανταγωνισμού μεταξύ των ανταγωνιστών) ή ακόμη και εκ των υστέρων, με στόχο να επιβάλλει κυρώσεις σε ορισμένες συμπεριφορές. Υπό το φως αυτών των παρατηρήσεων, το Κράτος-ρυθμιστής δεν ανήκει ούτε στη φιλελεύθερη ιδεολογία, δεδομένου ότι εξακολουθεί να είναι παρόν στην οικονομική διαδικασία ούτε, όμως, και στην παραδοσιακή ιδεολογία του έντονου κρατικού παρεμβατισμού, καθώς οι ενέργειές του περιορίζονται σε ό,τι είναι, απολύτως, απαραίτητο για να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος κάθε φορά στόχος από τα ίδια τα οικονομικά υποκείμενα που δραστηριοποιούνται σε μία αγορά³¹.

³¹ S. Nicinski, “Le mode de régulation”, ο.π., σελ. 735.

Στο ελληνικό δημόσιο δίκαιο, η έννοια «δημόσια ρύθμιση» έχει σε μεγάλο βαθμό συνδεθεί με ένα ειδικότερο αντικείμενο, τις «κοινωφελείς υπηρεσίες» και σηματοδοτεί την «εντός αγοράς οργάνωση των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας». Στον τομέα αυτό, η ιδιαιτερότητα του ρυθμιστέου αντικειμένου, προσδιορίζει το περιεχόμενο και τους σκοπούς της ρύθμισης, που συνίσταται στην καθολική και ισότιμη παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας σε συνθήκες ελεύθερης αγοράς. Με άλλα λόγια, επιδιώκεται η εναρμόνιση των απαιτήσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας³² με την ελευθερία του ανταγωνισμού³³. Σε αυτό το επίπεδο, η λειτουργία της ρύθμισης έχει αποκτήσει και μία θεσμική διάσταση. Στο επίπεδο οργάνωσης των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, η διοικητική λειτουργία της ρύθμισης προωθεί και νέες θεσμικές λύσεις κυρίως με τη μεταφορά των ρυθμιστικών αρμοδιοτήτων σε ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές εκτός διοικητικής πυραμίδας. Ο δε όρος «ρυθμιστική αρχή» παραπέμπει στον φορέα, ο οποίος ασκεί ρυθμιστική λειτουργία με την έννοια που εννοούμε εδώ, δηλ. διαρρυθμίζει χάριν του δημοσίου συμφέροντος τις έννομες και οικονομικές σχέσεις που συνδέονται με μια δραστηριότητα³⁴. Η άμεση κρατική παρέμβαση αναπληρώνεται από ένα εμπνευσμένο από το ενωσιακό δίκαιο οργανωμένο σύστημα εποπτείας μέσω κλαδικών ρυθμιστικών αρχών. Το νομοθετικό καθεστώς που τις διέπει έχει ως στόχο να κατοχυρώσει την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των αποφάσεών τους, τη νομική τους προσωπικότητα ή άλλη οργάνωση τους έτσι ώστε να απουσιάζει κάθε διοικητικός έλεγχος, καθώς και τους κανόνες χρηματοδότησης αυτών των αρχών. Η άμεση ή έμμεση ανάμειξη των εθνικών Κοινοβουλίων σε συγκεκριμένες χώρες προκειμένου για τη στελέχωση ή τον έλεγχο του έργου των ρυθμιστικών αρχών μαρτυρά τη διάθεση να προσδοθεί στις αρχές αυτές, πέρα από την τεχνοκρατική, και δημοκρατική νομιμοποίηση³⁵.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι η βάση της νομιμοποίησης του ρυθμιστικού δικαίου δεν πηγάζει πλέον μόνο από την οργάνωση του πολιτικού συστήματος στη βάση της δημοκρατικής αρχής και στην κυριαρχία των οργάνων που το θεσπίζουν αλλά στην

³²Για τη λειτουργική έννοια της δημόσιας υπηρεσίας και τις αρχές που αυτή εμπεριέχει σε σχέση με την παροχή αγαθών και υπηρεσιών και την ικανοποίηση ζωτικών αναγκών των διοικουμένων βλ. Ε. Σπηλιωτόπουλος, «Εγχειρίδιο διοικητικού δικαίου», ο.π., σελ. 16 επ.

³³Α.Καϊδατζής, «Συνταγματικοί περιορισμοί των ιδιωτικοποιήσεων», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 205 επ.

³⁴Γ. Δελλής, «Κοινή ωφέλεια και αγορά», Τόμος Α', ο.π., σελ.230.

³⁵Για την Ελλάδα βλ. άρθρο 101Α του Συντάγματος. Για το ζήτημα αυτό βλ. ακόμη Φ. Μπότσης, «Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος των συνταγματικών ανεξάρτητων αρχών», ΕφημΔΔ 2007, σελ. 361 επ.

«οικονομική αποτελεσματικότητα του δικαίου αυτού»³⁶. Συνέπεια όλων των ανωτέρω είναι ότι προϋπόθεση για την εκπόνηση των νομικών κανόνων του ρυθμιστικού δικαίου συνιστά η μετρήσιμη αποτελεσματικότητά τους να συμβάλουν στην επίτευξη της ευημερίας και η σχέση τους με την επίτευξη κοινωνικής δικαιοσύνης. Για το λόγο αυτό, στο δίκαιο της ρύθμισης εξωνομικά δεδομένα αποκτούν νομική σημασία και αντιμετώπιση. Τα ιδιαίτερα αυτά γνωρίσματα της ρύθμισης, ως ειδικότερου και πλέον εξειδικευμένου τμήματος του Οικονομικού Δικαίου, εντάσσονται στο γενικότερο ζήτημα της αυτονόμησης και του τρόπου ερμηνείας του τελευταίου ως ιδιαίτερου κλάδου του δικαίου.

Πράγματι, η προσπάθεια αναγωγής των θεσμών και των διατάξεων της δημόσιας οικονομικής διοίκησης και της δημόσιας οικονομικής τάξης σε αυτόνομο κλάδο δικαίου καθιστά αναγκαία τη διάγνωση της σκοπιμότητας του δικαίου τούτου εντός του συστήματος της έννομης τάξης, σκοπιμότητα που θα επεξηγήσει την αιτιολογία της γένεσής του και τον προορισμό της κοινωνικής του λειτουργίας. Ένας τέτοιος προσδιορισμός θέλει να αποτελέσει βάση της εσωτερικής ενότητας των κανόνων αυτών και θεμελιώδες ερμηνευτικό κριτήριο. Η ειδοποιός διαφορά που διακρίνει τους κανόνες του Οικονομικού Δικαίου από τους άλλους κανόνες του δημοσίου και του ιδιωτικού δικαίου ανευρίσκεται στον ειδικό τους σκοπό, ο οποίος συνίσταται στη μέσω αυτών επιδιωκόμενη ανάπτυξη της οικονομίας και στην πραγματοποίηση της κοινωνικής ευημερίας³⁷. Η διαπίστωση αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ερμηνεία των κανόνων του Οικονομικού Δικαίου συλλήβδην συντελείται όχι μόνο με την προσφυγή στις παραδοσιακές αρχές του δικαίου αλλά και με βάση τα πορίσματα της οικονομικής επιστήμης³⁸. Κατά συνέπεια, αντικείμενο της νομικής έρευνας στον κλάδο του «Οικονομικού Δικαίου» θα πρέπει, επιπροσθέτως, να είναι η φύση της σχέσης μεταξύ της αποτελεσματικότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης που προάγονται μέσω των κανόνων του Οικονομικού Δικαίου καθώς και η ένταση της σχέσης αυτής. Με την ανάλυση των συνεπειών των νομικών ρυθμίσεων και την αποτίμησή τους ως προς τον τρόπο συντονισμού των παραγωγικών συντελεστών (π.χ. κεφάλαια, υπηρεσίες, εργατικό δυναμικό, φυσικοί πόροι κ.α.) προσφέρεται μια νέα βάση κατασκευής, ερμηνείας και εφαρμογής των κανόνων δικαίου. Η πρακτική αυτή αξιοποίηση των πορισμάτων της Οικονομικής Επιστήμης είναι γνωστή ως

³⁶ L. Boy «Réflexions sur le “droit de régulation”», D 2001, σελ. 3035. ¹⁰² Γ.

Δελλής, «Κοινή ωφέλεια και αγορά», Τόμος Α', ο.π. σελ. 122.

³⁷ Δ. Ψαρός, «Γενικά αρχαί και προβλήματα της δημόσιας οικονομικής διοικήσεως», ο.π., σελ. 522 επ.

³⁸ Ι. Βελέντζας, «Ο κρατικός οικονομικός παρεμβατισμός ως πάγια οικονομική λειτουργία του Κράτους: το οικονομικό δίκαιο και η λειτουργική του έκφραση», ο.π., σελ. 12.

οικονομική ανάλυση του δικαίου³⁹. Η οικονομική ανάλυση του δικαίου ερευνά κυρίως αν και σε ποιο βαθμό οι νομικές ρυθμίσεις αυξάνουν την αποτελεσματικότητα της κατανομής των παραγωγικών πόρων. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οικονομική ανάλυση του δικαίου δε σημαίνει και νεοφιλελεύθερη ανάλυση του δικαίου. Ο τυχόν ιδεολογικός χρωματισμός της ανάλυσης εξαρτάται από το κατά πόσο «κοινωνικά ευαίσθητος» είναι ο ορισμός περί ευημερίας που επιλέγεται να ικανοποιηθεί κατά το μέτρο του δυνατού μέσα από την αγορά⁴⁰. Με την προσέγγιση αυτή, η έννομη τάξη που ανήκε παραδοσιακά στα δεδομένα και συνεπώς, στα μη εξηγούμενα μεγέθη των οικονομικών υποδειγμάτων, ενσωματώνεται στην οικονομική ανάλυση και συλλαμβάνεται ως μια ορισμένη μεταβλητή του οικονομικού συστήματος⁴¹. Επιπλέον, η ειδική στόχευση των κανόνων του Οικονομικού Δικαίου να διαρρυθμίσει την οικονομική διαδικασία του προσδίδει δυναμικό χαρακτήρα με αποτέλεσμα το δίκαιο αυτό να διαμορφώνεται ως ένα σύστημα κανόνων εξειδικευμένων και διαρκώς μεταβαλλόμενων. Τέλος, το γεγονός ότι το Οικονομικό Δίκαιο χρειάζεται να εξισορροπήσει περισσότερους από έναν στόχους, π.χ. την αρχή του κατά το δυνατόν ανόθευτου ανταγωνισμού και την έννοια της δημόσιας υπηρεσίας, αναδεικνύει ως αναγκαία και σχεδόν αναντικατάστατη για την εφαρμογή του δικαίου αυτού την παρέμβαση του δικαστή των ρυθμιστικών διαφορών προκειμένου ο τελευταίος να προβεί στην απαραίτητη στάθμιση και εξισορρόπηση των αντικρουόμενων έννομων αγαθών και συμφερόντων⁴².

2.3 Διεύρυνση της αρμοδιότητας της Επιτροπής Ανταγωνισμού

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η Επιτροπή Ανταγωνισμού βρέθηκε ενόψει καταγγελιών που για την αντιμετώπισή τους χρειάστηκε να αξιολογήσει ευθέως το ρυθμιστικό πλαίσιο που ίσχυε σε μία αγορά, χωρίς, όμως, η πρωτοβουλία της αυτή να βρίσκει πάντοτε σαφή ερείσματα στο ισχύον δίκαιο. Η παρατήρηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα να τεθεί υπό εξέταση το ενδεχόμενο διεύρυνσης της αρμοδιότητας της Επιτροπής, ώστε αυτή να αξιολογεί και κρατικά μέτρα, δηλ. νόμους και ατομικές ή κανονιστικές πράξεις της Διοίκησης.

Πολύ σύντομα η Επιτροπή Ανταγωνισμού ήρθε αντιμέτωπη με καταγγελίες που στηλίτευαν ευθέως το ρυθμιστικό καθεστώς που ίσχυε σε μία αγορά, καθεστώς στο οποίο

³⁹Για το ζήτημα αυτό βλ. Μ. Τσίμπρης, «Οικονομική ανάλυση του δικαίου», ΝοΒ 1989, σελ. 574 επ.

⁴⁰Γ. Δελλής, «Κοινή ωφέλεια και αγορά», Τόμος Α', ο.π., σελ. 121.

⁴¹Π. Γέμτος, «Οικονομία και δίκαιο», Τόμος Α', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1995, σελ. 38.

⁴²Μ.-Α. Frison-Roche, "Le droit de régulation", ο.π., σελ. 613.

αποδιδόταν στρεβλωτικά για τον ανταγωνισμό αποτελέσματα. Αμέσως κατωτέρω παρουσιάζονται ορισμένες αποφάσεις στις οποίες η Επιτροπή Ανταγωνισμού αξιολόγησε άμεσα πράξεις δημόσιας εξουσίας. Οι αποφάσεις αυτές υπήρξαν οι εξής:

i) Η απόφαση 413/V/2008 ΕπΑντ και η προβληματική της απορρύθμισης των ελεύθερων επαγγελμάτων

Το ζήτημα της απορρύθμισης των ελεύθερων επαγγελμάτων τέθηκε για πρώτη φορά ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού με καταγγελία που κατατέθηκε από δικηγόρο εγγεγραμμένο στον δικηγορικό σύλλογο Θεσσαλονίκης κατά του Δικηγορικού Συλλόγου Χαλκιδικής, καταγγελία, η οποία, ουσιαστικά αμφισβητούσε το κύρος δύο διατάξεων του προϊσχύσαντος Κώδικα Περί Δικηγόρων (ν.δ. 3026/1954), αυτές των άρθρων 42 και 44, με την αιτιολογία ότι οι διατάξεις αυτές παραβίαζαν τα άρθρα 81 και 82 ΣυνθΕΚ (101 και 102 ΣΛΕΕ). Σύμφωνα με την καταγγελία, κατά την παροχή δικηγορικών υπηρεσιών στην Ελλάδα παραβιάζονταν οι κανόνες ανταγωνισμού και οι παραβιάσεις αυτές παρήγαγαν αποτελέσματα που επιβάρυναν τα συμφέροντα των δικηγόρων, των καταναλωτών δικηγορικών υπηρεσιών, την ορθή λειτουργία της σχετικής αγοράς και της ελληνικής οικονομίας. Ειδικότερα, κατά τον καταγγέλλοντα, οι αρχές του ελεύθερου ανταγωνισμού παραβιάζονταν εξαιτίας των γεωγραφικών περιορισμών στην παροχή νομικών υπηρεσιών σε δικαστήρια, επειδή, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 44 του προϊσχύσαντος Κώδικα περί Δικηγόρων, δικηγόροι διορισμένοι σε Πρωτοδικείο ορισμένης περιφέρειας δεν είχαν δικαίωμα παράστασης σε Πρωτοδικείο άλλης, αν δεν συνέπρατταν με δικηγόρο της περιφέρειας αυτής (παραστασιακοί δικηγόροι). Περαιτέρω, δικηγόρος συγκεκριμένου Πρωτοδικείου δεν είχε δικαίωμα παράστασης σε συμβόλαιο που αφορούσε ακίνητο, αν το συμβόλαιο συντασσόταν ενώπιον Συμβολαιογράφου περιφέρειας άλλου Πρωτοδικείου, άνευ συμπράξεως δικηγόρου της περιφέρειας του Πρωτοδικείου αυτού (άρθρο 42 του προϊσχύσαντος Κώδικα Περί Δικηγόρων). Ο καταγγέλλων υποστήριξε ότι αυτό συνεπαγόταν υπερδιπλάσιο κόστος υπηρεσιών για τους εντολείς του, λόγω υποχρεωτικής καταβολής δύο φορές της απαιτούμενης δικηγορικής αμοιβής για τη διεκπεραίωση της εντολής τους.

Συναφώς, η Επιτροπή Ανταγωνισμού⁴³ έκρινε ότι οι επιβαλλόμενοι γεωγραφικοί περιορισμοί στην άσκηση δικηγορίας δεν προκαλούν ούτε ενθαρρύνουν αυτόνομες επιχειρηματικές συμπεριφορές των δικηγόρων ως επιχειρήσεων και των δικηγορικών

⁴³Πρόκειται για την απόφαση 413/V/2008 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού η οποία μπορεί να αναζητηθεί στον ιστότοπό της: (<http://www.epant.gr/main.php?Lang=gr>)

συλλόγων ως ενώσεων επιχειρήσεων⁴⁴ οι οποίες να παραβιάζουν τους κανόνες ανταγωνισμού. Αντίθετα, οι συγκεκριμένοι γεωγραφικοί περιορισμοί επιτάσσονταν ευθέως από τις ισχύουσες διατάξεις του Κώδικα περί Δικηγόρων, σύμφωνα με τις οποίες είχε οργανωθεί η απονομή δικαιοσύνης και η παροχή δικηγορικών υπηρεσιών στη χώρα μας. Από πλευράς δε οικονομικής ανάλυσης ετίθετο το ερώτημα αν οι συγκεκριμένες διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων που προέβλεπαν τους ως άνω γεωγραφικούς περιορισμούς αποτελούσαν «νομικά ή ρυθμιστικά εμπόδια» εισόδου (Legal ή Regulatory Barriers) και αν υπήρχαν ή όχι λόγοι δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι να δικαιολογούν τις ρυθμίσεις αυτές. Στην απόφαση αυτή της Επιτροπής Ανταγωνισμού, συναντά κανείς μια άριστη ανάλυση του τρόπου που θα λειτουργούσαν οι ανταγωνιστικές σχέσεις, αν καταργούνταν οι υπό κρίση γεωγραφικοί περιορισμοί, καθώς και του οφέλους που θα αποκόμιζαν οι καταναλωτές σε περίπτωση κατάργησής τους. Στα πλαίσια της ανωτέρω οικονομικής ανάλυσης, κρίθηκε ότι η κατάργηση των γεωγραφικών περιορισμών θα είχε ως πιθανότερο αποτέλεσμα την παροχή νομικών υπηρεσιών από ισχυρές οικονομικώς δικηγορικές εταιρείες και τη σταδιακή υπαλληλοποίηση και τη συρρίκνωση των δικηγόρων της επαρχίας. Ειδικότερα, με την υπ' αρ. 413/V/2008 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού κρίθηκε ότι τυχόν άρση των ανωτέρω γεωγραφικών περιορισμών θα επιβάρυνε τον καταναλωτή οικονομικά, ενώ είναι πολύ πιθανόν ότι θα επηρέαζε αρνητικά –λόγω της πολυπλοκότητας των σχετικών με τις παρεχόμενες υπηρεσίες συναφών καθηκόντων- την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και την παραγωγή και την τεχνική ανάπτυξη, κατά την έννοια του άρθρου 81 παρ.1στοιχ. β' ΣυνθΕΚ (νυν άρθρο 101 παρ.1στοιχ. β' ΣΛΕΕ).

Ως εξαιρετικά αμφιλεγόμενο αναδεικνύεται το ζήτημα της αρμοδιότητάς της Επιτροπής Ανταγωνισμού για την αξιολόγηση των νομοθετικών αυτών διατάξεων, το οποίο η Επιτροπή ξεπέρασε, στην προκείμενη περίπτωση, με την εξής σκέψη: « Δεν καταλείπεται επομένως αμφιβολία ότι ακόμη και με την παραδοχή ότι οι δικηγόροι αποτελούν οικονομικές οντότητες 81,82 ΣυνθΕΚ, 1 ν. 703/1977, οι εθνικές διατάξεις και δη η συγκεκριμένη διάταξη του άρθρου 44 του Κώδικα περί Δικηγόρων δεν αποτελούν παράβαση των αρχών, των διατάξεων και εν γένει του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού στον τομέα της παροχής δικηγορικών υπηρεσιών ούτε είναι γενεσιουργές αντι-ανταγωνιστικών αποτελεσμάτων». Πουθενά, όμως, στο σκεπτικό της απόφασης αυτής δεν θα βρει κανείς έναν πειστικό δικαιολογητικό λόγο και

⁴⁴Για την υπαγωγή των ελεύθερων επαγγελματιών και των επαγγελματιών τους συλλόγων στο δίκαιο του ανταγωνισμού βλ. κατωτέρω, Μέρος τρίτο, Κεφ. Α', υποκεφ. ΙΙ, υπό 3)β) της παρούσας διατριβής.

ένα επαρκές νομικό θεμέλιο, προκειμένου η Επιτροπή Ανταγωνισμού να κρίνει τη συμβατότητα των διατάξεων του Κώδικα περί δικηγόρων με το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού⁵³⁴. Και μάλιστα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, προχωρώντας σε έναν ακόμη πιο ενδελεχή έλεγχο του νομοθετικού καθεστώτος σε μια προσπάθεια να δικαιολογήσει τις υπό κρίση ρυθμίσεις ως προς τα τυχόν αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα τους σε συνάρτηση με τους σκοπούς που επιδιώκουν, έκρινε ότι, ακόμη κι αν θεωρηθεί ότι υφίσταται περιορισμός, αυτός δικαιολογείται, τελικά, απολύτως από σκοπούς που προάγουν ουσιωδώς τον ανταγωνισμό διότι: «α) ...τα λοιπά Πρωτοδικεία θα κινδύνευαν να μην έχουν τους αναγκαίους για τη διεξαγωγή των υποθέσεων συλλειτουργούς της δικαιοσύνης και β) στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 81 παρ.1 ΣυνθΕΚ η ορθή απονομή της δικαιοσύνης και η επιβίωση των δικηγόρων ως οικονομικών επιχειρήσεων θεωρουμένων αναγνωρίζεται ως επιτακτικός λόγος δημοσίου συμφέροντος». Με τον τρόπο αυτό, η Επιτροπή Ανταγωνισμού φαίνεται να προσχωρεί στην άποψη που θέλει το πεδίο εφαρμογής της «θεωρίας των επιτακτικών αναγκών» να επεκτείνεται, καταλαμβάνοντας, επιπρόσθετα, τη δικαιολόγηση παραβάσεων των ενωσιακών κανόνων ανταγωνισμού.

2.4 Η διεύρυνση της Επιτροπής Ανταγωνισμού στα κρατικά μέτρα

Σύμφωνα με το γράμμα του νόμου, ο έλεγχος της Επιτροπής Ανταγωνισμού στρέφεται μόνο κατά των επιχειρήσεων και όχι κατά των δημοσίων αρχών οι οποίες δεν συμμετέχουν στις συναλλαγές. Αξίζει να επαναληφθεί ότι το άρθρο 1 του νόμου 3959/2011 ορίζει τα εξής: «1. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων και όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στην Ελληνική Επικράτεια». Στο δε άρθρο 2 παρ. 1 του νόμου 3959/2011 ορίζεται, επιπλέον, ότι: «Απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης στο σύνολο ή μέρος της αγοράς της Ελληνικής Επικράτειας». Είναι, λοιπόν, σαφές ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν έχει εκ του νόμου αρμοδιότητα να αξιολογεί κρατικά μέτρα με βάση τις εθνικές αντιμονοπωλιακές διατάξεις. Συνεπώς, τυχόν πρωτοβουλία εκ μέρους της Επιτροπής Ανταγωνισμού για επέκταση της αρμοδιότητάς της, ώστε να ελέγχει και πράξεις κρατικών αρχών ως προς τη συμβατότητά τους με το δίκαιο προστασίας του ανταγωνισμού, θα προσέκρουε στην αρχή της νομιμότητας. Ωστόσο, μια τέτοια παραδοχή, ισχύει μόνον επί της αρχής, καθώς το άρθρο 14

παρ. 1 του ίδιου νόμου καθορίζει την αρμοδιότητα της Επιτροπής να διαπιστώνει αν υφίσταται παράβαση των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δε νομολογιακή επεξεργασία των άρθρων αυτών, όπως ήδη αναλύθηκε, καταλαμβάνει ως αντιτιθέμενα στις ανωτέρω διατάξεις και κρατικά μέτρα που είναι ικανά να θίξουν την πρακτική αποτελεσματικότητα των ενωσιακών κανόνων περί ανταγωνισμού. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, στηριζόμενη στη νομολογία «CIF»⁴⁵, οφείλει να μην εφαρμόζει την εθνική νομοθεσία που ματαιώνει την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ. Τέλος, στην αρμοδιότητα της Επιτροπής Ανταγωνισμού εμπίπτει η αξιολόγηση αποφάσεων των συλλόγων των ελεύθερων επαγγελματιών, όταν αυτοί λειτουργούν ως ενώσεις επιχειρήσεων, ακόμη κι αν είναι οργανωμένοι ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου⁴⁶.

Ωστόσο, η περιπτωσιολογική διεύρυνση της αρμοδιότητας της Επιτροπής Ανταγωνισμού να επιλαμβάνεται καταγγελιών που αφορούν κρατικά μέτρα δημιουργεί ζητήματα αναφορικά με το τεκμήριο νομιμότητας των διοικητικών πράξεων. Πράγματι, το ζήτημα αυτό τέθηκε με ιδιαίτερη ενάργεια στην υπ' αρ. 512/VI/2010⁴⁷ απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, με την οποία η τελευταία στρεφόταν κατά του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΤΕΕ) και συγκεκριμένα κατά των υπ' αρ. Α6/Σ42/2006 και Α22/Σ46/2007 αποφάσεων της Διοικούσας Επιτροπής του, με τις οποίες ορίστηκε ελάχιστο κόστος κατασκευής των ιδιωτικών έργων. Οι αποφάσεις αυτές θεωρήθηκαν αποφάσεις ένωσης επιχειρήσεων από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, οι οποίες, κατά την εκτίμησή της, έλαβαν χώρα προς το σκοπό αύξησης των αμοιβών των μηχανικών, που αναλαμβάνουν την κατασκευή των έργων αυτών και συνεπαγόταν τον εξ αντικειμένου και εξ αποτελέσματος περιορισμό του ανταγωνισμού στην αγορά παροχής υπηρεσιών των μηχανικών. Στους ισχυρισμούς αυτούς, το ΤΕΕ απάντησε ότι οι ελεγχόμενες αποφάσεις της Διοικούσας Επιτροπής του αποτελούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις, οι οποίες, κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, καλύπτονται από το τεκμήριο νομιμότητας, εφόσον δεν ανακληθούν διοικητικώς ή δεν ακυρωθούν δικαστικώς. Έννομη συνέπεια αυτού, είναι η απαγόρευση άσκησης παρεμπόπτοντος ελέγχου νομιμότητας των εν λόγω πράξεων από

⁴⁵ ΔΕΚ, απόφαση της 9.9.2003, CIF, C-198/01, ο.π., σκ. 44-52,

⁴⁶ Βλ. κατωτέρω, Μέρος τρίτο, Κεφ.Α, υποκεφ.ΙΙ, υπό 3)β) της παρούσας διατριβής.

⁴⁷ Η απόφαση αυτή είναι δημοσιευμένη στον ιστότοπο της Επιτροπής Ανταγωνισμού (www.epant.gr/main.php?Lang=gr) καθώς επίσης και στο ΔΦΝ 2011, σελ. 360 επ. Βλ. ακόμη παρατηρήσεις Ι. Δρυλλεράκη, ΔΦΝ 2011, σελ. 356 επ.

άλλα, πλην του εκδόντος την πράξη, διοικητικά όργανα. Συνεπώς, την κρίση για το αν οι εν λόγω πράξεις είχαν εκδοθεί με ή χωρίς νόμιμο έρεισμα, εντός ή εκτός νομοθετικής εξουσιοδότησης, δεν μπορούσε νομίμως να εκφέρει άλλο διοικητικό όργανο, εκτός από το εκδόν την πράξη ή από το αρμόδιο δικαστήριο.

Πράγματι, το τεκμήριο της νομιμότητας απαγορεύει τον παρεμπόμποντα έλεγχο ατομικής διοικητικής πράξης, μετά την πάροδο της προθεσμίας ευθείας προσβολής της, τόσο από οποιοδήποτε διοικητικό δικαστήριο επ' ευκαιρία της εκδίκασης αίτησης ακύρωσης ή προσφυγής κατ' άλλης ατομικής πράξης όσο και από τα διοικητικά όργανα κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Τόσο το όργανο που εξέδωσε την πράξη όσο και το ιεραρχικά ανώτερο του αλλά και άλλα διοικητικά όργανα του ίδιου ή άλλου νομικού προσώπου, δεν μπορούν κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους να εξετάσουν παρεμπιπτόντως τη νομιμότητα μιας ατομικής διοικητικής πράξης, εφόσον αυτή εξωτερικά φέρει τα γνωρίσματα έγκυρης πράξης⁴⁸ και εφόσον, βέβαια, δεν υπάρχει ειδική νομοθετική διάταξη που να προβλέπει τον έλεγχο αυτό. Στον έλεγχο της νομιμότητας μιας ατομικής διοικητικής πράξης μπορεί να προβεί ένα διοικητικό όργανο μόνο στο πλαίσιο των κανόνων της ανάκλησης, του ιεραρχικού ελέγχου ή της διοικητικής εποπτείας αντίστοιχα⁵⁸⁹. Κατά τους ισχυρισμούς του ΤΕΕ, εφόσον τα όργανά του, όπως η Διοικούσα Επιτροπή του, έχουν τον χαρακτήρα διοικητικής αρχής και διέπονται από το διοικητικό δίκαιο, οι άλλες διοικητικές αρχές του Κράτους, όπως η Επιτροπή Ανταγωνισμού, δεν μπορούν να ελέγξουν τη νομιμότητα των αποφάσεών τους, εφόσον οι αποφάσεις αυτές εξωτερικά φέρουν τα γνωρίσματα έγκυρων διοικητικών πράξεων. Ως εκ τούτου, οι ελεγχόμενες αποφάσεις του ΤΕΕ, ως καλυπτόμενες από το τεκμήριο νομιμότητας, ήταν καθόλα νόμιμες και συνιστούσαν αμιγώς κρατικά μέτρα.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού απέκρουσε τους ισχυρισμούς αυτούς με την αιτιολογία ότι για την κρίση του εάν μια επαγγελματική οργάνωση συνιστά ή όχι ένωση επιχειρήσεων δεν ασκούν επιρροή κριτήρια όπως η νομική φύση της επιχείρησης ως Ν.Π.Δ.Δ. και ο χαρακτηρισμός των αποφάσεών της ως διοικητικών πράξεων. Κατά την ενωσιακή, μάλιστα, νομολογία, οι ανωτέρω χαρακτηρισμοί σε μία εθνική έννομη τάξη δεν αποτελούν κώλυμα για την εφαρμογή των άρθρων 101-102 ΣΛΕΕ για την προστασία του ελεύθερου

⁴⁸ΣτΕ 1555/1980 (Ολομ), ΕΔΔΔ 1980, σελ. 283 επ., ΣτΕ 2287/1988, 2519/1982, 63/1980.

ανταγωνισμού⁴⁹. Κατά συνέπεια, οι ισχυρισμοί του ΤΕΕ περί της μη εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού και περί της συναφούς αναρμοδιότητας της Επιτροπής Ανταγωνισμού προβαλλόταν αλυσιτελώς όσον αφορά το ενωσιακό δίκαιο και η Επιτροπή Ανταγωνισμού όφειλε βάσει της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να προχωρήσει στην αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Περαιτέρω, προκειμένου να θεμελιώσει την αρμοδιότητά της να ελέγξει τις υπό κρίση αποφάσεις της Διοικούσας Επιτροπής του ΤΕΕ, η Επιτροπή Ανταγωνισμού επιστράτευσε την αρχή αποτελεσματικότητας του ενωσιακού δικαίου, σύμφωνα με την οποία η εφαρμογή του διαδικαστικού και δικονομικού δικαίου των κρατών μελών δεν επιτρέπεται να καθιστά πρακτικά αδύνατη ή να δυσχεραίνει υπέρμετρα την εκτέλεση του ενωσιακού δικαίου.

Αξίζει, βέβαια, να σημειωθεί ότι τα παραπάνω επιχειρήματα έχουν αξία μόνο για όσες υποθέσεις άπτονται του ενωσιακού δικαίου ενώ στην εν λόγω απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού δεν παρατίθεται επιχειρηματολογία για τις περιπτώσεις διοικητικών πράξεων που δεν μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Συναφώς, η απόφαση υπ'αρ. 3657/2013 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, η οποία έκρινε και απέρριψε την προσφυγή του ΤΕΕ κατά της 512/VI/2010 απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού, δέχτηκε το χαρακτηρισμό των υπ' αρ. Α6/Σ42/2006 και Α22/Σ46/2007 αποφάσεων της Διοικούσας Επιτροπής του ΤΕΕ, με τις οποίες ορίστηκε ελάχιστο κόστος κατασκευής των ιδιωτικών έργων, ως αποφάσεις ένωσης επιχειρήσεων τόσο κατά την έννοια του άρθρου 1 παρ.1 του ν.703/77 (ήδη άρθρο 1 παρ.1 του ν. 3959/2011) όσο και κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι είχαν ως άμεση συνέπεια των περιορισμό του ανταγωνισμού. Απέρριψε μάλιστα χωρίς ειδικότερη αιτιολογία των ισχυρισμό του προσφεύγοντος ΤΕΕ για την κάλυψη των αποφάσεων της Διοικούσας Επιτροπής του από το τεκμήριο νομιμότητας, θεωρώντας ότι οι διατάξεις της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας παρέχουν στην Επιτροπή Ανταγωνισμού επαρκή νομική βάση για να προβεί σε παρεμπίπτοντα έλεγχο των αποφάσεων αυτών.

⁴⁹ ΔΕΚ, PriceWaterhouse, ο.π., σκ. 65, ΠΕΚ, CNSD, ο.π.σκ.39.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

3.1 Αγορά ζύθου

Η υπόθεση της Αθηναϊκής Ζυθοποιίας έλαβε χώρα κατόπιν καταγγελίας της εταιρίας Μύθος Ζυθοποιία Α.Ε. κατά της Αθηναϊκής Ζυθοποιίας Α.Ε. και αυτεπάγγελτης έρευνας της Επιτροπής στην αγορά ζύθου για παραβάσεις του άρθρου 2 ν. 703/1977 (νυν 2 ν. 3959/2011) και 102 ΣΛΕΕ. Στην εν λόγω υπόθεση, η Ολομέλεια της Επιτροπής, με απόφασή της, έκρινε ότι η εταιρία Αθηναϊκή Ζυθοποιία, η οποία δραστηριοποιείται, κυρίως, στην παραγωγή και εμπορία προϊόντων ζύθου, καταχράστηκε τη δεσπόζουσα θέση της, κατά παράβαση των άρθρων 2 του ν. 703/77, όπως ίσχυε (νυν 2 του ν. 3959/2011), και 102 ΣΛΕΕ και επέβαλε, ομοφώνως, πρόστιμο συνολικού ύψους € 31.451.211.

Κατά το σκεπτικό της απόφασης, τα στοιχεία από την ενδελεχή έρευνα της Επιτροπής τα οποία κατέδειξαν ότι η Αθηναϊκή Ζυθοποιία είχε υιοθετήσει και υλοποιούσε για μεγάλο χρονικό διάστημα μια ενιαία και στοχευμένη πολιτική για τον αποκλεισμό και τον περιορισμό των δυνατοτήτων ανάπτυξης των ανταγωνιστών της, κυρίως, με την επιβολή αποκλειστικότητας σε επίπεδο χονδρικής και λιανικής πώλησης, αλλά και μέσω άλλων πρακτικών, οι οποίες είχαν ως σωρευτικό αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού σε επιμέρους αγορές διανομής και διάθεσης προϊόντων ζύθου.

Ειδικότερα, η πολιτική της Αθηναϊκής Ζυθοποιίας περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, πρακτικές που κατέτειναν σε αποκλειστικότητα στην αγορά επιτόπιας κατανάλωσης (μεγάλοι πελάτες / αλυσίδες εστίασης και λοιπά τελικά σημεία), με επιβολή όρων αποκλειστικότητας/ μη διάθεσης ανταγωνιστικών προϊόντων ή τη χορήγηση σ' αυτούς σημαντικών χρηματικών και άλλου είδους υπό τους όρους όμως αποκλειστικότητας ή/και περιορισμού του εφοδιασμού τους από ανταγωνιστικούς προμηθευτές. Η Αθηναϊκή Ζυθοποιία υλοποιούσε, επίσης, περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές προς χονδρεμπόρους, όπως η παροχή σε αυτούς σημαντικών οικονομικών κινήτρων και προνομιακών όρων πίστωσης έναντι περιορισμού του

εφοδιασμού τους από ανταγωνιστές. Πέραν της επιβολής προστίμου, η Επιτροπή Ανταγωνισμού με την ίδια απόφασή της, υποχρέωσε την Αθηναϊκή Ζυθοποιία να παραλείπει παρόμοιας φύσεως ενέργειες στο μέλλον και να καταρτίζει εφεξής έγγραφες συμβάσεις με ανάλογη προσαρμογή των όρων προς αποφυγή επανάληψης τέτοιων παραβατικών συμπεριφορών.

3.2 Καπνικά προϊόντα

Η έρευνα της Επιτροπής Ανταγωνισμού στην εν λόγω υπόθεση ξεκίνησε μετά από καταγγελίες του Συνδέσμου Πρατηριούχων Σιγαρέττων Αθηνών και Προαστίων, του Συνδέσμου Πρατηριούχων Σιγαρέττων Θεσσαλονίκης και μεμονωμένων πρατηριούχων κατά των καπνοβιομηχανιών ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ, BRITISH AMERICAN TOBACCO ΕΛΛΑΣ, ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΡΕΛΙΑ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ και ΙΜΠΕΡΙΑΛ ΤΟΜΠΑΚΟ ΕΛΛΑΣ. Αντικείμενο της καταγγελίας ήταν η αναδιάρθρωση του δικτύου διανομής τους στην Αττική, Θεσσαλονίκη και Αχαΐα και τη συνακόλουθη διακοπή της συνεργασίας τους με τα περισσότερα από τα μέλη του καταγγελλόντων συνδέσμων, τα οποία ήταν μέχρι τότε διανομείς των προϊόντων τους σε επίπεδο χονδρικής. Η Ολομέλεια της Επιτροπής Ανταγωνισμού αποφάσισε ομόφωνα και αποδέχθηκε, δυνάμει του άρθρου 25 παρ. 6 του ν. 3959/2011, την ανάληψη δεσμεύσεων από τις ως άνω εταιρίες προς παύση ενδεχόμενων παραβάσεων στις αγορές πώλησης βιομηχανοποιημένων προϊόντων καπνού.

Ειδικότερα, οι εν λόγω καπνοβιομηχανίες δεσμεύτηκαν να τροποποιήσουν ή/και να απαλείψουν, κατά περίπτωση, επιμέρους όρους των νέων συμβάσεων συνεργασίας τους με επιλεγμένους διανομείς, προκειμένου να άρουν τις ανησυχίες της Επιτροπής Ανταγωνισμού ότι οι σχετικές αυτές συμβάσεις μπορεί να περιορίζουν υπέρμετρα τις πωλήσεις των διανομέων τους ή/και να επιτρέπουν την πρόσβαση των προμηθευτριών εταιριών σε ευαίσθητες εμπορικές πληροφορίες ανταγωνιστών τους, κατά τρόπο που ενδεχομένως αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 1 ν. 3959/2011 και 101 ΣΛΕΕ. Σε περίπτωση παράλειψης συμμόρφωσης με τις εν λόγω δεσμεύσεις, η Επιτροπή δύναται να επιβάλει τα προβλεπόμενα στο νόμο πρόστιμα ως προς τις αιτιάσεις των καταγγελλόντων συνδέσμων για παραβάσεις από μέρους των καπνοβιομηχανιών των άρθρων 1 και 2 του ν. 3959/2011 και των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ (τυχόν αντι-ανταγωνιστικές συμπράξεις ή/και κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης), στο πλαίσιο της προαναφερόμενης αναδιάρθρωσης του δικτύου

διανομής τους, η Επιτροπή έκρινε ότι δεν στοιχειοθετούνται παραβάσεις και, ως εκ τούτου, οι σχετικές καταγγελίες τους απορρίφθηκαν.

3.3 ΔΕΠΑ - Φυσικό αέριο

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποφάσισε ομόφωνα και αποδέχθηκε πρόταση της Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου Ανώνυμη Εταιρία (ΔΕΠΑ) για τροποποίηση των δεσμεύσεων που υιοθετήθηκαν με προγενέστερες αποφάσεις της (υπ' αριθ. 551/2012, 589/2014, 596/2014), και συγκεκριμένα την τροποποίηση επιμέρους παραμέτρων λειτουργίας του προγράμματος διάθεσης ποσοτήτων φυσικού αερίου μέσω ηλεκτρονικών δημοπρασιών, ενόψει της ετήσιας δημοπρασίας, προκειμένου ιδίως να επιτευχθεί η αποτελεσματικότερη λειτουργία του εν λόγω συστήματος ηλεκτρονικών δημοπρασιών, έως την αξιολόγηση των συνεπειών που θα επέλθουν από την εφαρμογή του ν. 4336/2015. Ειδικότερα, με βάση τις τροποποιημένες δεσμεύσεις που ανέλαβε η ΔΕΠΑ:

1. Η ποσότητα που θα διατίθεται στις ετήσιες δημοπρασίες αυξάνεται από το υφιστάμενο ποσοστό του 50% σε 60% των συνολικά προς δημοπράτηση κατ' έτος ποσοτήτων φυσικού αερίου, με αντίστοιχη αναπροσαρμογή των ποσοτήτων που διατίθενται στις τριμηνιαίες δημοπρασίες (σημείο 5(α) της υπ' αριθ. 589/2014 απόφασης).

2. Στην περίπτωση κατά την οποία μετά την επικείμενη ετήσια δημοπρασία παραμένει τυχόν αδιάθετη ποσότητα, αυτή θα κατανεμηθεί αναλογικά (pro rata) σε κάθε συμμετέχοντα, ο οποίος κατακύρωσε τις μέγιστες ποσότητες κατά τη δημοπρασία (κατ' ανώτατο όριο 15% της προς δημοπράτηση ποσότητας ανά υποψήφιο αγοραστή), εφόσον ο τελευταίος επιθυμεί την αγορά επιπλέον ποσότητας, τροποποιούμενης εν μέρει προς τούτο της υπ' αριθ. 589/2014 απόφασης (σημείο 4). Η τιμή της εν λόγω ανακατανομής θα είναι η τιμή κατακύρωσης της αρχικής δημοπρασίας, χωρίς επιπλέον επιβάρυνση. Επιπλέον, η Επιτροπή αποφάσισε ότι δεδομένης της πρόσφατης διεύρυνσης της κατηγορίας των Επιλεγόντων Πελατών φυσικού αερίου και της εξ αυτής απορρέουσας δυνατότητας των ως άνω Πελατών για απευθείας προμήθεια φυσικού αερίου από τις δημοπρασίες που διεξάγει η ΔΕΠΑ, καθώς και της αλλαγής του καθεστώτος των υφιστάμενων τριών Εταιριών Παροχής Αερίου, τροποποιήσεις που επήλθαν πρόσφατα με τους Ν. 4336/2015 και 4337/2015, η Επιτροπή Ανταγωνισμού θα επανεξετάσει το θέμα των προς διάθεση ποσοτήτων φυσικού αερίου στις δημοπρασίες, σε συνεργασία με τη ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ), με γνώμονα και την εξέλιξη της ζήτησης μετά την διενέργεια της επικείμενης ετήσιας δημοπρασίας.

Σε περίπτωση παράλειψης συμμόρφωσης με τις εν λόγω δεσμεύσεις, η Επιτροπή δύναται να επιβάλει τα προβλεπόμενα στο νόμο πρόστιμα.

Η υπόθεση της ΔΕΠΑ, από το 2012 και εντεύθεν, καταδεικνύει τα δυνητικά πλεονεκτήματα της διαδικασίας δεσμεύσεων, καθώς με τις σχετικές αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού η ΔΕΠΑ δεσμεύτηκε, μεταξύ άλλων, στην διεξαγωγή ηλεκτρονικών δημοπρασιών και, κατ' επέκταση, στη διάθεση ποσοστού 10% των ετήσιων ποσοτήτων της σε σημαντικά χαμηλότερες τιμές, προκειμένου να αναπτυχθούν εναλλακτικά δίκτυα προμήθειας. Το θετικό αυτό αποτέλεσμα για τις συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού δεν θα είχε επιτευχθεί μέσω απόφασης για παύση της παράβασης και συνακόλουθη επιβολή προστίμου, καθώς η συνθετότητα των ζητημάτων που αναδείχθηκαν από την έρευνα της υπηρεσίας στην αγορά προμήθειας φυσικού αερίου απαιτούσε την ενεργότερη συμμετοχή της ΔΕΠΑ για την αποτελεσματικότερη επίλυσή τους. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, με τη συνδρομή και της ΡΑΕ, πέτυχε, μέσω του πλέγματος των δεσμεύσεων που συμφωνήθηκαν, μία στοχευμένη, συνεκτική και βιώσιμη παρέμβαση στην αγορά της προμήθειας φυσικού αερίου, παρά τις προκλήσεις και δυσκολίες που προέκυψαν ακολούθως κατά το στάδιο της παρακολούθησης τήρησης των δεσμεύσεων σε μονιμότερη βάση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΝ

4.1 Εισαγωγή

Οι συγκεντρώσεις (συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων) που γνωστοποιήθηκαν εντός του 2015 εγκρίθηκαν, μετά από απλή ή πλήρη / εις βάθος διερεύνηση από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, καθώς κρίθηκε ότι δεν προκαλούσαν ανησυχίες ως προς το συμβατό τους με τους κανόνες του ανταγωνισμού. Σημειωτέον ότι σε προληπτικό έλεγχο και προηγούμενη έγκριση από την Επιτροπή Ανταγωνισμού υπόκεινται μόνον ορισμένες συγκριτικά μεγάλες συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων, με κριτήριο τον κύκλο εργασιών τους στην ελληνική και παγκόσμια αγορά, και υπό την προϋπόθεση ότι δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με τα κριτήρια που ορίζονται στον Κανονισμό 139/2004. Οι σημαντικότερες πράξεις που γνωστοποιήθηκαν και εγκρίθηκαν, κατόπιν αξιολόγησης, από την Επιτροπή Ανταγωνισμού κατά το έτος 2015 είναι οι ακόλουθες:

4.2 Σημαντικότερες πράξεις Επιτροπής Ανταγωνισμού

Στην Ελληνική επικράτεια, οι ακόλουθες πράξεις που γνωστοποιήθηκαν και εγκρίθηκαν, κατόπιν αξιολόγησης, από την Επιτροπή Ανταγωνισμού για το 2015 είναι και οι σημαντικότερες ως προς τη λειτουργία του οργάνου:

4.2.1 Ιπποδρομιακό στοίχημα - ΟΠΑΠ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού με την απόφαση 611/2015 ενέκρινε τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση που αφορούσε την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου επί του δικαιώματος διοργάνωσης και διεξαγωγής του αμοιβαίου ιπποδρομιακού στοιχήματος στην Ελλάδα από μέρους της εταιρίας ΟΠΑΠ Α.Ε. Ύστερα από την πλήρη διερεύνηση που διεξήχθη από μέρους της Επιτροπής, αυτή έκρινε πως η συγκέντρωση δεν εγείρει αμφιβολίες και είναι

συμβατή ως προς τα ζητούμενα της λειτουργίας του ανταγωνισμού στις αγορές με τις οποίες σχετίζεται.

4.2.2 Απόκτηση ελέγχου OPTIMA επί της εταιρίας QUALITY BRANDS INTERNATIONAL

Η Επιτροπή με την απόφαση 613/2015 ενέκρινε τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση σχετικά με την εξαγορά του 52,93% των μετοχών της εταιρίας QUALITY BRANDS από την εταιρία OPTIMA. Το σκεπτικό της έγκρισης, βασίζεται στο ότι με την πράξη αυτή δεν επέρχεται ουσιαστική μεταβολή στη διάρθρωση των αγορών που αφορούν οι εταιρίες, ούτε τον πραγματικό ή δυνητικό ανταγωνισμό καθώς και τις εναλλακτικές δυνατότητες επιλογής προμηθευτών και πελατών. Συμπερασματικά, η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση εκτιμάται πως δεν θα επηρεάσει αισθητά ούτε θα περιορίσει τον ανταγωνισμό στον κλάδο.

4.2.3 Έγκριση συγκέντρωσης ECORECOVERY από τις εταιρίες INTERMPIETON ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ και POLYECO

Η Επιτροπή με την απόφαση 616/2015 ενέκρινε τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση σε σχέση με τη σύσταση κοινής επιχείρησης με την επωνυμία ECORECOVERY (παραγωγή και εμπορία δευτερογενών εναλλακτικών καυσίμων μέσω διαχείρισης και επεξεργασίας στερεών απόβλητων προς ενεργειακή ανάκτηση), από τις εταιρίες INTERMPIETON ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ και POLYECO. Ύστερα από εξέταση, η Επιτροπή έκρινε πως η συγκέντρωση που αφορά στον κλάδο παροχής υπηρεσιών διαχείρισης στερεών αποβλήτων προς ενεργειακή ανάκτηση και στην επόμενη οικονομική βαθμίδα της ενεργειακής ανάκτησης στερεών αποβλήτων, μέσω της χρήσης τους ως εναλλακτικών καυσίμων, δεν εγείρει αξιόλογες ανησυχίες ως προς τη συμβατότητά της τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορά.

4.2.4 Απόκτηση ελέγχου ΙΧΘΥΤΡΟΦΕΙΑ ΣΕΛΟΝΤΑ επί της επιχείρησης ΔΙΑΣ

Η Επιτροπή με την απόφαση 619/2015 ενέκρινε τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση που σχετίζεται με την απόκτηση από την επιχείρηση ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΕΙΑ ΣΕΛΟΝΤΑ του ελέγχου

της επιχείρησης ΔΙΑΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, μέσω της απόκτησης του συνόλου του ενεργητικού και μέρους του παθητικού της τελευταίας, που βασίστηκε στην από 30.4.2015 συμφωνία εξυγίανσης σύμφωνα με τα άρθρα 99 επ. του Πτωχευτικού Κώδικα. Η απόφασή της Επιτροπής φανέρωσε πως η συγκέντρωση αυτή που αφορά κυρίως τον κλάδο της ιχθυοκαλλιέργειας, δεν εγείρει αμφιβολίες σε σχέση με τη συμμόρφωσή της με τους κανόνες λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορά.

4.2.5 Συγχώνευση με απορρόφηση της εταιρίας ΜΥΘΟΣ ΖΥΘΟΠΟΙΑ από την ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ

Η Επιτροπή ενέκρινε με την απόφαση 606/2015 τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση της συγχώνευσης μέσω απορρόφησης της Μύθος Ζυθοποιία από την Ολυμπιακή Ζυθοποιία, με τη συνακόλουθη άσκηση πλήρους ελέγχου στη διοίκηση της νέας εταιρίας που θα προκύψει από την εταιρία CARLSBERG.

Το σκεπτικό πίσω από τη διερεύνηση, αφορούσε στον αυξημένο βαθμό συγκέντρωσης στο σύνολο της αγοράς μπίρας και ειδικότερα στην αγορά επιτόπιας κατανάλωσης. Ακόμη, καθώς πρόκειται για τη συνένωση του δεύτερου και του τρίτου σημαντικότερου ανταγωνιστή στον κλάδο, η Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία πλήρους διερεύνησης της συγχώνευσης σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 8 του ν. 3959/2011.

Και στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή έκρινε ύστερα από επισταμένη έρευνα και οικονομικούς ελέγχους που στόχευαν κυρίως στην αξιολόγηση πιθανών επιπτώσεων μη συντονισμένης συμπεριφοράς από τη σκοπούμενη συγκέντρωση, πως η γνωστοποιηθείσα πράξη δεν περιορίζει σημαντικά τη λειτουργία του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές. Ως επιμέρους αγορές ορίστηκαν η παραγωγή, η εισαγωγή και η χονδρική και λιανική διάθεση μπίρας στην ελληνική επικράτεια.

Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή εκτίμησε και την τυχόν ύπαρξη άμεσου ανταγωνισμού μεταξύ των συμμετεχόντων στη συγκέντρωση. Σε σχέση με τον ανταγωνισμό και την εν δυνάμει υποκατάσταση του ενός προϊόντος από το άλλο, σημειώθηκε πως η συγκεκριμένη αγορά ως οικονομικός κλάδος, χαρακτηρίζεται από υψηλή ελαστικότητα της ζήτησης ως προς την τιμή. Κατόπιν ανάλυσης μετακίνησης καταναλωτών, που χρησιμοποιήθηκε ως κριτήριο αμεσότητας ανταγωνιστών (“closecompetitor”), φανερώθηκε πως η Μύθος

Ζυθοποιία και η Ολυμπιακή Ζυθοποιία δεν αποτελούν ο ένας για τον άλλον, τον πιο στενό ανταγωνιστή.

Ακόμη, λήφθηκε υπόψη πως αν και ενδέχεται να υπάρχει μία αυξανόμενη τάση επιλογής από μέρους των καταναλωτών για μπίρες που έχουν συνδεθεί στην ψυχολογία του καταναλωτή ως ελληνικές, (πχ Fix και Μύθος από τις συμμετέχουσες) με βάση τις εκτιμήσεις και τους συντελεστές εκτροπής που χρησιμοποίησαν τα οικονομικά εργαλεία της Επιτροπής, δεν φανερώθηκε πως τα ελληνικά σήματα διαφοροποιούνται σημαντικά από τα υπόλοιπα προϊόντα της σχετικής αγοράς προϊόντων ζύθου που δεν χαρακτηρίζονται ως «ελληνικά».

Έτσι, η Επιτροπή κατέληξε στην εξής σχέση: ακόμη και στην περίπτωση όπου τα «ελληνικά σήματα» διαφοροποιούνται αισθητά στη συνείδηση των καταναλωτών και αποτελούν μεταξύ τους στενότερους ανταγωνιστές, ισχύει πως όλες οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά της μπίρας διαθέτουν «ελληνικά σήματα» και άρα υπάρχουν δυνατότητες υποκατάστασης ως προς τα προϊόντα όλων των ανταγωνιστών. Ακόμη, μέσω της έρευνάς της φανερώθηκε πως η ζήτηση των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας επιφέρει ανταγωνιστική πίεση στα επώνυμα προϊόντα.

Ούτως ειπείν, έκρινε πως στην αγορά ζύθου, εκτός από τη νέα συγκέντρωση, θα λειτουργούν και εναλλακτικοί προμηθευτές, οι οποίοι σε συνδυασμό με τα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας, αποτελούν τους εναλλακτικούς προμηθευτές για την πελατεία των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων, ειδικά στο ενδεχόμενο αύξησης της τιμής ή περιορισμού της παραγωγής από αυτές.

Ακόμη, η Επιτροπή εξέτασε το ενδεχόμενο του περιορισμού του ανταγωνισμού μέσω πιθανής εξαφάνισης από την αγορά μιας επιχείρησης που φανερώνει ιδιότητες «αποστάτη» (maverick). Στην περίπτωση αυτή, η επιχείρηση που θα μπορούσε να ασκήσει ανταγωνιστική πίεση στην αγορά, είναι η Ολυμπιακή Ζυθοποιία και ειδικότερα το προϊόν Fix. Παρόλα αυτά, ύστερα από την οικονομική ανάλυση από μέρους της Επιτροπής, φάνηκε πως η Ολυμπιακή Ζυθοποιία δεν διέθετε χαρακτηριστικά «αποστάτη» σύμφωνα με την κείμενη πρακτική και νομολογία. Το σκεπτικό αυτό βασίστηκε στο ότι η Fix δεν αποτελούσε συστηματικά τη φθηνότερη εταιρία και δεν ακολουθούσε επιθετική τιμολογιακή πολιτική.

4.3 Αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης των Καρτέλ από την Πολιτική

Ανταγωνισμού

Τα χαρακτηριστικά της οικονομίας της Ελλάδας, την καθιστούν ευάλωτη ως προς τη δημιουργία Καρτέλ. Στα χαρακτηριστικά αυτά ανήκουν αρχικά οι σχετικά μικρές αγορές με υψηλή συγκέντρωση σε αρκετές από αυτές. Ουσιαστικά, πρόκειται για ένα στενό αριθμό επιχειρήσεων που συνολικά ελέγχει δυσανάλογα υψηλά ποσοστά των πωλήσεων του κλάδου όπου δραστηριοποιείται⁵⁰. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της Ελληνικής αγοράς που την καθιστά ευάλωτη στα καρτέλ, είναι τα υψηλά εμπόδια εισόδου στις αγορές που απορρέουν από τη σχετική εθνική νομοθεσία⁵¹. Ο τρίτος λόγος που αυξάνει την ύπαρξη καρτέλ στην Ελλάδα, αφορά στους χαμηλούς ρυθμούς παραγωγής καινοτομίας. Συνδυαστικά, οι τρεις παραπάνω λόγοι, συμβάλλουν καθοριστικά στο να ενισχύεται η πιθανότητα εμφάνισης αλλά και το ποσοστό συντήρησης ύπαρξης καρτέλ στην Ελλάδα.

⁵⁰Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι από την διαθέσιμη επιστημονική πληροφόρηση, οι μετρήσεις του βαθμού συγκέντρωσης στην ελληνική βιβλιογραφία δεν βασίζονται σε σωστά προσδιορισμένες σχετικές αγορές προϊόντων και, συνεπώς, δεν θεωρούνται ιδιαίτερα αξιόπιστες.

⁵¹Για το πρόβλημα του Ρυθμιστικού Βάρους λόγω κρατικών ρυθμίσεων βλέπε και Γ. Κατσουλάκος «Αγορές, Ανταγωνισμός και Ρυθμιστικό Περιβάλλον», ΤΑΣΕΙΣ, 2008.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΧΩΡΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ

5.1. Εισαγωγή

Στα προηγούμενα κεφάλαια είδαμε αναλυτικά την λειτουργία και τον ρόλο της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού καθώς και το νομικό πλαίσιο λειτουργίας της. Αναλύσαμε κάποια παραδείγματα παρέμβασης της στο παρελθόν καθώς και διάφορους ελέγχους συγκεντρώσεων και μιλήσαμε για την αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης των Καρτέλ.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε συνοπτικά και τις Επιτροπές Ανταγωνισμού ακόμα έξι κρατών. Η επιλογή αυτών των κρατών έγινε με βάση δύο βασικά κριτήρια. Το πρώτο κριτήριο είναι πως ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το δεύτερο πως έχουν παραπλήσιο πληθυσμό με την Ελλάδα και άρα οι συγκρίσεις και τα συμπεράσματα θα μπορούν να γίνουν με μεγαλύτερη ευκολία.

Εκτός από την Ελλάδα (10,75 εκατομμύρια κατοίκους), οι υπόλοιπες χώρες που θα περιλαμβάνονται στην μελέτη αυτή αλφαβητικά είναι η Αυστρία (7,747 εκατομμύρια κατοίκους), το Βέλγιο (11,35 εκατομμύρια κατοίκους), η Ουγγαρία (9,818 εκατομμύρια κατοίκους), η Πορτογαλία (10,32 εκατομμύρια κατοίκους), η Σουηδία (9,903 εκατομμύρια κατοίκους) και η Τσεχία (10,56 εκατομμύρια κατοίκους).

5.2. Νομικό πλαίσιο, Ρόλος και Λειτουργία των 6 Επιτροπών Ανταγωνισμού

5.2.1 Αυστρία

Η επιτροπή ανταγωνισμού της Αυστρίας αποτελείται από συνολικό προσωπικό 37 ατόμων και ο συνολικός προϋπολογισμός της ανέρχεται στα 2.8 εκατομμύρια ευρώ. Υπάγεται στο υπουργείο οικονομικών, οικογένειας και νεολαίας. Έχει πλήρη διοικητική ελευθερία και ενεργεί ως ανεξάρτητη αρχή. Μπορεί να ερευνά υποθέσεις αλλά δεν έχει την αρμοδιότητα να

επιβάλει πρόστιμα αλλά μπορεί να υποβάλει αίτηση σε ένα εξειδικευμένο δικαστήριο το οποίο με την σειρά του ερευνά αν θα επιβάλει πρόστιμα.

Οι συγχωνεύσεις κοινοποιούνται στην επιτροπή ανταγωνισμού και εξετάζονται στην πρώτη φάση από αυτή και το εξειδικευμένο δικαστήριο. Όσον αφορά τις συγκεντρώσεις, η επιτροπή έχει το δικαίωμα να κινήσει διαδικασίες για τη λεπτομερειακή εξέταση των υποθέσεων συγκέντρωσης ενώπιον του δικαστηρίου των καρτέλ, το οποίο όμως είναι το μοναδικό όργανο λήψης αποφάσεων. Επίσης η επιτροπή δεν έχει εξουσία λήψης αποφάσεων ούτε στο πλαίσιο των αντιμονοπωλιακών διαδικασιών αλλά μπορεί να ερευνά υποθέσεις που μπορούν να παρουσιαστούν ενώπιον του δικαστηρίου του καρτέλ.

Η επιτροπή προΐσταται σε όλες τις έρευνες σχετικές με τον αυστριακό νόμο περί ανταγωνισμού. Μπορεί να πραγματοποιήσει έρευνες και στις επιχειρήσεις αλλά και στους χώρους των υπαλλήλων τους. Μπορεί επίσης να ζητήσει πληροφορίες από επιχειρήσεις και να ξεκινήσει τομεακές έρευνες.

Όπως αναφέραμε παραπάνω η ίδια η επιτροπή δεν έχει εξουσία να επιβάλλει πρόστιμα. Μπορεί να υποβάλλει μόνο αίτηση ενώπιον του δικαστηρίου των καρτέλ και το δικαστήριο επιβάλλει το πρόστιμο το οποίο περιορίζεται στο 10% του ετήσιου κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων.

Το πρόγραμμα επιείκειας της επιτροπής διαμορφώθηκε μετά το πρόγραμμα επιείκειας του ECN, αλλά επιτρέπει επίσης στην επιτροπή να είναι επιεικής όσον αφορά τους εθνικούς περιορισμούς.

Το 2012 έγινε μεταρρύθμιση του αυστριακού νόμου περί ανταγωνισμού και του νόμου περί καρτέλ και στην συνέχεια πραγματοποιήθηκαν περαιτέρω μεταρρυθμίσεις. Η Ευρωπαϊκή οδηγία για τις αγωγές αποζημίωσης λόγω παραβιάσεων μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο με τροποποιήσεις του νόμου περί ανταγωνισμού και του νόμου περί καρτέλ. Στόχος είναι η διευκόλυνση του ιδιωτικού τομέα στην επιβολή απαιτήσεων αποζημίωσης από ζημιές που προκαλούνται από τις παραβιάσεις του δικαίου ανταγωνισμού. Με τον νόμο του 2017 προέκυψαν και άλλες αλλαγές που αφορούν τις αρμοδιότητες της Εθνικής Ανταγωνιστικής Αρχής σχετικά με αποθηκευμένα ηλεκτρονικά δεδομένα, τις προθεσμίες παραγραφής, τους κανόνες του βάρους της απόδειξης, την ενίσχυση της διαφάνειας των αποφάσεων.

Το 2017 ένας πρόσθετος έλεγχος για τις συγκεντρώσεις εμφανίζεται ο οποίος αναφέρει πως εάν η αξία μιας συναλλαγής υπερβαίνει τα 200 εκατ. ευρώ, απαιτείται έλεγχος των συγκεντρώσεων, εάν οι συμμετέχουσες εταιρείες είχαν παγκόσμιο κύκλο εργασιών άνω των

300 εκατομμυρίων ευρώ από πωλήσεις στο φορολογικό έτος πριν από τη συγχώνευση και οι συμμετέχουσες εταιρείες είχαν κύκλο εργασιών άνω των 15 εκ. ευρώ σε εθνικό επίπεδο από πωλήσεις κατά τη χρήση πριν από τη συγχώνευση.

5.2.2 Βέλγιο

Σύμφωνα με τον Βελγικό νόμο περί ανταγωνισμού του 2013, η Βελγική αρχή ανταγωνισμού (BCA) είναι μια αυτόνομη νομική οντότητα, την οποία διαχειρίζεται ένα διοικητικό συμβούλιο που αποτελείται από τον Προέδρο της Αρχής Ανταγωνισμού, τον Γενικό Εισαγγελέα, τον Οικονομικού Διευθυντή και τον Νομικό Σύμβουλο. Η αρχή αυτή αποτελείται από την μονάδα έρευνας και την μονάδα λήψης αποφάσεων. Το συνολικό προσωπικό το οποίο απασχολεί είναι 41 άτομα και ο συνολικός προϋπολογισμός της είναι 8,9 εκατομμύρια ευρώ.

Ύστερα από έγκριση από ανεξάρτητο δικαστή και ένταλμα από τον Εισαγγελέα η Βελγική αρχή ανταγωνισμού έχει την εξουσία να επιθεωρήσει τους χώρους των επιχειρήσεων και κατοικίες καθώς και να ζητήσει πληροφορίες και να ξεκινήσει τομεακές έρευνες.

Η αρχή μπορεί να επιβάλει πρόστιμο έως 10% του κύκλου εργασιών της επιχείρησης όταν παραβιάζονται τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) ενώ σε ιδιώτες μπορούν να επιβληθούν πρόστιμα μέχρι 10.000 ευρώ για διαπραγμάτευση για λογαριασμό μιας επιχείρησης με τους ανταγωνιστές της για να καθορίσουν τις τιμές, να περιορίσουν την παραγωγή και να κατανέμουν την αγορά. Από το 2014 και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της επιτροπής υιοθετήθηκε νέο πρόγραμμα προστίμων το οποίο αναδεικνύει την σημασία της διάρκειας της παράβασης για το ύψος του προστίμου.

Το πρόγραμμα επιείκειας του Βελγικού νόμου περί ανταγωνισμού είναι βασισμένο στο πρότυπο πρόγραμμα επιείκειας που αναπτύχθηκε από το ευρωπαϊκό δίκτυο ανταγωνισμού αλλά διαφέρει από αυτό ως προς το εύρος των μειώσεων των προστίμων, για παράδειγμα αυτός θα κάνει δεύτερος αίτηση για πρόγραμμα επιείκειας μπορεί να τύχει εκπτώσεως 30 έως 50%, ο τρίτος 20-40% και κάθε επόμενος υποψήφιος μπορεί να τύχει μειώσεως μεταξύ 10 και 30% .

5.2.3 Ουγγαρία

Η αρχή ανταγωνισμού της Ουγγαρίας (GVH) είναι κρατική διοικητική αρχή που ελέγχεται από το Ουγγρικό κοινοβούλιο. Η αρχή διοικείται από τον πρόεδρο και δύο αντιπροέδρους. Ο Πρόεδρος της αρχής διορίζεται από τον Πρόεδρο της Ουγγαρίας. Το προσωπικό της ανέρχεται στα 125 άτομα και ο συνολικός της προϋπολογισμός στα 7,62 εκατομμύρια ευρώ.

Η αρχή έχει το δικαίωμα να διατάξει έρευνα σε σχέση με οποιαδήποτε εικαζόμενη παράνομη δραστηριότητα ή συμπεριφορά που εμπίπτει στη δικαιοδοσία της. Όταν ολοκληρωθεί η έρευνα αποστέλλεται η έκθεση της μαζί με τα σχετικά έγγραφα στο Συμβούλιο Ανταγωνισμού. Η αρχή μπορεί επίσης να διενεργεί επιθεωρήσεις, ακόμα και στην ιδιοκτησία των εργαζομένων και έχει την εξουσία να ζητά και να συλλέγει πληροφορίες σε διαδικασίες σύμπραξης καθώς και να διεξάγει τομεακές έρευνες.

Η αρχή έχει το δικαίωμα να επιβάλει πρόστιμα καθώς και διοικητικές ποινές. Πρόστιμα μπορούν να επιβληθούν τόσο σε επιχειρήσεις όσο και σε ιδιώτες. Η αρχή μαζί με τον πρόεδρο του Συμβουλίου Ανταγωνισμού δημοσιεύει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις μεθόδους προσδιορισμού των προστίμων στα διάφορα είδη παραβάσεων. Το μέγιστο ποσό του προστίμου μπορεί να ανέλθει στο 10% των καθαρών εσόδων από τις πωλήσεις της επιχείρησης για το οικονομικό έτος που προηγείται. Βασικοί παράγοντες για τον καθορισμό του προστίμου είναι οι περιστάσεις, η βαρύτητα και η διάρκεια της παράβασης, το πλεονέκτημα που αποκτήθηκε από τη συμπεριφορά αυτή, τη θέση που κατέχουν στην αγορά οι παραβάτες, τη τυχόν συνεργασία κατά την διάρκεια της έρευνας, την επανάληψη και τη συχνότητα εμφάνισης της παράβασης. Το ελάχιστο ποσό προστίμου ανέρχεται στα HUF 200.000 (650 ευρώ) για τις επιχειρήσεις, και 50.000 HUF (150 ευρώ) για φυσικά πρόσωπα που δεν αναγνωρίζονται ως επιχειρηματικές οντότητες.

Στο πλαίσιο του προγράμματος συνεργασίας σχετικά με συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές σχετικά με τον καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης, τη διαίρεση της αγοράς και τη θέσπιση ποσοστώσεων παραγωγής ή πωλήσεων και τη συμμετοχή τους σε αυτές παρέχεται πλήρης ασυλία. Κάθε επιχείρηση που θα υποβάλει αίτηση για πρώτη φορά και θα δώσει όλα τα αποδεικτικά στοιχεία στην αρχή θα έχει πλήρη απαλλαγή από το πρόστιμο. Στις περιπτώσεις που δεν μπορεί να δοθεί πλήρης απαλλαγή από το πρόστιμο μπορούν να δοθούν μειωμένα πρόστιμα μετά από σχετικό αίτημα και αφού παρουσιαστούν στην αρχή πολύτιμα αποδεικτικά στοιχεία.

5.2.4 Πορτογαλία

Η αρχή ανταγωνισμού της Πορτογαλίας (PCA) είναι ένα ανεξάρτητο διοικητικό όργανο με δημόσια οντότητα. Έχει νόμιμη ανεξαρτησία και απολαμβάνει διοικητικής, οικονομικής και διαχειριστικής αυτονομίας. Το προσωπικό που απασχολεί ανέρχεται στα 69 άτομα και ο συνολικός της προϋπολογισμός στα 8,18 εκατομμύρια ευρώ.

Η αρχή μπορεί να διατάζει την προσκόμιση εγγράφων και πληροφοριών καθώς και να απαιτήσει εξεγήσεις. Μπορεί επίσης να πραγματοποιήσει ανακρίσεις στα εμπλεκόμενα μέρη και να διεξάγει εφνιδιαστικούς ελέγχους σε επιχειρήσεις και οικίες καθώς και να ξεκινά τομεακή έρευνα.

Η δημιουργία καρτέλ θεωρείται διοικητικό αδίκημα και όχι ποινικό. Στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων μπορούν να επιβληθούν κυρώσεις. Οι επιχειρήσεις θα θεωρηθούν υπεύθυνες για παραβάσεις οι οποίες διαπράττονται για λογαριασμό τους από άτομα που έχουν ηγετική θέση μέσα σε αυτές.

Μόνο σε περιπτώσεις καρτέλ εφαρμόζεται το πρόγραμμα επιείκειας. Πλήρης απαλλαγή ή μείωση του προστίμου μπορεί να χορηγηθεί και σε επιχειρήσεις αλλά και σε ιδιώτες. Τα πρόστιμα δύνανται να μειωθούν κατά 30-50% για την επιχείρηση που πρώτη παρέχει τις πληροφορίες, 20-30% για την δεύτερη και έως 20% για τις επόμενες.

5.2.5 Σουηδία

Η Αρχή Ανταγωνισμού της Σουηδίας υπάγεται στο Υπουργείο Επιχειρήσεων, Ενέργειας και Επικοινωνιών. Την ευθύνη για όλες τις δραστηριότητες της έχει ο Γενικός Διευθυντής. Το προσωπικό το οποίο απασχολεί ανέρχεται στα 179 άτομα και ο συνολικός προϋπολογισμός του στα 18 εκατομμύρια ευρώ.

Έχει την εξουσία να απαιτεί από τις επιχειρήσεις και άλλους φορείς να της παρέχουν πληροφορίες και ό,τι άλλα έγγραφα ζητήσει. Υποχρέωση εμφάνισης σε ακρόαση έχουν τα άτομα τα οποία ενδέχεται να μπορούν να δώσουν πληροφορίες.

Η αρχή δύναται να επιθεωρεί τις επιχειρήσεις αλλά και τις οικίες και τους λοιπούς χώρους των υπαλλήλων της που υπόκεινται σε έρευνα ύστερα από απόφαση του Δικαστηρίου της Στοκχόλμης. Η αρχή επίσης μπορεί να ξεκινήσει τομεακές έρευνες.

Η αρχή μπορεί να αιτηθεί στο δικαστήριο της Στοκχόλμης και αυτό να αποφασίσει για διοικητικό πρόστιμο που θα επιβάλλει. Τα πρόστιμα αυτά δεν γίνεται να υπερβαίνουν το 10% του συνολικού ετήσιου κύκλου εργασιών της επιχείρησης. Πρόστιμα μπορούν να επιβληθούν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που μπορούν να οριστούν ως επιχειρήσεις.

Το πρόγραμμα επιείκειας της αρχής ανταγωνισμού της Σουηδίας ακολουθεί σε γενικές γραμμές το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ασυλία όμως μπορεί να χορηγηθεί για οποιαδήποτε αντιανταγωνιστική συμπεριφορά και όχι μόνο για καρτέλ.

5.2.6 Τσεχία

Η αρχή ανταγωνισμού της Τσεχίας είναι ανεξάρτητο κυβερνητικό όργανο που αναφέρεται στο Κοινοβούλιο της Τσεχίας. Το συνολικό προσωπικό που απασχολεί είναι 60 άτομα και ο συνολικός προϋπολογισμός της είναι 8,8 εκατομμύρια ευρώ. Ο πρόεδρος είναι αυτός που αποφασίζει για τις προσφυγές κατά των αποφάσεων της αρχής, οι αποφάσεις του οποίου όμως μπορούν να αμφισβητηθούν ενώπιον δικαστηρίου καθώς και στις αποφάσεις του δικαστηρίου μπορεί να ασκηθεί έφεση.

Οι εξουσίες έρευνας της αρχής ακολουθούν εκείνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Χωρίς προηγούμενη δικαστική απόφαση μπορεί να επιθεωρεί εμπορικούς χώρους αλλά μόνο με δικαστική απόφαση τις οικίες των εργαζομένων. Οι επιχειρήσεις και τα μεμονωμένα άτομα υποχρεούνται να συνεργάζονται με την αρχή η οποία μπορεί να κάνει έρευνες και τομεακό επίπεδο.

Η τσεχική νομοθεσία για την προστασία του ανταγωνισμού εξουσιοδοτεί την αρχή να επιβάλλει πρόστιμα. Τα πρόστιμα μπορούν να ανέλθουν μέχρι το 10% του ετήσιου καθαρού κύκλου εργασιών κατά την τελευταία πλήρη οικονομική περίοδο. Η αρχή έχει επίσης εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές για την επιβολή προστίμων. Τα βασικά ποσά είναι 3% του καθαρού κύκλου εργασιών για πολύ σοβαρές παραβάσεις, 1% για σοβαρές παραβιάσεις και 0,5% για λιγότερο σοβαρές παραβάσεις. Στην πράξη, τα πρόστιμα επιβάλλονται συνήθως στο κατώτερο όριο, σπανίως δε υπερβαίνουν το 1% του κύκλου εργασιών σε μεγάλους ανταγωνιστές.

Η αρχή ανταγωνισμού της Τσεχίας εφαρμόζει πρόγραμμα επιείκειας σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

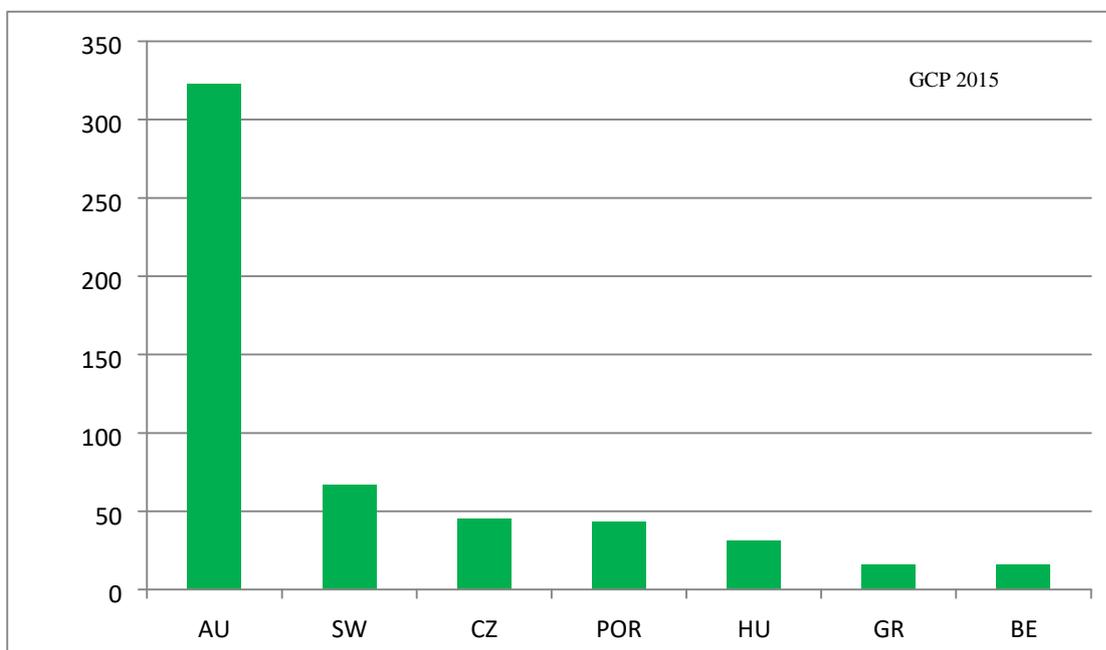
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

6.1.Στοιχεία για το 2015

6.1.1 Συγχωνεύσεις

Αριθμός Αιτήσεων για Συγχωνεύσεις ανά χώρα

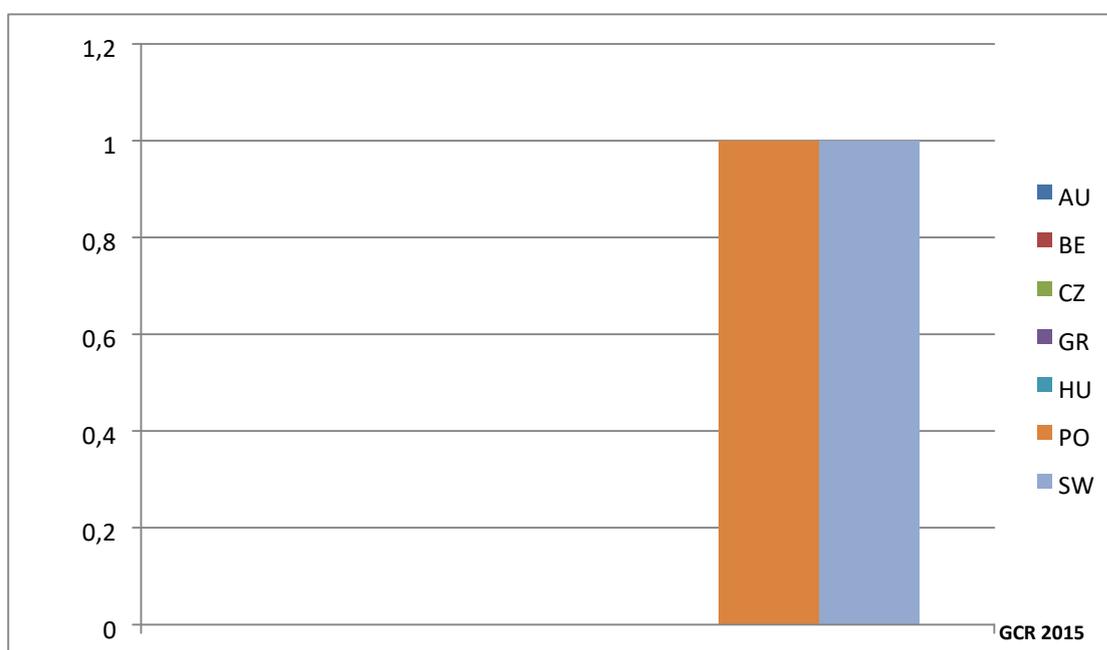

Διάγραμμα 6.1.
Αριθμός αιτήσεων για συγχωνεύσεις ανά χώρα

Όπως γίνεται φανερό από τον παραπάνω πίνακα, η Αυστρία αποτελεί την χώρα με τον μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων (323) για συγχωνεύσεις. Ακολουθούν οι υπόλοιπες, με μεγάλη ωστόσο διαφορά και την Ελλάδα να βρίσκεται στην προτελευταία θέση, μαζί με το Βέλγιο με 16 μόλις αιτήσεις έναντι 45 που καταγράφονται σε Τσεχία, 43 σε Πορτογαλία, 31 σε Ουγγαρία και 67 σε Σουηδία.

Συγχωνεύσεις που Απαγορεύτηκαν

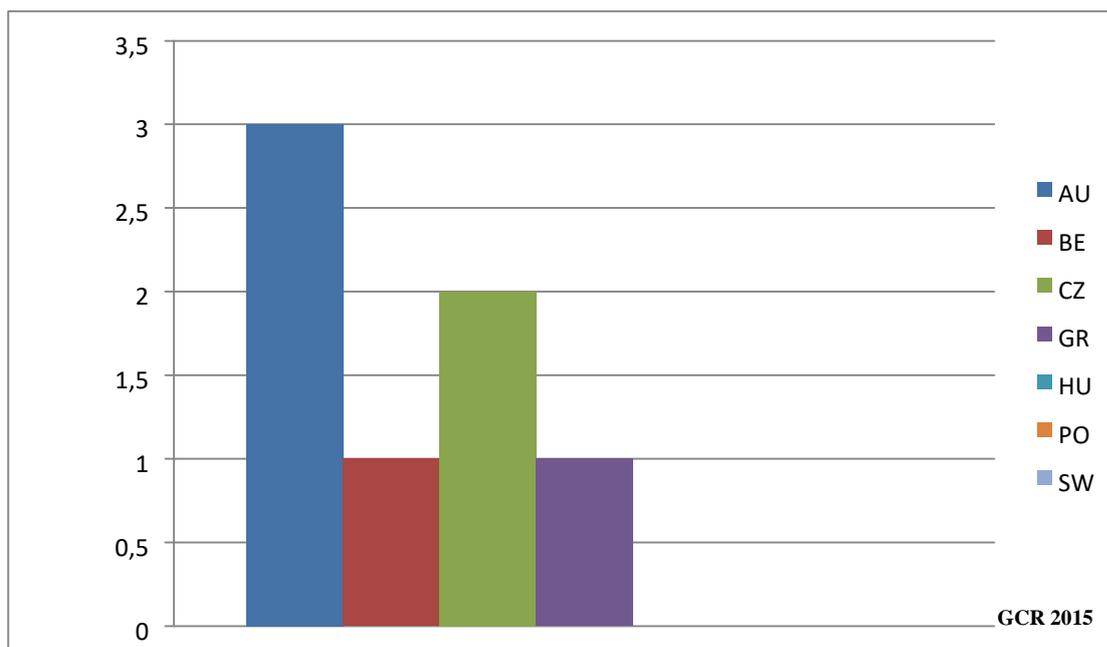
Αν και η Αυστρία δέχτηκε έναν ογκώδη αριθμό αιτήσεων για συγχωνεύσεις που άγγιξε τις 323, η ίδια προκάλεσε μόνο τις 4 από αυτές ενώ κατά την τελική τους φάση, καμία δεν απαγορεύτηκε. Ακόμη, η Ελλάδα προκάλεσε 6 από τις αιτήσεις (ποσοστό 38%) που όμως εν τέλει επέτρεψε. Αντίστοιχα, καταγράφεται πως η Πορτογαλία προκάλεσε 2 από τις 43 αιτήσεις και απαγόρευσε μόνο τη μία από αυτές (ποσοστό 50%), πως η Τσεχία προκάλεσε 6 (13%) και δεν απαγόρευσε καμία ενώ Σουηδία και Ουγγαρία προκάλεσαν 1 και 0 αιτήσεις αντίστοιχα με την πρώτη τελικά να την επιτρέπει.

Διάγραμμα 6.2.
Συγχωνεύσεις που απαγορεύτηκαν

Συγχωνεύσεις που Εγκρίθηκαν με Διορθώσεις

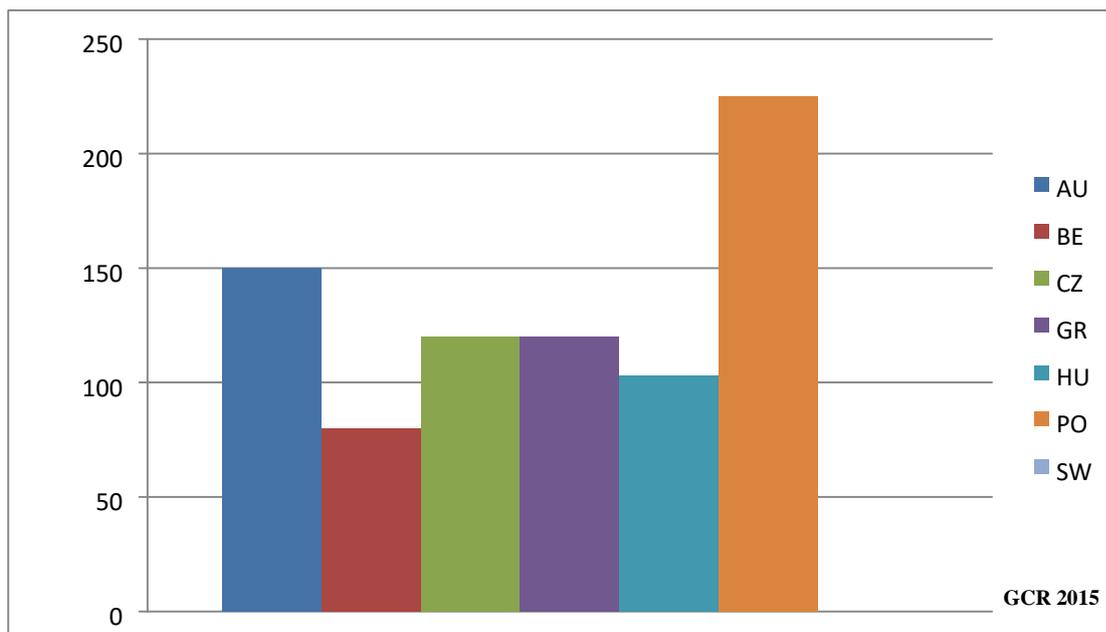
Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, το Βέλγιο τελικά επέτρεψε τη συγχώνευση αλλά υπό καθεστώς δεσμεύσεων για την μια αίτηση που προκάλεσε, η Ελλάδα αντίστοιχα, την μία από τις έξι ενώ η Τσεχία ενέκρινε με διορθώσεις, τις δύο από τις έξι. Τέλος, η Αυστρία επέτρεψε με δεσμεύσεις τρεις από τις τέσσερις αιτήσεις που η ίδια προκάλεσε.

Διάγραμμα 6.3.
Συγχωνεύσεις που εγκρίθηκαν με διορθώσεις

Μέσος Χρόνος για Έλεγχο Συγχωνεύσεων

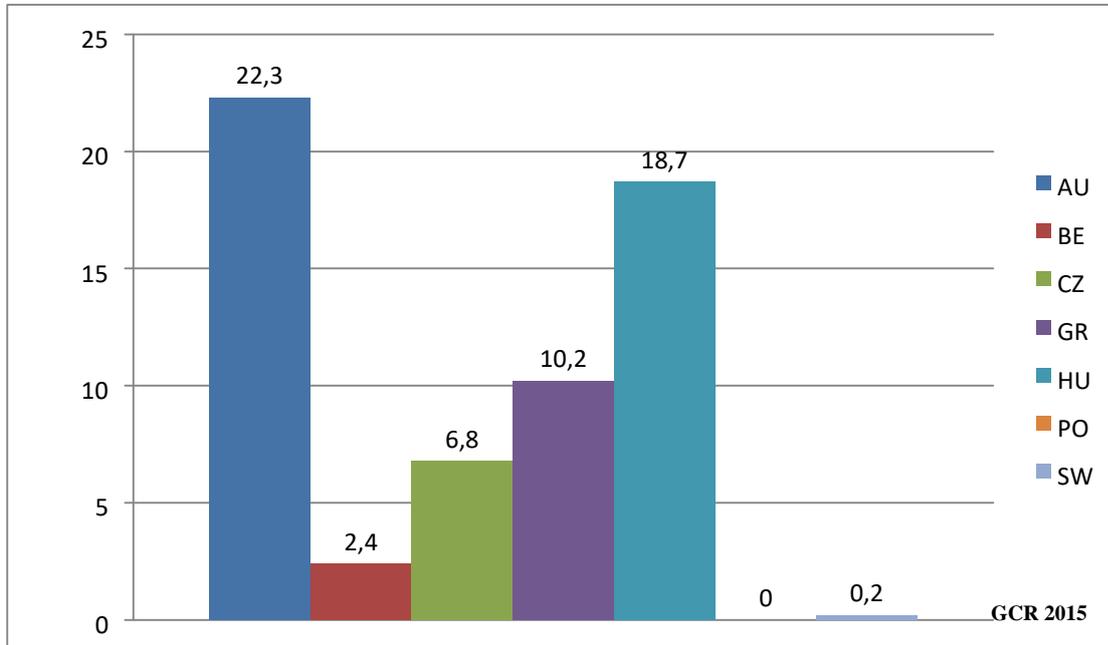
Ο μέσος χρόνος που απαιτείται για να ελεγχθεί μία αίτηση συγχώνευσης, βρίσκεται ανάμεσα στις 80 με 220 ημέρες ενώ το Ελληνικό παράδειγμα, βρίσκεται στον μέσο όρο.

Διάγραμμα 6.4.
Μέσος χρόνος για έλεγχο συγκεντρώσεων

6.1.2 Καρτέλ

Πρόστιμα σε Καρτέλ (σε εκατομμύρια ευρώ)

Διάγραμμα 6.5.
Πρόστιμα σε Καρτέλ

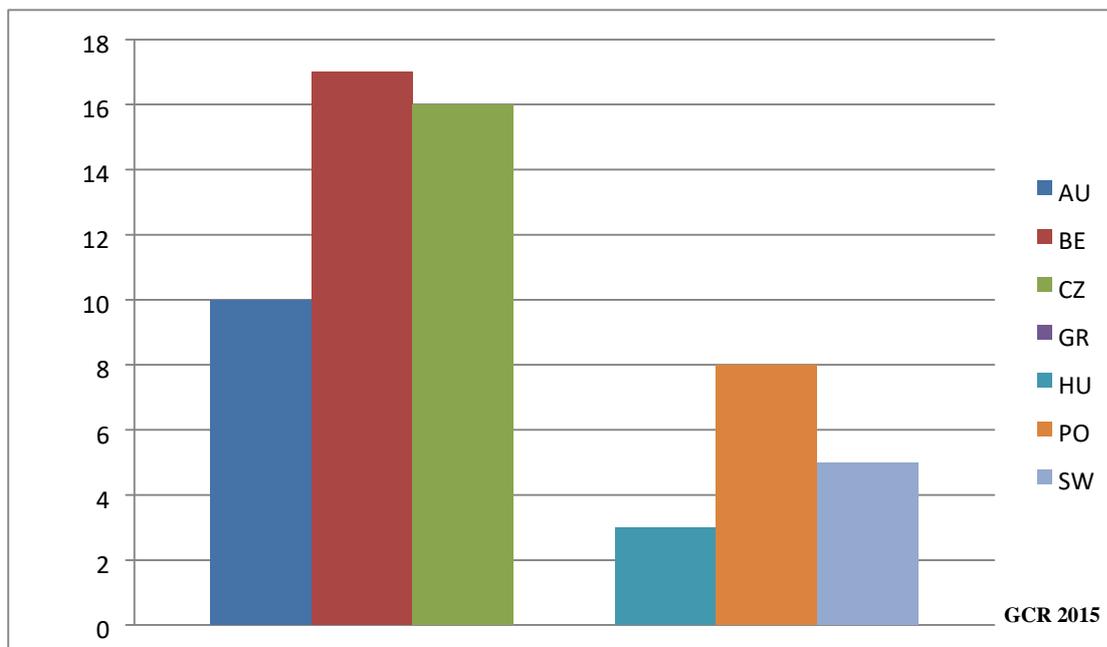
Όσον αφορά τα πρόστιμα για συμπράξεις που έχουν επιβληθεί, αυτά κυμάνθησαν από 0 μηδέν (για την Πορτογαλία και τη Σουηδία) έως 22 εκατομμύρια ευρώ (Αυστρία). Αντίστοιχα, η ελληνική επιτροπή έχει επιβάλει πρόστιμα 10 εκατομμυρίων και βρίσκεται και πάλι στον μέσο όρο της ομάδας που εξετάζεται. Αξίζει να σημειωθεί πως το ελληνικό πρόστιμο αφορούσε σε μία μόνο εταιρεία (10 εκατομμυρίων) ενώ στις άλλες χώρες το κόστος αφορούσε πρόστιμα που έχουν επιβληθεί σε περισσότερες.

Αιτήσεις για Πρόγραμμα Επιείκειας

Ίσως η πιο εντυπωσιακή μέτρηση της έρευνας, να αφορά στο ότι δεν υποβλήθηκε καμία αίτηση για το πρόγραμμα επιείκειας. Η στάση αυτή από μέρους των επιχειρήσεων φανερώνει την αδιαφορία τους για το πρόγραμμα. Στις λοιπές χώρες, οι αιτήσεις κυμάνθησαν από 3

(Ουγγαρία) έως και 17 (Βέλγιο) ενώ έκπληξη αποτελούν οι 16 αιτήσεις που υποβλήθηκαν στην Τσεχική επιτροπή ανταγωνισμού.

Αριθμός αιτήσεων για Προγράμματα Επιείκειας

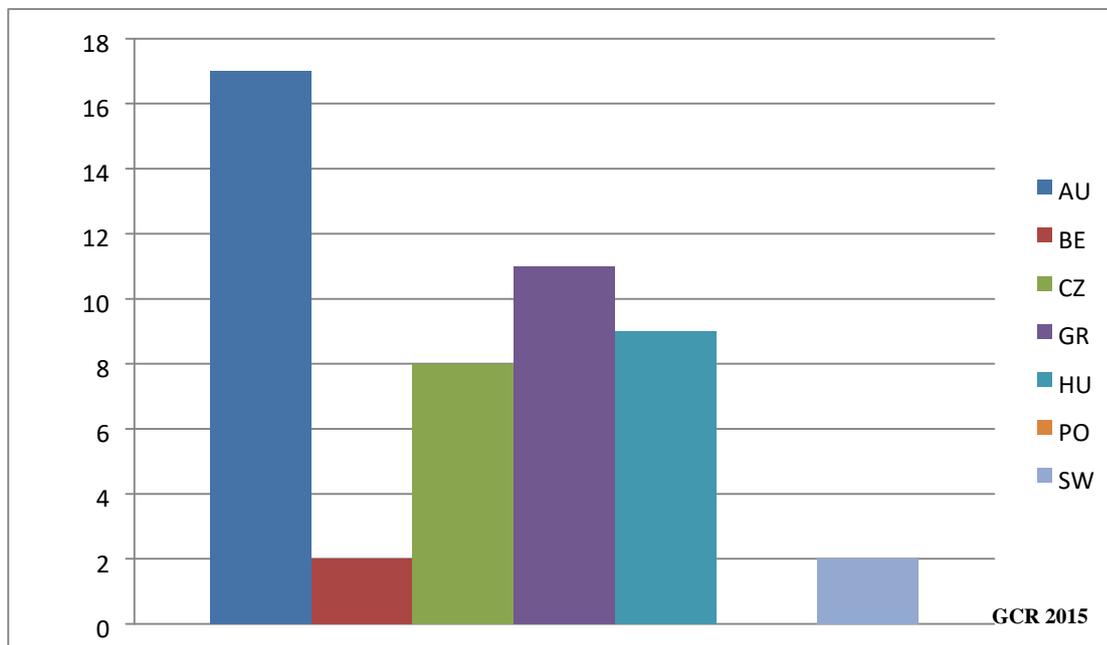
Διάγραμμα 6.6.

Αριθμός αιτήσεων για προγράμματα επιείκειας

Αιφνιδιαστικοί Έλεγχοι

Σχετικά με τους αιφνιδιαστικούς ελέγχους, η Πολωνία αποτελεί τη χώρα που δεν εκτέλεσε κανέναν αιφνιδιαστικό έλεγχο παρά το ότι η νομοθεσία της τους επιτρέπει. Οι λοιπές χώρες κυμαίνονται στους 2 με 17 ελέγχους με την Ελλάδα να βρίσκεται ξανά στον μέσο όρο με τη διενέργεια 11 ελέγχων.

Αριθμός αιφνιδιαστικών ελέγχων ανά χώρα

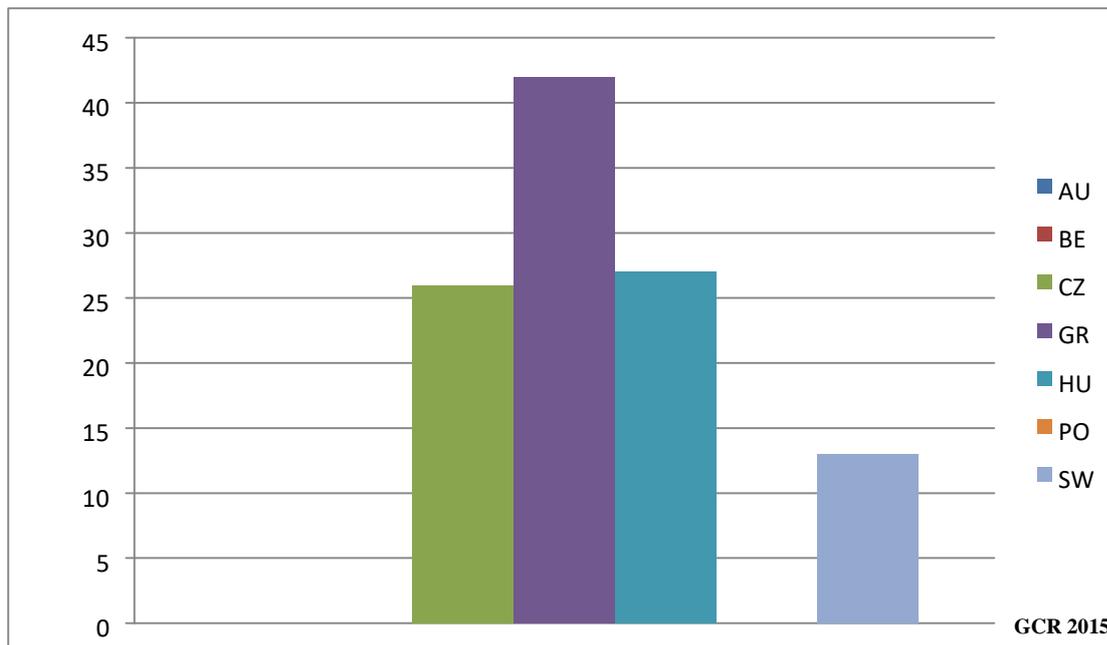
Διάγραμμα 6.7.

Αριθμός αιφνιδιαστικών ελέγχων ανά χώρα

Διάρκεια Ελέγχου για Καρτέλ

Η διάρκεια ελέγχου για την ύπαρξη καρτέλ διαφέρει από την προαναφερθείσα. Η μέση διάρκεια της κυμαίνεται στους 25 μήνες και αφορά τις 4 χώρες που παρείχαν σχετικά στοιχεία. Η περίπτωση της Ελλάδας εδώ έχει μεγάλη σημασία καθώς αυτή βρίσκεται στην τελευταία θέση σε αυτόν τον τομέα καθώς κατά μέσο όρο για έναν έλεγχο συμπράξεων απαιτούνται 42 μήνες.

Μέση Διάρκεια Ελέγχου για Καρτέλ σε μήνες

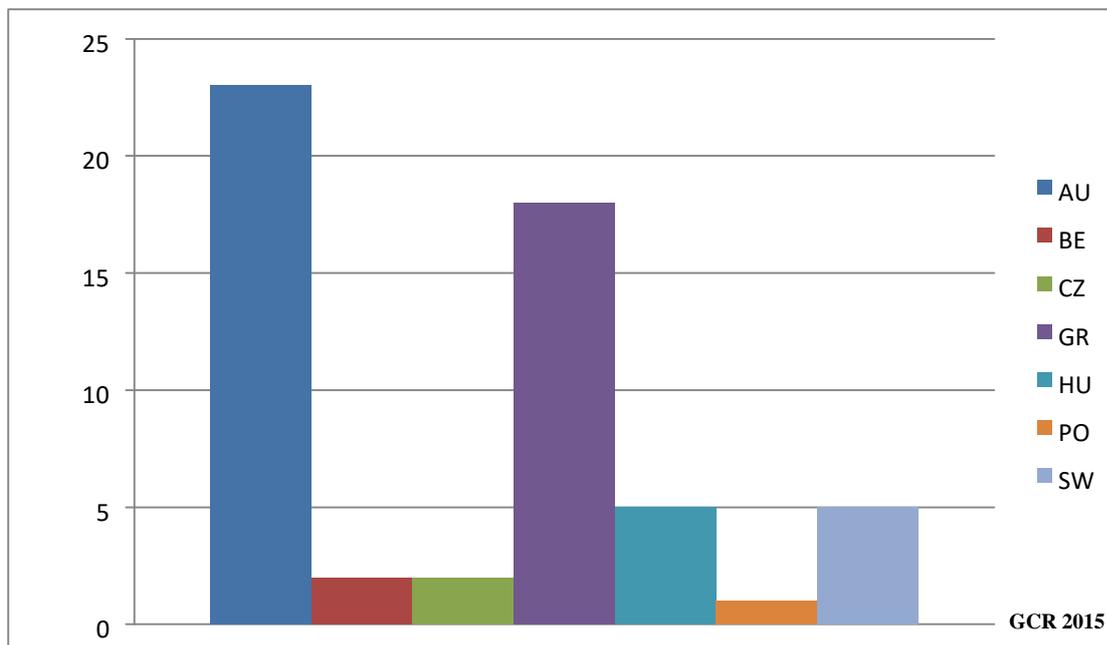
Διάγραμμα 6.8.
Μέση διάρκεια ελέγχου για Καρτέλ σε μήνες

6.1.3 Δεσπόζουσα Θέση

Έλεγχοι για Δεσπόζουσα Θέση που Ανοίχθηκαν

Η Ελλάδα βρίσκεται στην 2^η θέση στο άνοιγμα υποθέσεων για δεσπόζουσα θέση. Το σύνολό τους για την Ελλάδα είναι 18, με την Αυστρία να φτάνει τις 23 ανοιχτές υποθέσεις και όλες τις υπόλοιπες να βρίσκονται στο όριο των κάτω των 5 υποθέσεων.

Αριθμός ελέγχων για Δεσπόζουσα Θέση που ανοίχθηκαν

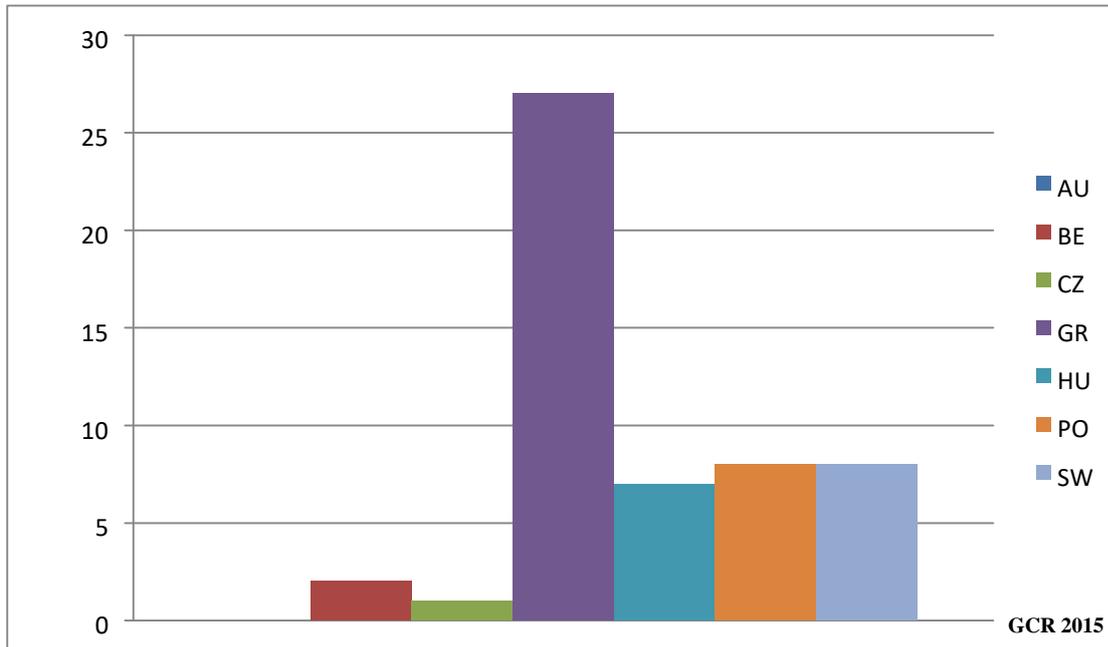

Διάγραμμα 6.9.
Αριθμός ελέγχων για δεσπόζουσα θέση που ανοίχθηκαν

Έλεγχοι για Δεσπόζουσα Θέση που Έκλεισαν

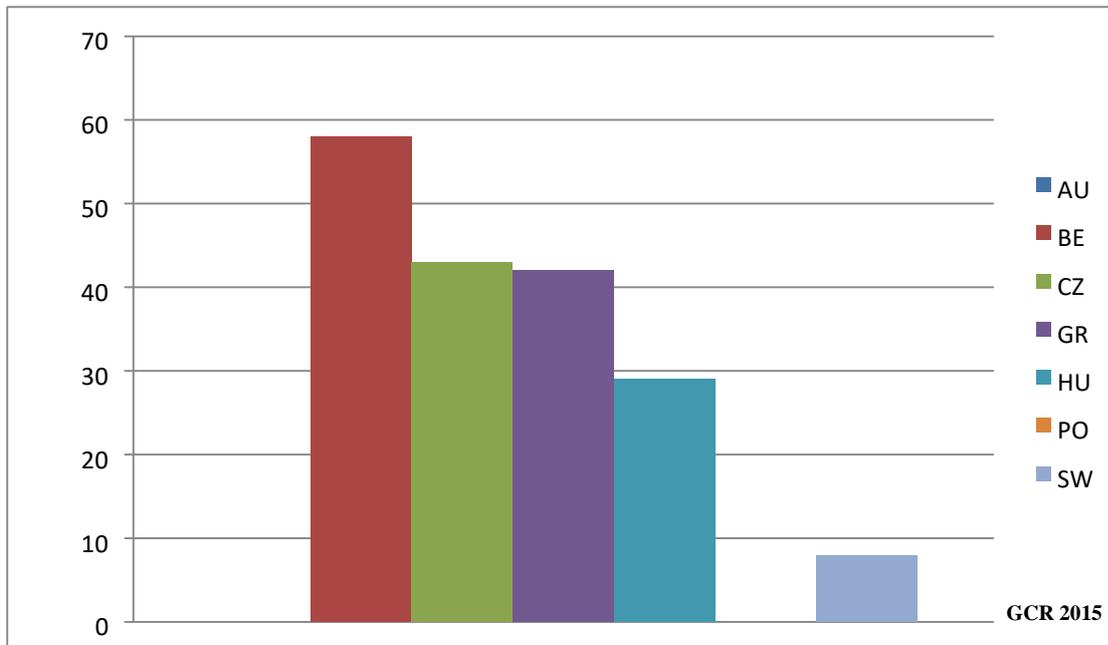
Η Ελλάδα βρίσκεται στην 1^η θέση στο κλείσιμο υποθέσεων για δεσπόζουσα θέση με συνολικά 27 κλειστές υποθέσεις. Όλες οι λοιπές υπό εξέταση χώρες, έκλεισαν κάτω από 10 υποθέσεις.

Αριθμός ελέγχων για δεσπόμενη θέση που έκλεισαν

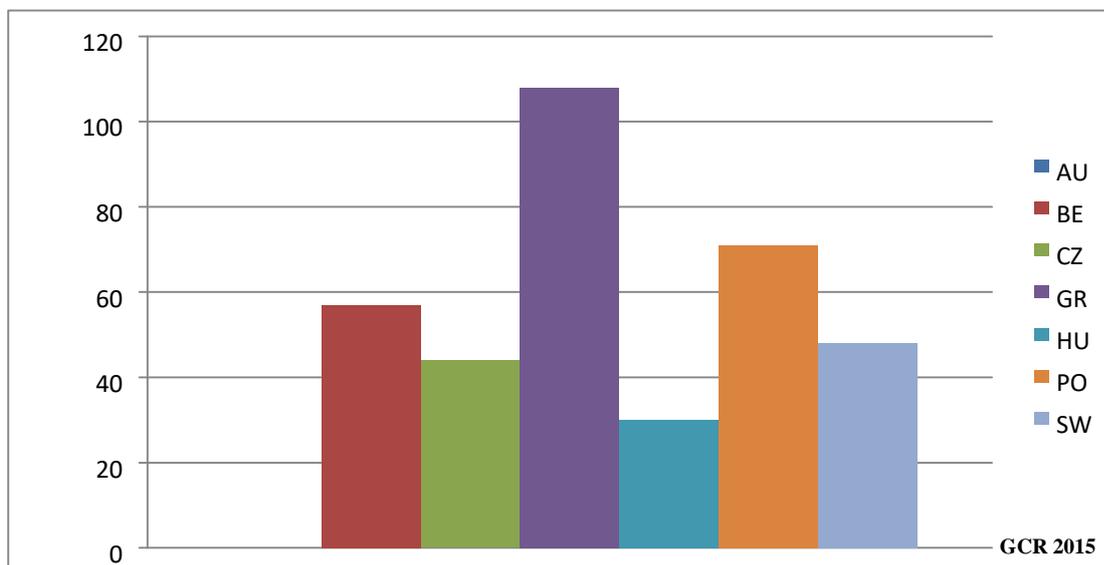
Διάγραμμα 6.10.
Αριθμός ελέγχων για δεσπόμενη θέση που έκλεισαν

Μέση Διάρκεια Ελέγχου για Δεσπόμενη Θέση (σε μήνες)

Διάγραμμα 6.11.
Μέση διάρκεια ελέγχου για δεσπόμενη θέση (σε μήνες)

Μεγαλύτερη σε διάρκεια έρευνα (σε μήνες)

Διάγραμμα 6.12.
Μεγαλύτερη σε διάρκεια έρευνα (σε μήνες)

6.2 Στοιχεία για το 2016

6.2.1 Ελλάδα

Στην Ελλάδα το 2016 πραγματοποιήθηκαν 66 επιτόπιοι ελέγχοι σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων και κλήθηκαν 30 άτομα σε ανωμοτί καταθέσεις. Έγιναν 688 αιτήσεις παροχής πληροφοριών. Το συνολικό ποσό των επιβληθέντων προστίμων ανέρχεται σε 11,6 εκατομμύρια ευρώ. Εκδόθηκαν 33 αποφάσεις για παραβάσεις του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού. Εγκρίθηκαν 12 συγκεντρώσεις επιχειρήσεων και διερευνήθηκαν ακόμα 6.

Κατέχει την 1η θέση εντός του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού, μαζί με την Ισπανία, στις έρευνες και παρεμβάσεις/ αποφάσεις στον τομέα των τροφίμων, την 7η θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών αρχών ανταγωνισμού όσον αφορά σε διεκπεραίωση υποθέσεων παράβασης του δικαίου του ανταγωνισμού και την 14η θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών αρχών ανταγωνισμού στην κίνηση νέων ερευνών.

6.2.2 Αυστρία

Στην Αυστρία το 2016 ανακοινώθηκαν 420 συγκεντρώσεις και πραγματοποιήθηκαν 11 επιδρομές σε εγκαταστάσεις επιχειρήσεων. Υπήρξαν 6 αιτήσεις για προγράμματα επιείκειας και πραγματοποιήθηκαν 2 τομεακές έρευνες. Εξερευνήθηκε η ύπαρξη 36 νέων καρτέλ καθώς και 22 νέες υποθέσεις σχετικά με την κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης στην αγορά.

6.2.3 Βέλγιο

Στο Βέλγιο το 2016 εκδόθηκαν 14 οδηγίες για περιοριστικές πρακτικές και κατατέθηκαν 9 αιτήσεις επιείκειας. Οι Αποφάσεις σχετικά με το άρθρο 101 ήταν 8 και οι αποφάσεις για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης ήταν 0. Το συνολικό ύψος των προστίμων που επιβλήθηκαν για περιοριστικές πρακτικές ανέρχεται στα 3,9 εκατομμύρια ευρώ.

Όσον αφορά τις συγχωνεύσεις υπήρξαν 26 ειδοποιήσεις, εκδόθηκαν 3 αποφάσεις με όρους, 0 αποφάσεις με πρόστιμο και 1 απόφαση για μη τήρηση των δεσμεύσεων. Η επιβολή προστίμων για αυτή την κατηγορία ανήλθε στις 63 χιλιάδες ευρώ.

6.2.4 Ουγγαρία

Στην Ουγγαρία το 2016 έγιναν 2000 νέες καταγγελίες στην επιτροπή η οποία ανέλαβε 112 νέες υποθέσεις από τις οποίες οι 58 αφορούσαν έλεγχο συγκεντρώσεων, 43 αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, 9 περιοριστικές συμφωνίες και 2 κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Συνολικά 130 διαδικασίες ολοκληρώθηκαν από τις οποίες οι 63 αφορούσαν συγχωνεύσεις, οι 53 την προστασία των καταναλωτών, 7 περιοριστικές συμφωνίες και 7 κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Τα πρόστιμα που επέβαλε το 2016 ήταν ύψους 5,4 δισ. HUF (περίπου 17,3 εκατ. ευρώ). Έκλεισε 53 υποθέσεις προστασίας των καταναλωτών, ερεύνησε 3 υποθέσεις καρτέλ και έγιναν αποδεκτές δύο αιτήσεις επιείκειας.

Εξέδωσε 7 αποφάσεις σε διαδικασίες που αφορούσαν περιοριστικές συμφωνίες. Διαπιστώθηκαν παραβάσεις σε πέντε περιπτώσεις, ενώ μία διαδικασία τερματίστηκε. Στις

πέντε περιπτώσεις που διαπιστώθηκαν παραβάσεις επιβλήθηκαν πρόστιμα ύψους 4,5 δισεκατομμυρίων HUF (περίπου 14,5εκατ. ευρώ).

Το 2016 η επιτροπή κίνησε 2 νέες διαδικασίες σχετικά με την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης και έκλεισε 7 εν εξελίξει περιπτώσεις. Από αυτές τις περιπτώσεις που έκλεισαν διαπιστώθηκε παράβαση και επιβλήθηκε πρόστιμο σε 1 περίπτωση, έκλεισε 2 υποθέσεις με αποφάσεις ανάληψης υποχρεώσεων, έκλεισε 1 υπόθεση χωρίς να διαπιστώσει παράβαση και διέκοψε 2 ακόμη υποθέσεις έρευνας. Το συνολικό ύψος των προστίμων που επιβλήθηκαν για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης ανέρχεται σε 88 εκατομμύρια HUF (περίπου 280χιλ. ευρώ).

Έλαβε 58 κοινοποιήσεις συγκεντρώσεων (σε σύγκριση με 54 το 2015 και 32 το 2014). Ο αριθμός των υποθέσεων συγκέντρωσης που έκλεισαν επίσης αυξήθηκε, με 63 κλειστές περιπτώσεις το 2016 (σύγκριση σε 49 το 2015 και 35 το 2014). Από τις 63 υποθέσεις συγχώνευσης που έκλεισαν διαδικασίες πλήρους ελέγχου διεξήχθησαν σε 6 περιπτώσεις (όλες ολοκληρώθηκαν εντός της 4μηνιας προθεσμίας που απαιτείται από το νόμο).

6.2.5 Πορτογαλία

Το 2016 η επιτροπή επικεντρώθηκε στην καταπολέμηση των καρτέλ και άλλων συμφωνιών και πρακτικών επιβλαβών για τον ανταγωνισμό αξιοποιώντας επαρκώς τα διαδικαστικά εργαλεία που θεσπίστηκαν με το νόμο περί ανταγωνισμού του 2012, δηλαδή τους διακανονισμούς και τις δεσμεύσεις. Κατά την περίοδο αυτή εξέδωσε 2 αποφάσεις επιβολής κυρώσεων και 4 αποφάσεις ανάληψης υποχρεώσεων, κλείνοντας συνολικά 10 υποθέσεις. Στην αγορά των φακέλων χρησιμοποίησε έναν συνδυασμό διαδικασιών επιείκειας και διακανονισμού για την επιβολή κυρώσεων στην σύμπραξη. Επέβαλε επίσης διορθωτικά μέτρα για την αντιμετώπιση του οριζόντιου όσο και του κάθετου ανταγωνισμού στους τομείς της λιανικής πώλησης τροφίμων, των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και των αυτοκινήτων.

Όσον αφορά την ανίχνευση καρτέλ υπήρχαν σημαντικές εξελίξεις όσον αφορά την αυτεπάγγελτη ανίχνευση και την επιείκεια. Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις υιοθέτησε μια προορατική προσέγγιση για τη συνεργασία με άλλους δημόσιους οργανισμούς προκειμένου να αναλύσει τα δεδομένα σχετικά με τις διαδικασίες δημόσιων συμβάσεων σε τομείς σημαντικών εθνικών δημόσιων δαπανών, προκειμένου να εντοπιστούν ενδείξεις συμπαιγνίας. Η ευαισθητοποίηση σχετικά με το πρόγραμμα επιείκειας ήταν επίσης ένα από τα σημαντικότερα έργα για το 2016.

Στον τομέα του ελέγχου των συγκεντρώσεων το 2016 ενέκρινε συνολικά 63 αποφάσεις και 1 απόφαση για διεξαγωγή εμπεριστατωμένης έρευνας μετά από 64 κοινοποιήσεις συγκεντρώσεων. Το 2016 εκκαθάρισε τον Φεβρουάριο του 2016 μία συγχώνευση που υπόκειται σε διορθώσεις στον τομέα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από αιολική ενέργεια. Στον τομέα των πληρωμών ξεκίνησε μια εις βάθος διερεύνηση της συγχώνευσης SIBS / Ativos Unicre η οποία συνεχίζεται.

Εξέδωσε 3 καταδικαστικές αποφάσεις για σημαντική κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης με επιβολή προστίμων στα 13,69 εκατομμυρίων ευρώ καθώς και 26 γνωμοδοτήσεις και πέντε συστάσεις σχετικά με σχέδια νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών ταξί, διαχείρισης αποβλήτων, κοινοτικών κονδυλίων στον τομέα του περιβάλλοντος, νομικών υπηρεσιών.

6.2.6 Σουηδία

Στην Σουηδία το 2016 έγιναν 1400 καταγγελίες και ολοκληρώθηκαν 139 υποθέσεις που αφορούσαν εποπτεία. Εκδόθηκαν 77 αποφάσεις για αναφερόμενες συγχωνεύσεις, 4 από αυτές οδήγησαν σε εις βάθος έρευνα, σε 1 υπόθεση δεν έγινε καμία ενέργεια, αποσύρθηκαν 2 και 1 βρίσκεται σε εξέλιξη. Υποβλήθηκαν 2 αιτήσεις κλήτευσης για υποθέσεις που ξεκίνησαν το 2015.

Συνεχίστηκαν πολλές υποθέσεις για ύπαρξη καρτέλ και για αθέμιτο ανταγωνισμό όπου στις περισσότερες περιπτώσεις το Δικαστήριο απέρριψε τις αιτήσεις της Αρχής και σε 1 περίπτωση η επιχείρηση άσκησε έφεση κατά της απόφασης του Δικαστηρίου. Υποβλήθηκαν 2 κλήσεις ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου για πρόστιμα και 2 αιτήσεις για υποχρεωτικά διοικητικά πρόστιμα και ολοκληρώθηκαν 20 αποφάσεις επίβλεψης.

6.2.7 Τσεχία

Ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα για το 2016 ήταν η ολοκλήρωση της έρευνας του καρτέλ κατασκευαστικών εταιριών όπου η Αρχή διεξήγαγε 3 διοικητικές διαδικασίες και επέβαλε συνολικό πρόστιμο που υπερβαίνει τα 2 δις. CZK (περίπου 77 εκατομμύρια ευρώ)

για την παραβίαση των κανόνων ανταγωνισμού. Συνολικά υπήρξαν 10 αποφάσεις με επιβολή προστίμου.

Εξέδωσε συνολικά 64 πρωτοβάθμιες αποφάσεις στον τομέα του ανταγωνισμού και επιβλήθηκαν κυρώσεις 466.220.000 CZK (περίπου 18 εκατομμύρια ευρώ) για αντιανταγωνιστικά αδικήματα. Ελέγχθηκαν 61 νέες υποθέσεις και πραγματοποιήθηκαν 7 έφοδοι σε εγκαταστάσεις επιχειρήσεων.

Υπήρξαν 454 καταγγελίες από το κοινό από τις οποίες οι 300 αφορούσαν ενδεχόμενη κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης και απαγορευμένες συμφωνίες. Εκδόθηκαν 10 πρωτοβάθμιες αποφάσεις σχετικά με οριζόντιες συμφωνίες στον τομέα των απαγορευμένων συμφωνιών από τις οποίες οι 6 αφορούσαν εναρμονισμένες πρακτικές και οι 2 απαγορευμένες αποφάσεις σχετικά με την ένωση επιχειρήσεων. Εκδόθηκαν ακόμα 3 αποφάσεις σχετικά με κάθετες συμφωνίες και επιβολή αρχικών προστίμων 460.562.000 CZK (περίπου 17,8 εκατομμύρια ευρώ). Ενεργοποιήθηκε η διαδικασία διακανονισμού σε 9 περιπτώσεις απαγορευμένων συμφωνιών, εκδόθηκαν 3 αποφάσεις για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης και 47 για συγκεντρώσεις επιχειρήσεων καθώς και έγιναν 50 καταγγελίες για αντιανταγωνιστική συμπεριφορά δημόσιων αρχών.

6.2.8 Συμπεράσματα

Από τα παραπάνω στοιχεία για το έργο των επιτροπών ανταγωνισμού για το 2016 αυτό που φαίνεται πιο σημαντικό είναι το γεγονός πως στην Ελλάδα σε αντίθεση με τις άλλες χώρες της μελέτης δεν έγιναν αιτήσεις για πρόγραμμα επιείκειας. Γεγονός που αποδεικνύει πως δεν βρισκόμαστε στο σωστό δρόμο για την μείωση της συχνότητας των Καρτέλ και δεν υπάρχει ισχυρή θεωρητική στήριξη για την ύπαρξη αυτών των προγραμμάτων τα οποία όταν έχουν χρησιμοποιηθεί σε αρκετές περιπτώσεις καταδικαστικών αποφάσεων σε άλλες χώρες. Αποτελεί δηλαδή το σημαντικότερο εργαλείο για την καταπολέμηση των Καρτέλ.

Ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο με τα παραπάνω δεδομένα είναι ο σημαντικός αριθμός καταγγελιών και υποθέσεων που ερευνούνται στις υπόλοιπες χώρες σε σχέση με τον αντίστοιχο αριθμό στην Ελλάδα καθώς και το γεγονός πως υπάρχουν σημαντικές καταγγελίες και για αντιανταγωνιστική συμπεριφορά των δημόσιων αρχών στο εξωτερικό.

Το πρόβλημα που εντοπίζεται με βάση αυτά τα στοιχεία είναι πως δεν υπάρχει η ανάλογη εμπιστοσύνη στην Ελληνική επιτροπή ανταγωνισμού, στο έργο που μπορεί να επιτελέσει και

την αξιοπιστία της και αντίστοιχα όσες επιχειρήσεις συμμετέχουν στα Καρτέλ δεν πιστεύουν πως θα υπάρξει ποτέ κάποια σοβαρή τιμωρία για τις πράξεις τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

7.1.Εισαγωγή

Για να μιλήσουμε για την αποτελεσματικότητα της Επιτροπής Ανταγωνισμού θα πρέπει να αναφερθούμε ειδικότερα στην κατάσταση του ανταγωνισμού στην Ελλάδα. Ο ελεύθερος και υγιής ανταγωνισμός αποτελεί την κινητήρια δύναμη της σύγχρονης οικονομικής δραστηριότητας.

Σε παρόν κεφάλαιο θα προσδιορίσουμε την έννοια του ανταγωνισμού, την σημασία και τα πολλαπλά οφέλη του. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στην έννοια ανταγωνιστικότητα και πως οδηγεί στην ευημερία μιας χώρας.

Τέλος θα δούμε την έκθεση ανταγωνιστικότητας του Παγκόσμιου Οικονομικού Forum για το 2017 και θα αναλύσουμε την κατάταξη που έχουν σε αυτή η Ελλάδα και οι υπόλοιπες 6 χώρες της μελέτης μας.

7.2.Προσδιορισμός της έννοιας του ανταγωνισμού και οφέλη

Ο ανταγωνισμός αποτελεί μια δυναμική διαδικασία που χαρακτηρίζεται από τις παράλληλες προσπάθειες αυτών που ανταγωνίζονται σε μια αγορά να προσφέρουν καλύτερες τιμές και όρους. Η προστασία του ανταγωνισμού είναι καίριας σημασίας καθώς τα οφέλη του είναι πολλαπλά.

Αυτά συνίστανται κυρίως στις χαμηλότερες τιμές και τις περισσότερες επιλογές για τους καταναλωτές, στην παροχή προϊόντων και υπηρεσιών με καλύτερη ποιότητα, στην επένδυση των επιχειρήσεων στον τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης και άρα στην αύξηση της απασχόλησης καθώς και στην άμεση υιοθέτηση καινοτομιών.

Η δυνατότητα των καταναλωτών να επιλέγουν μεταξύ πολλών προϊόντων και υπηρεσιών έχει οφέλη τόσο για τους ίδιους όσο και για το σύνολο της οικονομίας καθώς οι επιχειρήσεις οδηγούνται στο να εντείνουν τον ανταγωνισμό μεταξύ τους, να αναζητούν διαρκώς

καινούριες ιδέες οι οποίες οδηγούν σε καινοτομίες και στην αύξηση την παραγωγικότητα τους. Ταχύτερη ανάπτυξη της παραγωγικότητας εμφανίζεται στις βιομηχανίες όπου υπάρχει έντονος ανταγωνισμός κυρίως επειδή δίνεται η δυνατότητα σε πιο αποδοτικές επιχειρήσεις να μπουν στην αγορά.

7.3 Ανταγωνιστικότητα

Με την ορθή λειτουργία του ανταγωνισμού θα αποτραπεί η δημιουργία μιας οικονομικής δύναμης η οποία θα επικρατεί και θα απειλεί την ελευθερία των υπολοίπων επιχειρήσεων εντός ενός συγκεκριμένου κλάδου και θα μπορεί να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα του κλάδου αυτού έναντι άλλων χωρών. Η ανταγωνιστικότητα είναι συνεφασμένη με την ευημερία μιας χώρας και άρα μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα μεταξύ των κλάδων οδηγεί σε μεγαλύτερη ευημερία.

Βασικό ζητούμενο όμως είναι η διασφάλιση μιας μακροχρόνιας ευημερίας και όχι μιας βραχυχρόνιας. Η ανταγωνιστικότητα των κλάδων της ελληνικής οικονομίας βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί μια μικρή αγορά η οποία ταυτόχρονα αντιμετωπίζει χρόνιες αδυναμίες οι οποίες είναι δομικές.

7.4 Η έκθεση ανταγωνιστικότητας του Παγκόσμιου Οικονομικού Forum

Το Παγκόσμιο Οικονομικό Forum συντάσσει από το 2005 την ετήσια έκθεση για την ανταγωνιστικότητα διάφορων κρατών σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κολούμπια της Αμερικής και κατατάσσει τις χώρες αυτές με βάση τον δείκτη ανταγωνιστικότητας τους. Ο δείκτης αυτός ονομάζεται Παγκόσμιος Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (GCI, Global Competitiveness Index) και ο υπολογισμός του βασίζεται στην διαθεσιμότητα και αποτελεσματικότητα συγκεκριμένων πολιτικών και παραγόντων που συνεισφέρουν στην αύξηση της παραγωγικότητας μιας χώρας και κατά συνέπεια της ευημερίας των κατοίκων της. Για το 2017 εξετάστηκαν δεδομένα για 137 χώρες.

Στην έκθεση που δημοσιεύτηκε για το 2017 αναλύθηκαν διεξοδικά οι παράγοντες που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα του κάθε κράτους, βαθμολογήθηκαν με βάση συγκεκριμένων συντελεστών βαρύτητας και σωρεύονται σε ένα δείκτη ο οποίος παίρνει τιμές από το 1 έως και το 7 που είναι η μεγαλύτερη τιμή. Η βαθμολογία των κρατών υπολογίζεται από 12 διακριτούς πυλώνες οι οποίοι ομαδοποιούνται σε 3 ξεχωριστές κατηγορίες όπου η πρώτη βασική κατηγορία περιλαμβάνει του πυλώνες 1 έως 4, η δεύτερη η αναπτυξιακή κατηγορία περιλαμβάνει τους πυλώνες 5 έως 10 και η τελευταία η κατηγορία της καινοτομίας περιλαμβάνει τους δύο τελευταίους πυλώνες 11 και 12. Οι πυλώνες αυτοί είναι:

1. Οργανισμοί που διαθέτει η χώρα
2. Υποδομές
3. Μακροοικονομικό περιβάλλον
4. Υγεία και πρωτοβάθμια εκπαίδευση
5. Τριτοβάθμια εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση
6. Αποδοτικότητα αγοράς προϊόντων
7. Αποδοτικότητα εργατικού δυναμικού
8. Ανάπτυξη Τραπεζικής και Πιστοδοτικής αγοράς
9. Επίπεδο τεχνολογικών υποδομών
10. Εύρος καταναλωτικής αγοράς
11. Βιομηχανική επιτήδευση και
12. Καινοτομία

Τα στοιχεία της έκθεσης του Παγκόσμιου Οικονομικού Forum συλλέγονται από τις βάσεις δεδομένων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, από την Παγκόσμια Τράπεζα, από τα στοιχεία του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΑΑΣΑ), από τα Ηνωμένα Έθνη καθώς και από τα διάφορα κρατικά στατιστικά ιδρύματα.

Η Ελλάδα για την περίοδο του 2017 βρέθηκε μία θέση χαμηλότερα στην παγκόσμια κατάταξη και κατέλαβε την 87η έναντι της 86ης θέσης που κατείχε το 2016 στον Παγκόσμιο Δείκτη Ανταγωνιστικότητας. Η συνολική της βαθμολογία ανήρθε στο 4,02 έναντι του 4,0 που είχε λάβει το 2016. Να υπογραμμίσουμε ότι και η θέση που είχε καταλάβει το 2016 αποτελούσε υποχώρηση κατά πέντε θέσεις έναντι της 81ης θέσης που κατείχε από το 2014.

Σχετικά με τους επιμέρους δείκτες για το 2017, η Ελλάδα κατατάχθηκε στην 133η θέση

στον πυλώνα της ανάπτυξης Τραπεζικής και Πιστοδοτικής αγοράς ένα κομμάτι της οικονομίας που συνεχίζει να είναι προβληματικό αλλά και στην 38η θέση στο επίπεδο των τεχνολογικών υποδομών βελτιώνοντας την επίδοση του 2016 που ήταν στην 42η στον ίδιο τομέα. Η υψηλότερη βαθμολογία της Ελλάδας είναι στον πυλώνα της Υγείας και Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όπου συγκέντρωσε 6,1 και κατατάχθηκε στην 48η θέση.

Στην έκθεση καταγράφονται και οι μεγαλύτεροι προβληματικοί παράγοντες της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποιείται από τα στελέχη του οργανισμού. Το κεφάλαιο αυτό της έκθεσης επηρεάστηκε και από το νέο φορολογικό και ασφαλιστικό σύστημα που εφαρμόστηκε από το 2016. Πρώτος προβληματικός παράγοντας αναδείχθηκε η αύξηση των φορολογικών συντελεστών, δεύτερος η τεράστια γραφειοκρατία που εμποδίζει την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και τρίτος η αστάθεια του φορολογικού συστήματος. Στην έκθεση του 2016 η αστάθεια του πολιτικού συστήματος βρισκόταν στην πρώτη θέση ενώ στην έκθεση του 2017 βρίσκεται στην τέταρτη θέση.

Ενδεικτικά η πρώτη χώρα στην Παγκόσμια κατάταξη ανταγωνιστικότητας παραμένει και αυτό το έτος η Ελβετία με 5,86 συνολική βαθμολογία ακολουθώντας ως δεύτερη οι ΗΠΑ έχοντας βελτιώσει την θέση τους από την 3η πέρυσι και ωθώντας την Σιγκαπούρη στην 3η θέση από 2η πέρυσι. Η Ολλανδία και η Γερμανία ακολουθούν ως τέταρτη και πέμπτη εκπροσωπώντας την Ευρωζώνη με τις Σουηδία Ηνωμένο Βασίλειο και Φιλανδία να βρίσκονται και αυτό το έτος στην πρώτη δεκάδα.

7.5 Κατάταξη των χωρών στην έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Forum

Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε την κατάταξη όλων των χωρών στην έκθεση για το 2017 για τις 137 χώρες.

Πίνακας 7.1.

Κατάταξη χωρών στην έκθεση ανταγωνιστικότητας του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ

Economy	Score ¹	Prev. ²	Trend ³	Economy	Score ¹	Prev. ²	Trend ³	Economy	Score ¹	Prev. ²	Trend ³
1 Switzerland	5.86	1		58 Brunei Darussalam	4.52	58		101 Argentina	3.95	104	
2 United States	5.85	3		59 Costa Rica	4.50	54		102 Nicaragua	3.95	103	
3 Singapore	5.71	2		60 Slovenia	4.48	56		103 Cambodia	3.93	89	
4 Netherlands	5.66	4		61 Bulgaria	4.46	50		104 Tunisia	3.93	95	
5 Germany	5.65	5		62 Panama	4.44	42		105 Honduras	3.92	88	
6 Hong Kong SAR	5.53	9		63 Mexico	4.44	51		106 Ecuador	3.91	91	
7 Sweden	5.52	6		64 Kuwait	4.43	38		107 Lao PDR	3.91	93	
8 United Kingdom	5.51	7		65 Turkey	4.42	55		108 Bangladesh	3.91	106	
9 Japan	5.49	8		66 Latvia	4.40	49		109 Egypt	3.90	115	
10 Finland	5.49	10		67 Vietnam	4.36	60		110 Mongolia	3.90	102	
11 Norway	5.40	11		68 Philippines	4.35	57		111 Kyrgyz Republic	3.90	111	
12 Denmark	5.39	12		69 Kazakhstan	4.35	53		112 Bosnia and Herzegovina	3.87	107	
13 New Zealand	5.37	13		70 Rwanda	4.35	52		113 Dominican Republic	3.87	92	
14 Canada	5.35	15		71 Slovak Republic	4.33	65		114 Lebanon	3.84	101	
15 Taiwan, China	5.33	14		72 Hungary	4.33	69		115 Senegal	3.81	112	
16 Israel	5.31	24		73 South Africa	4.32	47		116 Seychelles	3.80	n/a	
17 United Arab Emirates	5.30	16		74 Oman	4.31	66		117 Ethiopia	3.78	109	
18 Austria	5.25	19		75 Botswana	4.30	64		118 El Salvador	3.77	105	
19 Luxembourg	5.23	20		76 Cyprus	4.30	83		119 Cape Verde	3.76	110	
20 Belgium	5.23	17		77 Jordan	4.30	63		120 Ghana	3.72	114	
21 Australia	5.19	22		78 Colombia	4.29	61		121 Paraguay	3.71	117	
22 France	5.18	21		79 Georgia	4.28	59		122 Tanzania	3.71	116	
23 Malaysia	5.17	25		80 Romania	4.28	62		123 Uganda	3.70	113	
24 Ireland	5.16	23		81 Iran, Islamic Rep.	4.27	76		124 Pakistan	3.67	122	
25 Qatar	5.11	18		82 Jamaica	4.25	75		125 Cameroon	3.65	119	
26 Korea, Rep.	5.07	26		83 Morocco	4.24	70		126 Gambia, The	3.61	123	
27 China	5.00	28		84 Peru	4.22	67		127 Zambia	3.52	118	
28 Iceland	4.99	27		85 Armenia	4.19	79		128 Guinea	3.47	n/a	
29 Estonia	4.85	30		86 Croatia	4.19	74		129 Benin	3.47	124	
30 Saudi Arabia	4.83	29		87 Albania	4.18	80		130 Madagascar	3.40	128	
31 Czech Republic	4.77	31		88 Uruguay	4.15	73		131 Swaziland	3.35	n/a	
32 Thailand	4.72	34		89 Montenegro	4.15	82		132 Mali	3.33	125	
33 Chile	4.71	33		90 Serbia	4.14	90		133 Zimbabwe	3.32	126	
34 Spain	4.70	32		91 Tajikistan	4.14	77		134 Nigeria	3.30	127	
35 Azerbaijan	4.69	37		92 Brazil	4.14	81		135 Congo, Democratic Rep.	3.27	129	
36 Indonesia	4.68	41		93 Ukraine	4.11	85		136 Venezuela	3.23	130	
37 Malta	4.65	40		94 Bhutan	4.10	97		137 Haiti	3.22	n/a	
38 Russian Federation	4.64	43		95 Trinidad and Tobago	4.09	94		138 Burundi	3.21	135	
39 Poland	4.59	36		96 Guatemala	4.08	78		139 Sierra Leone	3.20	132	
40 India	4.59	39		97 Sri Lanka	4.08	71		140 Lesotho	3.20	120	
41 Lithuania	4.58	35		98 Algeria	4.07	87		141 Malawi	3.11	134	
42 Portugal	4.57	46		99 Greece	4.02	86		142 Mauritania	3.09	137	
43 Italy	4.54	44		100 Nepal	4.02	98		143 Liberia	3.08	131	
44 Bahrain	4.54	48		101 Moldova	3.99	100		144 Chad	2.99	136	
45 Mauritius	4.52	45		102 Namibia	3.99	84		145 Mozambique	2.89	133	
				103 Kenya	3.98	96		146 Yemen	2.87	138	

● East Asia and Pacific

● Eurasia

● Europe and North America

● Latin America and the Caribbean

● Middle East and North Africa

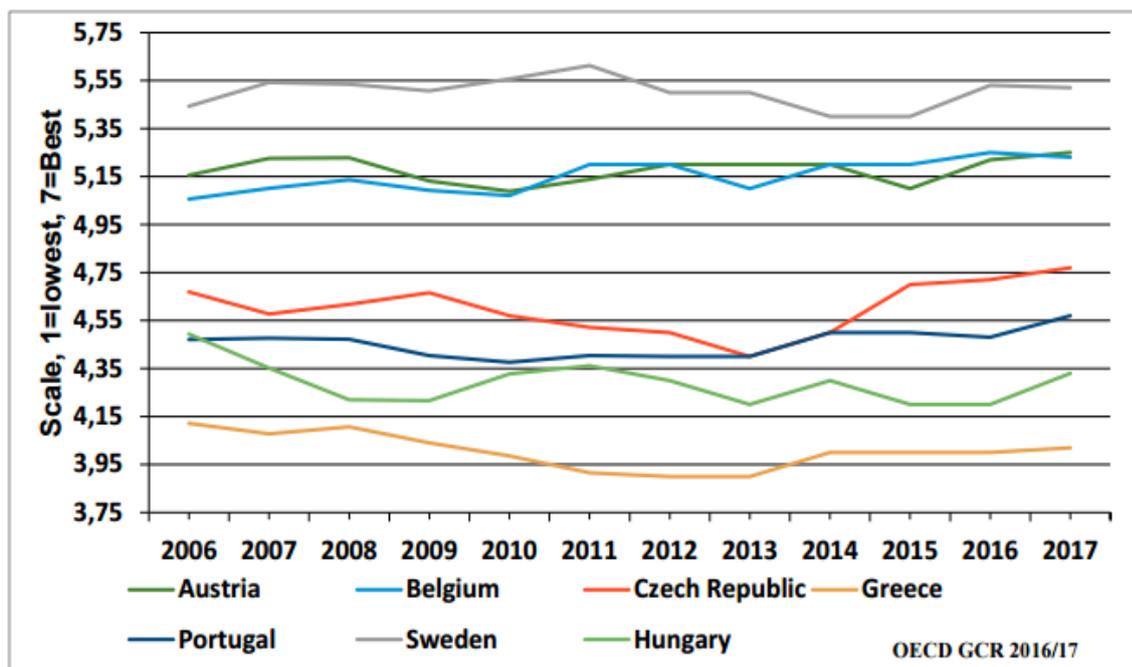
● South Asia

● Sub-Saharan Africa

Όπως βλέπουμε από τον παραπάνω πίνακα η κατάταξη των εξεταζόμενων χωρών με βάση την ανταγωνιστικότητα τους είναι η εξής:

1. 7η θέση: Σουηδία με αποτέλεσμα 5,52
2. 18η θέση: Αυστρία με αποτέλεσμα 5,25
3. 20η θέση: Βέλγιο με αποτέλεσμα 5,23
4. 31η θέση: Τσεχία με αποτέλεσμα 4,77
5. 42η θέση: Πορτογαλία με αποτέλεσμα 4,57
6. 60η θέση: Ουγγαρία με αποτέλεσμα 4,33
7. 87η θέση: Ελλάδα με αποτέλεσμα 4,02

Στο παρακάτω γράφημα μπορούμε να δούμε την πορεία του δείκτη της ανταγωνιστικότητας των χωρών αυτών μέχρι το 2017.

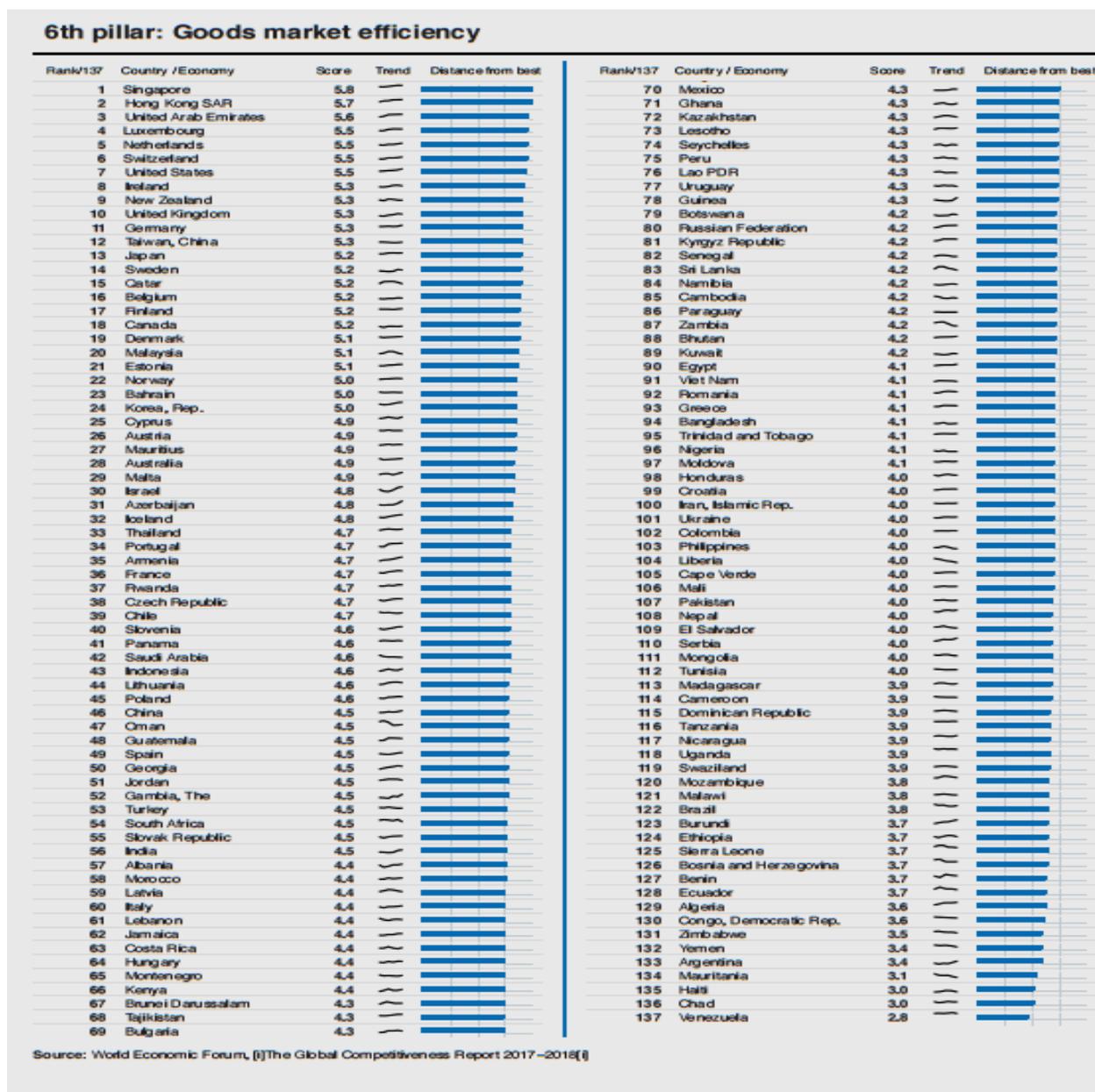

Διάγραμμα 7.1.
Δείκτης ανταγωνιστικότητας

Είναι σημαντικό να αναφερθούμε ειδικότερα στον έκτο πυλώνα που διαμορφώνει την κατάταξη των χωρών ο οποίος μετρά την αποδοτικότητα της αγοράς των προϊόντων.

Πίνακας 7.2.

Κατάταξη χωρών για την αποδοτικότητα της αγοράς προϊόντων

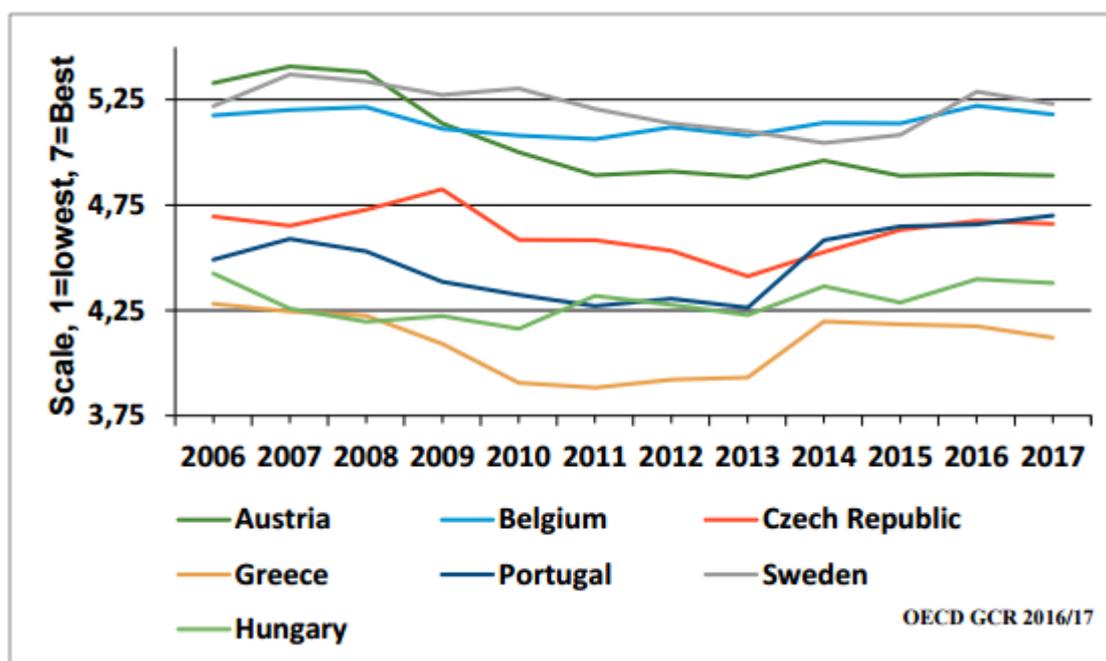

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα κατάταξης όλων των χωρών για τον έκτο πυλώνα η κατάταξη των υπό εξέταση χωρών είναι η εξής:

1. 14^η θέση Σουηδία με αποτέλεσμα 5,2
2. 16^η θέση Βέλγιο με αποτέλεσμα 5,2
3. 26^η θέση Αυστρία με αποτέλεσμα 4,9
4. 34^η θέση Πορτογαλία με αποτέλεσμα 4,7
5. 38^η θέση Τσεχία με αποτέλεσμα 4,7
6. 64^η θέση Ουγγαρία με αποτέλεσμα 4,4
7. 93^η θέση Ελλάδα με αποτέλεσμα 4,1

Η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση μεταξύ των υπό εξέταση χωρών και με μεγάλη απόκλιση από τις περισσότερες.

Στο παρόν γράφημα μπορούμε να δούμε την πορεία της βαθμολογίας του έκτου πυλώνα τα τελευταία χρόνια μέχρι το 2017.

Διάγραμμα 7.2.
Βαθμολογία 6^{ου} πυλώνα

Μερικά από τα επιμέρους στοιχεία που διαμορφώνουν τον έκτο πυλώνα έχουν ιδιαίτερη σημασία για την έρευνα μας καθώς αυτά είναι η ένταση του τοπικού ανταγωνισμού, η έκταση της δεσπόζουσας θέσης στην αγορά και η αποτελεσματικότητα της αντιμονοπωλιακής πολιτικής. Παρακάτω θα δούμε την κατάταξη των εξεταζόμενων χωρών σε αυτούς τους επιμέρους υποπυλώνες.

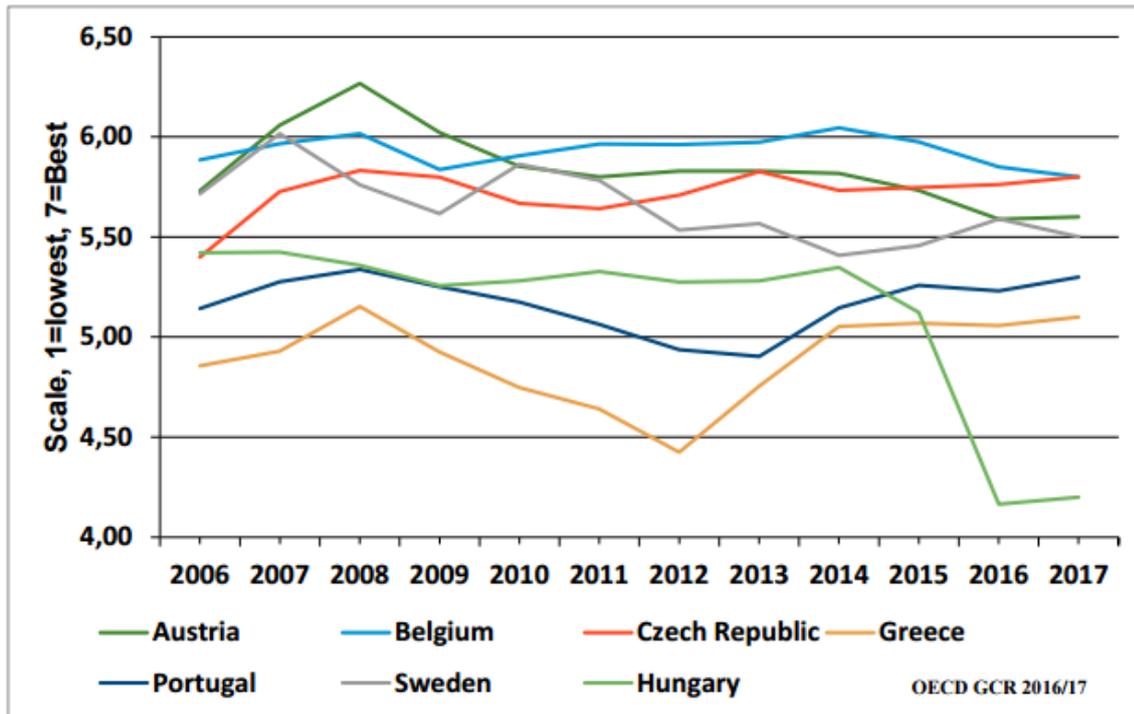
7.5.1 Η κατάταξη για την ένταση του τοπικού ανταγωνισμού

Η κατάταξη των υπό εξέταση χωρών για την ένταση του τοπικού ανταγωνισμού είναι η εξής:

1. 11^η θέση Βέλγιο με αποτέλεσμα 5,8
2. 14^η θέση Τσεχία με αποτέλεσμα 5,8
3. 18^η θέση Αυστρία με αποτέλεσμα 5,8
4. 25^η θέση Σουηδία με αποτέλεσμα 5,5
5. 59^η θέση Πορτογαλία με αποτέλεσμα 5,3
6. 71^η θέση Ελλάδα με αποτέλεσμα 5,1
7. 127^η θέση Ουγγαρία με αποτέλεσμα 4,2

Βλέπουμε πως η Ελλάδα βρίσκεται στην προτελευταία θέση αυτής της κατάταξης με τις περισσότερες χώρες της μελέτης να την ξεπερνούν με διαφορά εκτός από την Ουγγαρία η οποία βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις της γενικής κατάταξης και φαίνεται να υστερεί πολύ στον συγκεκριμένο τομέα.

Στο παρακάτω γράφημα μπορούμε να δούμε την πορεία της βαθμολογίας των χωρών τα τελευταία χρόνια μέχρι το 2017. Η Ελλάδα όπως αναφέρθηκε βρίσκεται στην προτελευταία θέση μεταξύ των εξεταζόμενων χωρών και δείχνει μια τάση σταθεροποίησης τα τελευταία χρόνια.

Διάγραμμα 7.3.

Βαθμολογία για την ένταση του τοπικού ανταγωνισμού

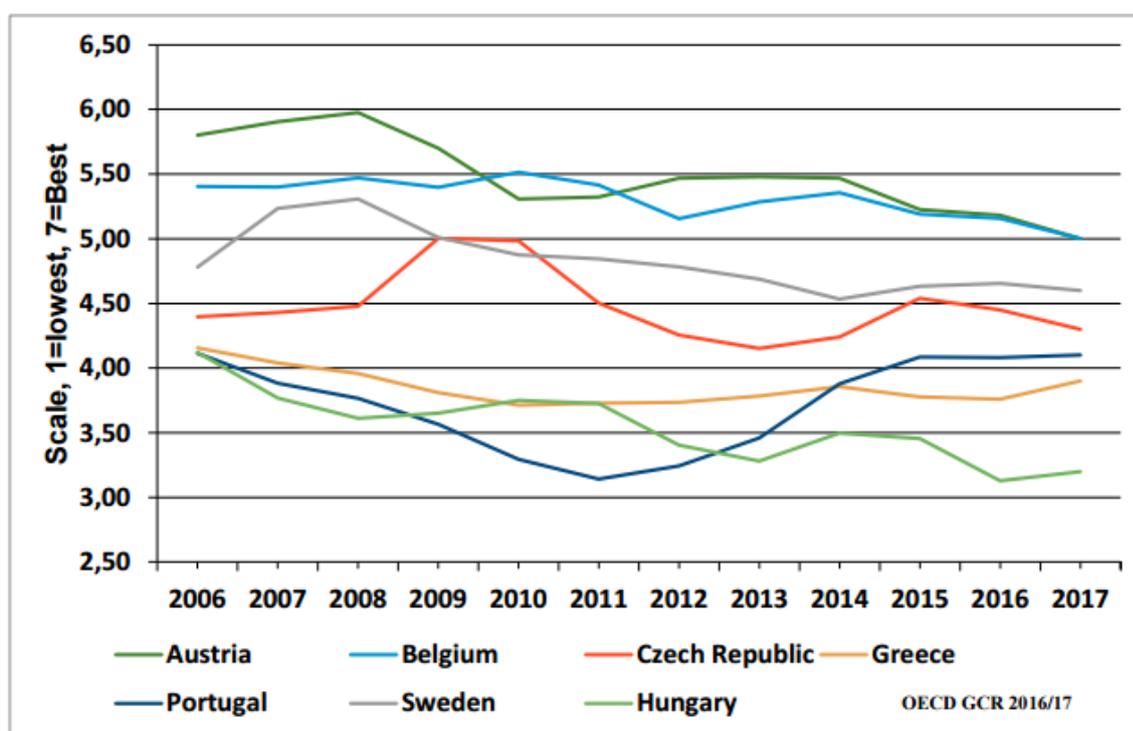
7.5.2 Η κατάταξη για την έκταση της δεσπόζουσας θέσης στην αγορά

Η κατάταξη των υπό εξέταση χωρών για την έκταση της δεσπόζουσας θέσης στην αγορά είναι η εξής:

1. 9^η θέση Βέλγιο με αποτέλεσμα 5,0
2. 12^η θέση Αυστρία με αποτέλεσμα 5,0
3. 20^η θέση Σουηδία με αποτέλεσμα 4,6
4. 31^η θέση Τσεχία με αποτέλεσμα 4,3
5. 41^η θέση Πορτογαλία με αποτέλεσμα 4,1
6. 58^η θέση Ελλάδα με αποτέλεσμα 3,9
7. 108^η θέση Ουγγαρία με αποτέλεσμα 3,2

Βλέπουμε ξανά πως η Ελλάδα βρίσκεται στην προτελευταία θέση αυτής της κατάταξης με τις περισσότερες χώρες της μελέτης να την ξεπερνούν με διαφορά εκτός από την Ουγγαρία η οποία βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις της γενικής κατάταξης και φαίνεται να υστερεί πολύ και στον συγκεκριμένο τομέα.

Στο παρακάτω γράφημα μπορούμε να δούμε την πορεία της βαθμολογίας των χωρών τα τελευταία χρόνια μέχρι το 2017. Η Ελλάδα όπως αναφέρθηκε βρίσκεται στην προτελευταία θέση μεταξύ των εξεταζόμενων χωρών και δείχνει μια τάση σταθεροποίησης τα τελευταία χρόνια.

Διάγραμμα 7.4.
Βαθμολογία για την έκταση της δεσπόζουσας θέσης στην αγορά

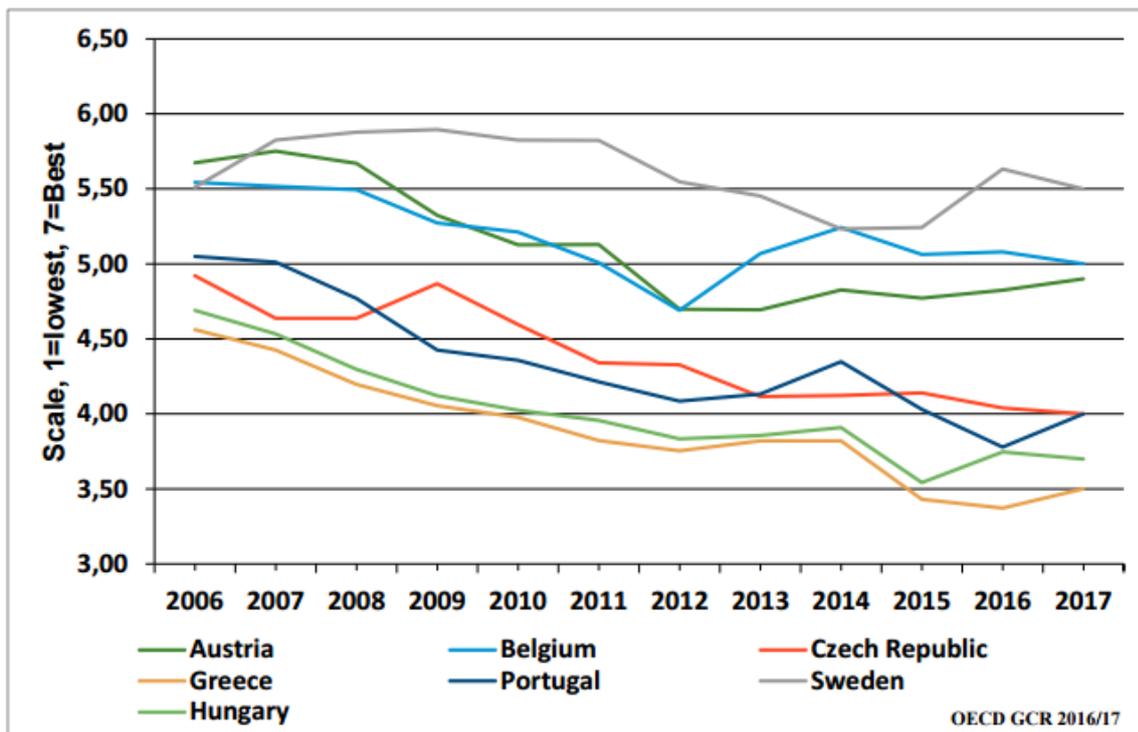
7.5.3 Η κατάταξη για την αποτελεσματικότητα της αντιμονοπωλιακής πολιτικής

Η κατάταξη των υπό εξέταση χωρών για την αποτελεσματικότητα της αντιμονοπωλιακής πολιτικής είναι η εξής:

1. 4^η θέση Σουηδία με αποτέλεσμα 5,5
2. 14^η θέση Βέλγιο με αποτέλεσμα 5,0
3. 16^η θέση Αυστρία με αποτέλεσμα 4,9
4. 45^η θέση Πορτογαλία με αποτέλεσμα 4,0
5. 46^η θέση Τσεχία με αποτέλεσμα 4,0
6. 73^η θέση Ουγγαρία με αποτέλεσμα 3,7
7. 81^η θέση Ελλάδα με αποτέλεσμα 3,5

Παρατηρούμε την Ελλάδα να βρίσκεται στην τελευταία θέση στην κατάταξη των εξεταζόμενων χωρών και να την ξεπερνάει ακόμα και η Ουγγαρία. Αυτό δείχνει ξεκάθαρα πως η αντιμονοπωλιακή πολιτική που εφαρμόζεται στην Ελλάδα δεν είναι καθόλου αποτελεσματική.

Στο παρακάτω γράφημα μπορούμε να δούμε την πορεία της βαθμολογίας των χωρών τα τελευταία χρόνια μέχρι το 2017. Η Ελλάδα όπως αναφέρθηκε βρίσκεται στην τελευταία θέση μεταξύ των εξεταζόμενων χωρών και δείχνει μια τάση σταθεροποίησης τα τελευταία χρόνια.

Διάγραμμα 7.5.

Βαθμολογία για την αποτελεσματικότητα της αντιμνημονιακής πολιτικής

7.5.4 Συμπεράσματα

Από τις 7 χώρες σύγκρισης, η Ελλάδα καταλαμβάνει την τελευταία θέση στις περισσότερες συγκρίσεις. Η κατάταξη αυτή θα ερμηνευόταν πιο αισιόδοξα εάν η σύγκριση αφορούσε μόνο στις χώρες του βορρά, όπως τη Σουηδία, το Βέλγιο και την Αυστρία. Αυτό που προκαλεί αρνητικές εντυπώσεις, είναι η αρκετά χαμηλότερη βαθμολογία σε σχέση με την πολύ όμοια, σε οικονομικά μεγέθη, Πορτογαλία (42^η έναντι 87^{ης}).

Η κατάσταση επιδεινώνεται αν ληφθεί υπόψη και το ότι η Ελλάδα υπολείπεται σημαντικά έναντι χωρών της ανατολικής Ευρώπης (Τσεχία και Ουγγαρία στην 31^η και 60^η θέση αντίστοιχα). Ακόμη, σύμφωνα με τον 6^ο πυλώνα, η σύγκριση με τις χώρες ενδιαφέροντος ζωγραφίζει μία ακόμη πιο ζοφερή εικόνα.

Και στους υποπυλώνες ενδιαφέροντος όμως, οι επιδόσεις της χώρας είναι εξίσου αποθαρρυντικές. Συγκεκριμένα, στους υποπυλώνες της έντασης του εσωτερικού ανταγωνισμού και της έκτασης της δεσπόζουσας θέσης η Ελλάδα με δυσκολία συγκεντρώνει

βαθμολογία ανώτερη της γενικής κατάταξης (71^η και 58^η θέση αντίστοιχα) ενώ στον υποπυλώνα της αποτελεσματικότητας της αντιμονοπωλιακής πολιτικής, η Ελλάδα κατατάσσεται 81^η.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε με σιγουριά πως η χώρα διαθέτει μεγάλο έλλειμμα ανταγωνιστικότητας σε όλα τα επίπεδα ενώ με το επίπεδο του ανταγωνισμού να είναι τόσο χαμηλό, δυσκολεύεται να παίξει τον κρίσιμο ρόλο του αυξητικού πολλαπλασιαστή.

Η αισιόδοξη οπτική, βασίζεται στους ελάχιστους δείκτες όπου υπάρχει τάση αντιστροφής του κλίματος κατά τα τελευταία έτη. Το γεγονός ωστόσο, πως οι λοιποί δείκτες βρίσκονται σε ακριβώς αντίθετη πορεία, φανερώνει το περιστασιακό της τάσης αντιστροφής του κλίματος.

Καταληκτικά, ο ανταγωνισμός ως πολλαπλασιαστής της ανταγωνιστικότητας δεν φέρνει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα ενώ η σύγκριση με τις χώρες επιλογής είναι αποθαρρυντική. Τέλος, η αντιστροφή του κλίματος παρά τη κρισιμότητα στην οποία βρίσκεται η χώρα μετά από εννέα χρόνια επίσημης κρίσης, φαίνεται να μην είναι και τόσο κοντά στο μέλλον.

7.6 Βασικές συστάσεις του ΟΟΣΑ για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) κλήθηκε να διενεργήσει μια ανεξάρτητη αξιολόγηση πολιτικής για να εντοπίσει τις νομοθετικές και ρυθμιστικές ρυθμίσεις που εμποδίζουν την ανταγωνιστική και αποτελεσματική λειτουργία των αγορών σε πέντε κλάδους της ελληνικής οικονομίας: ηλεκτρονικό εμπόριο, κατασκευές, μέσα ενημέρωσης, χονδρικό εμπόριο και ορισμένους επί μέρους κλάδους της μεταποίησης, όπως χημικά και φαρμακευτικά προϊόντα.

Μέσω αυτής της διαδικασίας διαμορφώθηκαν 356 συστάσεις όσον αφορά συγκεκριμένες νομικές διατάξεις που πρέπει να καταργηθούν ή να τροποποιηθούν.

Οι βασικές αυτές συστάσεις είναι οι παρακάτω:

1. Κατάργηση της παρωχημένης και ανεπίκαιρης νομοθεσίας
2. Άρση των εμποδίων εισόδου σε διάφορους κλάδους όπως τις αυστηρές απαιτήσεις αδειοδότησης στον τομέα του χονδρικού εμπορίου καυσίμων

3. Επανεξέταση των αποκλειστικών συμβάσεων μεταξύ εμπόρων χονδρικής και λιανικής πώλησης καυσίμων για την διασφάλιση του γεγονότος πως οι συμβάσεις δεν θα μπορούν να επεκταθούν πέραν του χρονικού διαστήματος που ορίζει ο νόμος και άρα θα υπάρχει ενίσχυση του ανταγωνισμού
4. Απλούστευση των κανονισμών και άρση των περιορισμών στη λειτουργία φαρμακαποθηκών έτσι ώστε να μειωθούν οι δαπάνες για τους εμπόρους
5. Οι διαγωνιζόμενοι στον κατασκευαστικό κλάδο να μπορούν να συμμετέχουν σε δημόσιους διαγωνισμούς ανεξάρτητα από την κατάταξη τους σε μητρώα
6. Να επιτραπεί σε μεγαλύτερο πλήθος κατηγοριών η εγγραφή μελετητών
7. Έκδοση κατευθυντήριων οδηγιών κατασκευαστικό κλάδο ώστε να παρέχεται καθοδήγηση στις αναθέτουσες αρχές και να προωθούν μια ομοιόμορφη εφαρμογή
8. Διαμόρφωση ειδικών διαδικασιών ηλεκτρονικών δημόσιων συμβάσεων και εισαγωγή μηχανισμών ηλεκτρονικής παρακολούθησης όπου όλα τα στοιχεία των συμβάσεων θα βρίσκονται σε ένα ενιαίο σύστημα
9. Επικαιροποίηση και πλήρης ευθυγράμμιση του νομικού πλαισίου της διαφήμισης των μη συνταγογραφούμενων φαρμάκων με τις πρόσφατες τροποποιήσεις περί ελευθέρωσης των καναλιών διανομής των συνηθέστερα χρησιμοποιούμενων φαρμάκων
10. Τροποποίηση κανόνα στα φαρμακευτικά προϊόντα ώστε να εξασφαλιστεί η διαφορά τιμής μεταξύ γενόσημων και προϊόντων που φέρουν συγκεκριμένο σήμα.
11. Θα πρέπει να υπάρξει διασφάλιση των οικονομικών φορέων που ασχολούνται με τους ραδιοφωνικούς σταθμούς από τις ελληνικές αρχές να μπορούν να δρουν με ασφάλεια δικαίου και να μπορούν να πραγματοποιούν συνειδητές επιχειρηματικές επιλογές βάσει ενός σαφούς κανονιστικού πλαισίου
12. Θα πρέπει να γίνει επανεξέταση του κανονιστικού πλαισίου για την συνδρομητική τηλεόραση ώστε να γίνει πιο εύελκτο
13. Θα πρέπει να καταργηθεί ο ειδικός φόρος κατανάλωσης για την ισοπροπυλική αλκοόλη λόγω του οποίου υπάρχουν περίπλοκες και δαπανηρές διαδικασίες για τους οικονομικούς φορείς
14. Η νομοθεσία για την προστασία του καταναλωτή θα πρέπει να βελτιστοποιηθεί
15. Θα πρέπει να υπάρξει ευθυγράμμιση του νομικού πλαισίου για τα καλλυντικά και τα βιοκτόνα με το κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

16. Θα πρέπει να εξαλειφθούν οι περιορισμοί που υπάρχουν στην οδική μεταφορά εμπορευμάτων ώστε να ωφεληθεί ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου και των μεταφορών

Όπως βλέπουμε η Ελλάδα σε όλους τους παραπάνω τομείς της οικονομίας οι συστάσεις αφορούν τις αυστηρές ρυθμίσεις που ισχύουν στην Ελλάδα και αυτές οι διαρθρωτικές αδυναμίες αποτρέπουν την είσοδο νέων επιχειρήσεων στις αγορές και έτσι παρεμποδίζονται η καινοτομία, η αποτελεσματικότητα και η παραγωγικότητα. Χρειάζονται διαρθρωτικές αλλαγές για να γίνει πιο ανταγωνιστική η ελληνική οικονομία, να αρθούν τα εμπόδια εισόδου των νέων επιχειρήσεων στους διάφορους κλάδους έτσι ώστε να υπάρχουν περισσότερες επιλογές και χαμηλότερες τιμές για τους καταναλωτές, να αυξηθούν οι επενδύσεις και οι θέσεις εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

8.1 Πως μπορούμε να μετρήσουμε την αποτελεσματικότητα της Επιτροπής Ανταγωνισμού – Συμπεράσματα

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει η Πολιτική Ανταγωνισμού χαρακτηρίζεται από το θεσμικό πλαίσιο το οποίο στην Ελλάδα αποτελείται από την Επιτροπή Ανταγωνισμού καθώς και τις Ανεξάρτητες Κλαδικές Ρυθμιστικές Αρχές, οι οποίες με την σειρά τους πρέπει να εφαρμόζουν το δίκαιο του ανταγωνισμού. Επιπρόσθετα η Πολιτική Ανταγωνισμού χαρακτηρίζεται από το νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο στην χώρα μας περιλαμβάνει το νόμο 703/1979 και λοιπούς Κοινοτικούς Κανονισμούς. Χαρακτηρίζεται όμως και από το σχεδιασμό καθώς και την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών εφαρμογής της, η οποία βέβαια επηρεάζεται από το θεσμικό και το γενικό νομοθετικό πλαίσιο αλλά εξίσου σημαντικοί παράγοντες είναι και οι υπόλοιπες κρατικές ρυθμίσεις, οι πόροι που έχει στην διάθεση της η Πολιτική Ανταγωνισμού καθώς και οι λειτουργικές της δυνατότητες.

Παρατηρούμε πως υπάρχουν βασικές αδυναμίες, για παράδειγμα σε κάποιες άλλες χώρες της Ευρώπης στο θεσμικό πλαίσιο τους εντάσσουν και διάφορες άλλες αρχές οι οποίες δρουν παράλληλα με την Επιτροπή Ανταγωνισμού ή κάποια Ειδικά Δικαστήρια τα οποία εξετάζουν τις υποθέσεις ανταγωνισμού.

Στην αντιμετώπιση των καρτέλ από την Πολιτική Ανταγωνισμού υπάρχουν κάποια βασικά κριτήρια αξιολόγησης τα οποία είναι:

1. Η αποτρεπτική αποτελεσματικότητα: με βάση αυτό το κριτήριο αξιολογείται τόσο το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο όσο και οι ενέργειες της Επιτροπής Ανταγωνισμού στο να μπορούν να αποτρέπουν τις επιχειρήσεις από το να δημιουργούν Καρτέλ.

2. Η αναγνωριστική αποτελεσματικότητα: με βάση αυτό το κριτήριο παρατηρούμε το ποσοστό των καρτέλ που η Επιτροπή Ανταγωνισμού ερευνά, το οποίο υπολογίζεται ότι κυμαίνεται, ανάλογα με τη χώρα, από 10% (ή και λιγότερο) έως 30%.

3. Η αποτελεσματικότητα εφαρμογής: με βάση αυτό το κριτήριο κρίνεται κατά πόσο μπορεί η Επιτροπή να καταδικάσει τα Καρτέλ, η ποιότητα των αποφάσεων της καθώς και κατά πόσο οι αποφάσεις της λαμβάνονται με τρόπο γρήγορο και αποτελεσματικό.

Την αποτρεπτική αποτελεσματικότητα την επηρεάζουν κυρίως τα πρόστιμα και οι ποινές που επιβάλλονται όταν έχουμε καταδικαστική απόφαση και από τα προγράμματα επιείκειας που μπορούν να εφαρμοστούν. Η αναγνωριστική αποτελεσματικότητα και η αποτελεσματικότητα εφαρμογής επηρεάζονται κυρίως από τον αριθμό και το επιστημονικό υπόβαθρο του προσωπικού, τις υποδομές, ο προϋπολογισμός που βρίσκεται στην διάθεση της Επιτροπής καθώς και η οργανωτική δομή της. Με αυτόν τον τρόπο προσδιορίζονται η δυνατότητα ελέγχων και έρευνας αγορών που μπορεί να διεξάγει η Επιτροπή, η διαχειριστική αποτελεσματικότητα, το πόσο καθυστερούν οι αποφάσεις καθώς και η ποιότητα των αποφάσεων.

Στην Ελλάδα παρατηρείται μεγάλο πρόβλημα στην επιβολή προστίμων. Η αναγνωριστική αποτελεσματικότητα της Επιτροπής Ανταγωνισμού είναι πολύ χαμηλή και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να υπάρχουν πολύ μικρές πιθανότητες να διερευνηθούν οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε Καρτέλ. Και ενώ τα πρόστιμα στην Ελλάδα θα έπρεπε να είναι υψηλά στην πραγματικότητα συμβαίνει το αντίθετο.

Εξίσου σημαντικό είναι επίσης το κατά πόσο θα έπρεπε να επιβάλλονται στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε Καρτέλ μόνο πρόστιμα ή θα έπρεπε να προκύπτουν και ποινικές ευθύνες της διοίκησης

Η αποτελεσματικότητα της Πολιτικής Ανταγωνισμού επηρεάζεται σημαντικά και από τα προγράμματα επιείκειας. Σύμφωνα με αυτά τα προγράμματα μια επιχείρηση μπορεί να έχει πλήρης ή μερική απαλλαγή από πρόστιμα αν καταγγείλει την ύπαρξη ενός Καρτέλ και τη συμμετοχή της σε αυτό και βοηθήσει την Επιτροπή να καταδικάσει το συγκεκριμένο Καρτέλ. Στην ουσία με αυτόν τον τρόπο δίνεται κίνητρο σε αυτές τις επιχειρήσεις να βοηθήσουν την Επιτροπή να διερευνήσει και να καταδικάσει την ύπαρξη κάποιου Καρτέλ. Η εφαρμογή των προγραμμάτων επιείκειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε το 1996 ενώ στην Ελλάδα ξεκίνησαν να εφαρμόζονται από το 2005.

Ένα σημαντικό ζήτημα σχετικά με τα προγράμματα επιείκειας και την αποτελεσματικότητά τους είναι η επιλογή του άριστου τύπου προγράμματος. Παρατηρούμε σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ της αμερικάνικης και της ευρωπαϊκής, και συνεπώς της ελληνικής, πρακτικής. Ένας σημαντικός παράγοντας είναι για παράδειγμα αν θα πρέπει να

υπάρχει επιείκεια μόνο για την πρώτη επιχείρηση ή και για άλλες επιχειρήσεις και κατά πόσο η επιείκεια για την πρώτη επιχείρηση θα εφαρμόζεται υπό όρους ή όχι.

Η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της Πολιτικής Ανταγωνισμού, όπως αναφέραμε προηγουμένως, εξαρτάται και από το δυναμικό και τις υποδομές της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Γενικά, οι υποδομές και το δυναμικό θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται για να μπορεί η Επιτροπή να διενεργεί και ελέγχους και έρευνες αγορών. Στην Ελλάδα όμως ενώ το μέγεθος του προβλήματος είναι μεγάλο οι δυνατότητες της είναι μικρές. Μπορούμε να πούμε ότι η οικονομία της Ελλάδας και οι αγορές της διαθέτουν κάποια χαρακτηριστικά τα οποία ενισχύουν τη συχνότητα των καρτέλ και άρα το πρόβλημα γίνεται μεγαλύτερο με τις τόσο περιορισμένες δυνατότητες της Επιτροπής να κάνει σωστούς ελέγχους και έρευνες αγοράς.

Λόγω του χαμηλού βαθμού διαχειριστικής αποτελεσματικότητας που οδηγεί σε μεγάλες καθυστερήσεις στις αποφάσεις, έχουν υπάρξει αρκετές περιπτώσεις που δεν έχουν επιβληθεί πρόστιμα λόγω ενός ορίου πέντε ετών εντός του οποίου θα πρέπει να καταδικαστεί ένα καρτέλ και με την λήξη αυτού του ορίου δεν μπορεί να επιβληθεί πρόστιμο.

Όπως αναφέραμε παραπάνω η ποιότητα των αποφάσεων παίζει καθοριστικό ρόλο για την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της Πολιτικής Ανταγωνισμού. Και εδώ όμως υπάρχει πρόβλημα στην Ελλάδα καθώς η ποιότητα των αποφάσεων θεωρείται αρκετά χαμηλή και βασικός παράγοντας γι' αυτό είναι η μικρής κλίμακας δυνατότητες εφαρμογής οικονομικών – οικονομικών αναλύσεων. Αν υπήρχε η δυνατότητα να διεξαχθούν ποιοτικές αναλύσεις τότε η αποτελεσματικότητα της Επιτροπής θα ήταν πολύ μεγαλύτερη. Ένας άλλος παράγοντας που οδηγεί σε χαμηλό ποιοτικό επίπεδο αποφάσεων είναι και οι πολιτικές παρεμβάσεις καθώς ασκούνται πιέσεις στην Επιτροπή Ανταγωνισμού ώστε να λάβει συγκεκριμένες αποφάσεις και να κινείται προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση.

8.2 Τελικά Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, είναι ορατό πως η αποτελεσματικότητα της Πολιτικής Ανταγωνισμού στην Ελλάδα είναι αρκετά χαμηλή. Προκειμένου να βελτιωθεί απαιτείται κατ' αρχάς να συμπληρωθούν οι θεσμοί ρύθμισης του ανταγωνισμού και επίσης να αναβαθμιστεί το νομοθετικό πλαίσιο, εφόσον οι τροποποιήσεις που έγιναν το 2005 ήταν σε λάθος κατεύθυνση, έτσι ώστε να βελτιωθεί η αποτρεπτική και αναγνωριστική αποτελεσματικότητά του.

Για την καλύτερη αντιμετώπιση των Καρτέλ ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο θέμα των προστίμων και σε άλλες πιθανές ποινές καθώς και στο πρόγραμμα επιείκειας που ισχύει στην Ελλάδα. Τέλος, για να στηριχθεί η λειτουργική και οργανωτική αναβάθμιση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, θα πρέπει να βελτιωθεί και η αναγνωριστική αποτελεσματικότητα και η ποιότητα των μηχανισμών εφαρμογής.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αναστόπουλος, Ι., «Οι δημόσιες επιχειρήσεις», Νομικές Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1987.

Αναστόπουλος, Ι., «Αρχή της ισότητας και κρατικός οικονομικός παρεμβατισμός», σε: «Σύμμεικτα προς τιμήν Φαίδωνος Θ. Βεγλερή, Η κρίση των θεσμών του Κράτους», Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήναι 1988, Τόμος ΙΙ, σελ. 321.

Βελέντζας, Ι., «Ο κρατικός οικονομικός παρεμβατισμός ως πάγια οικονομική λειτουργία του σύγχρονου Κράτους: το Οικονομικό Δίκαιο και η λειτουργική του έκφανση» σε: «Αφιέρωμα εις τον Κων/νον Βαβούσκον, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών ΔΣΘ», Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, τ. Γ' 1990, σελ. 9.

Βενιζέλος, Ευ., «Οι ανεξάρτητες αρχές στο σχέδιο της επιτροπής αναθεώρησης του Συντάγματος το 2001», ΔτΑ 2004, σελ.361.

Γέμτος, Π., «Οικονομία και Δίκαιο», Τόμος Α', Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα Κομοτηνή 1995.

Γέμτος, Π., «Οικονομία και Δίκαιο», Τόμος Β', Εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλα, Αθήνα Κομοτηνή 2001.

Γκισάκη, Β., «Το δικηγορικό επάγγελμα και η διασυνοριακή άσκησή του στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006.

Δαγτόγλου, Π., «Επιπτώσεις του Οικονομικού Σχεδιασμού επί των σχέσεων νομοθέτου και διοικήσεως», Νέον Δίκαιον 1966, σελ. 196. (αναδημοσίευση σε: Νομικά Ανάλεκτα, Εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006, σελ. 377.)

Δαγτόγλου, Π., «Ο κοινωνικός περιορισμός των ατομικών δικαιωμάτων», ΝοΒ 1985, σελ. 723.

Δαγτόγλου, Π., «Δημόσιο συμφέρον και Σύνταγμα», Το Σ 1986, σελ. 425.

Δαγτόγλου, Π., «Ατομικά Δικαιώματα», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2012.

Δαγτόγλου, Π., «Γενικό Διοικητικό Δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015.

Δελλής, Γ., «Κοινή ωφέλεια και Αγορά», Τόμος Α', Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008.

Δελλής, Γ., «Κοινή ωφέλεια και αγορά», Τόμος Β', Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008.

Δελλής, Γ., «Ο δικαστικός έλεγχος της κυρωτικής λειτουργίας των ανεξάρτητων αρχών», Δ 2003, σελ.1281.

Δελλής, Γ., «Και όμως υπάρχει: η αρχή σεβασμού του ελεύθερου ανταγωνισμού στο δημόσιο δίκαιο», Εφαρμογές ΔΔ 2008, σελ. 869.

Δετσαρίδης, Χ., «Οι ανεξάρτητες αρχές και η τυπική διάκριση των λειτουργιών», ΔτΑ 2009, σελ.99.

Καϊδατζής, Α., «Συνταγματικοί περιορισμοί των ιδιωτικοποιήσεων», Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2006.

Καϊδατζής, Α., «Δικαστικός έλεγχος των μέτρων οικονομικής πολιτικής. Νομολογιακές τάσεις και προσαρμογές στο μεταβαλλόμενο οικονομικο-πολιτικό περιβάλλον», Το Σ 2010, σελ.499.

Καϊδατζής, Α., Παρατηρήσεις επί της ΣτΕ 1873/2013, Αρμ 2013, σελ. 1752.

Καϊδατζής, Α., «Το κεκτημένο της Κυριακής», σε: archive.efsyn.gr/?p=236595. (Καταχώρηση: 22.9.2014).

Κατσουλάκος, Γ., «Οικονομική ανάλυση του ανταγωνισμού» σε: Δ.Τζουγανάτος, (επιμ.), «Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού», Νομική Βιβλιοθήκη, 2013, σελ. 28.

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ευ., «Ο νέος θεσμός των προγραμματικών συμφωνιών», Αρμ 1988, σελ. 18.

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ευ., «Ο ρόλος των αόριστων εννοιών στο σύγχρονο κράτος δικαίου», σε Κ. Σταμάτη (επιμ.): «Όψεις του κράτους δικαίου. Ιστορικές αναδρομές στην ελληνική θεωρία και σύγχρονες αναζητήσεις», εκδ. Σάκκουλα, 1990, σελ. 257.

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ευ., «Πρόσθετοι ή παρεπόμενοι ορισμοί στη διοικητική πράξη», Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1993.

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ευ., «Συστήματα αδειών» σε: Σ.Μεγγλίδου, Σ.Παπαντωνιάδου (επιμ.), «Αποκρατικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων και προστασία του καταναλωτή», ΚΔΕΟΔ, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1998, σελ. 101.

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ευ., «Η έννοια της ρυθμιστικής διοικήσεως», σε: Δ.Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου, Ευ.Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Εμβάθυνση Δημοσίου Δικαίου-Ειδικά θέματα διοικητικού δικαίου», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 243.

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ευ., «Δημόσιο δίκαιο του ανταγωνισμού. Η συμβολή του ευρωπαϊκού δικαίου στη δημιουργία ενός νέου κλάδου του δημοσίου δικαίου», ΔηΣΚΕ& Αγορά 2008, σελ. 30.

Μαρίνος, Μ.-Θ., «Εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής του ν. 703/1977» σε: Ι.Γ. Σχινάς (επιμ.), «Η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού. Η πρακτική της ΕΠΑ/ΕΑ», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1992, σελ. 283.

Μαρίνος, Μ.-Θ., «Αλληλεπίδραση δημόσιου και ιδιωτικού δικαίου στην απελευθέρωση αγορών», ΔΕΕ 2007, σελ. 654.

Μαρίνος, Μ.-Θ., Σχόλιο επί της απόφασης του ΔΕΚ της 1^{ης} Ιουλίου 2008 (C-49/07), ΔΕΕ 2008, σελ. 1253.

Μαρίνος, Μ.-Θ. «Πολιτική και εφαρμογή του δικαίου κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού από μία ανεξάρτητη αρχή ανταγωνισμού και κλαδική ρυθμιστική αρχή- Παρατηρήσεις με αφορμή το νέο νόμο κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού», ΕΕμπΔ 2011, σελ. 527.

Μαρίνος, Μ.-Θ., «Κρατικοί περιορισμοί του ανταγωνισμού με κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης δημόσιας επιχειρήσεως ή επιχείρησης εξοπλισμένης με αποκλειστικά ή ιδιαίτερα δικαιώματα-Μία κριτική ανάλυση της κοινοτικής νομολογίας», ΝοΒ 2011, σελ. 1131. Μάτσος, Γ., Παρατηρήσεις επί της απόφασης ΣτΕ (Ολ.) 3177/2007, Αρμ 2008, σελ. 1242.

Μπότσης, Φ., «Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος των συνταγματικών ανεξάρτητων αρχών», ΕφημΔΔ 2007, σελ. 361.

Παπανικολάου, Α., «Οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές ως θεσμός επαύξησης και εγγύησης των δικαιωμάτων», Εφαρμογές ΔΔ (Ειδικό Τεύχος: Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές) 2004, σελ. 47.

Σπηλιωτόπουλος, Ε. «Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου», Τόμος 1, 14^η Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.

Σχινάς Ι., «Τινά περί της νομικής φύσεως των προγραμμάτων οικονομικής αναπτύξεως», Το Σ 1975, σελ. 358 επ.

Σωτηρόπουλος, Β., «Η διαδικασία ενώπιον των ανεξάρτητων αρχών», Εφαρμογές ΔΔ (Ειδικό Τεύχος: Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές), 2004, σελ. 47 επ.

Τζουγανάτος, Δ., «Περιορισμοί του ανταγωνισμού προκαλούμενοι με κρατική παρέμβαση και κοινοτική έννομη τάξη», ΔΕΕ 1996, σελ. 344.

Τζουγανάτος, Δ., «Η Επιτροπή Ανταγωνισμού» σε: Φ.Ι.Κοζύρης, Σ.Μεγγλίδου, « Η ανεξαρτησία των ανεξάρτητων αρχών. Προβληματισμοί και ελπίδες ενός νέου θεσμού. Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002», Α.Σάκκουλας, 2003, σελ. 73.

Τζουγανάτος, Δ., «Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού στο δίκαιο της ΕΕ: Τί, γιατί και πώς προστατεύεται;» σε : Τιμητικός Τόμος Ν.Ρόκα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 1120.

Τριανταφυλλάκης, Γ., «Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού», Νομική Βιβλιοθήκη 2011.

Τριανταφυλλάκης, Γ., «Οικονομική ελευθερία ή αποτελεσματικότητα ως προστατευτέο έννομο αγαθό στο δίκαιο κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού;», ΔΕΕ 2012, σελ. 628.

Τρούλη, Ε. «Ο νεοψηφισθείς ν.3959/2011 που αντικατέστησε το ν. 703/1977 για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού: βασικές αλλαγές και πρώτες εντυπώσεις», ΕΕμπΔ 2011, σελ. 743.

Τσίμπρης, Μ., «Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου», ΝοΒ 1989, σελ. 574.

Τσιρωνάς, Α. «Αποκρατικοποιήσεις», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006.

Ψαρός, Δ., «Γενικά αρχαί και προβλήματα της Δημόσιας Οικονομικής Διοικήσεως». Επιστημονική Επετηρίδα ΝΟΕ ΑΠΘ, Αφιέρωμα Χαρ.. Φραγκίστα, τ. Β', Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 505.

Ξένη

Boy L., “Réflexions sur le “droit de regulation” , D 2001, σελ.3031.

Frison-Roche, M.A., “Le droit de régulation”, D 2001, σελ. 610.

Jowell. D., “Commission and France v. Ladbroke Racing Limited (PMU)-Joined Cases C-359 and 379/95 P, ECLR 1998, σελ. 303.

Marcou, G., “La notion juridique de régulation”, AJDA 2006, σελ. 347.

Nicinski, S., “Les évolutions du droit administratif de la concurrence”, AJDA 2004, σελ.751.

Nicinski, S., “Droit public de la concurrence”, LGDJ, 2005.

Nicinski, S., “Règles de concurrence et exploitation des ressources essentielles», JCP A 2007, σελ. 57.

Nicinski, S., “Le plan de relance de l’économie”, RFDA 2009, σελ.278.

Nicinski, S., “Le mode de régulation”, RFDA 2010, σελ. 735.

Nicinski, S., “Chronique de la jurisprudence au cours de l’année 2010”, AJDA 2011, σελ. 649.

Nicinski, S., “Droit public des affaires”, L.G.D.J.-Lextensoéditions, 2014.

Διαδικτυακοί τόποι

<https://www.weforum.org/>

<http://ec.europa.eu/>

<http://www.oecd.org/>

<http://www.imf.org/>

<https://data.worldbank.org/>

<https://globalcompetitionreview.com/>

<https://www.epant.gr/>

<https://www.bwb.gv.at/>

<https://www.belgiancompetition.be/>

<http://www.gvh.hu/>